وزارت معارف
معینیت انکشاف نصاب تعلیمی و تربیهٔ معلم
ریاست عمومی انکشاف نصاب تعلیمی
و تألیف کتب درسی

کتاب معلم
رهنمای تدریس تاریخ
صنف ۹

کتاب های درسی مربوط وزارت معارف بوده، خرید و فروش آن در بازار جداً ممنوع است. با متخلفین برخورد قانونی صورت می گیرد.

سال چاپ: ۱۳۹۷ هـ ش.

وزارت معارف
معینیت انکشاف نصاب تعلیمی، تربیهٔ
معلم و مرکز ساینس
ریاست عمومی انکشاف نصاب تعلیمی
و تألیف کتب درسی

کتاب معلم

رهنمای تدریس تاریخ

صنف نهم

سال چاپ: ۱۳۹۷ هـ ش.

مؤلفان:

- پوهنمل زلمی هوتک
- معاون سرمؤلف شیر محمد رونقی
- مؤلف قدیم شیرزی بابکر خیل

ایدیت علمی و مسلکی:

- سر مؤلف عبدالغیاث غوری

ایدیت زبانی:

- صادقیار

کمیتهٔ دینی، سیاسی و فرهنگی:

- مولوی قیام الدین کشاف
- عبدالصبور فخری
- حبیب الله راحل مشاور وزارت معارف در ریاست انکشاف نصاب تعلیمی و تألیف کتب درسی

کمیتهٔ نظارت:

- دکتور اسدالله محقق معین انکشاف نصاب تعلیمی و تربیهٔ معلم
- دوکتور شیر علی ظریفی رئیس پروژهٔ انکشاف نصاب تعلیمی
- سر مؤلف عبدالظاهر گلستانی رئیس عمومی انکشاف نصاب تعلیمی و تألیف کتب درسی

طرح و دیزاین:

- حمیدالله غفاری
- محمد اشرف امین

بسم الله الرحمن الرحيم

سرود ملی

دا وطن افغانستان دی
دا عزت د هر افغان دی

کور د سولې کور د تورې
هر بچی یې قهرمان دی

دا وطن د ټولو کور دی
د بلوڅو د ازبکو

د پښتون او هزاره وو
د ترکمنو د تاجکو

ورسره عرب، ګوجر دي
پامیریان، نورستانیان

براهوي دي، قزلباش دي
هم ایماق، هم پشه یان

دا هیواد به تل ځلیږي
لکه لمر پر شنه آسمان

په سینه کې د آسیا به
لکه زړه وي جاویدان

نوم د حق مودی رهبر
وایو الله اکبر وایو الله اکبر

بسم الله الرحمن الرحیم

پیام وزیر معارف

استادان و معلمان محترم،

تعلیم و تربیه اساس توسعه و انکشاف هر کشور را تشکیل می دهد و نصاب تعلیمی یکی از عناصر بنیادی تعلیم و تربیه می باشد که مطابق انکشافات علمی و نیازمندی‌های جامعه وضع می گردد، واضح است که انکشافات علمی و ضرورت‌های جامعه همواره در حال تَطَوُر می‌باشد؛ بناءً لازم است نصاب تعلیمی نیز به صورت علمی و دقیق مطابق ایجابات عصر و زمان انکشاف نماید. البته نباید نصاب تعلیمی تابع تغییرات سیاسی، نظریات و تمایلات اشخاص گردد.

کتاب رهنمای معلم که امروز در دسترس شما قرار دارد بنابر همین مشخصات تهیه و ترتیب گردیده و با تکیه بر میتودهای جدید تدریس، فعالیت‌ها و مواد معلوماتی نیز در آن اضافه شده است که یقیناً برای فعال نگاه داشتن شاگردان در عملیهٔ تدریس مفید و مؤثر می‌باشد.

امیدوارم محتویات این کتاب که با استفاده از روش‌های آموزش فعال تألیف و تدوین شده است، مورد استفادهٔ شما استادان عزیز قرار گیرد. با استفاده از فرصت از اولیای محترم شاگردان تقاضا بعمل می آید تا در تعلیم و تربیهٔ با کیفیت دختران و پسران خود همکاری متداوم نمایند، تا به این وسیله اهداف و آروزهای نظام معارف بر آورده گردد و نتایج و دست آوردهای خوبی برای نسل جوان و کشور ما داشته باشد.

استادان و معلمان گرانقدر ما در تطبیق مؤثر نصاب تعلیمی رسالت و مسؤولیت بزرگ دارند.

وزارت معارف همواره تلاش می نماید تا نصاب تعلیمی معارف مطابق اساسات و ارزشهای دین مبین اسلام، نیازمندی‌های جامعه و منافع ملی و وطندوستی با معیارهای جدید علمی ساینس و تکنالوژی انکشاف نماید.

به منظور نیل به این مأمول بزرگ ملی از تمام شخصیت‌های علمی، دانشمندان تعلیم و تربیهٔ کشور و اولیای محترم شاگردان تمنا دارم، تا با ارائهٔ نظریات و پیشنهادات رهنمودی و سودمند خویش مؤلفان ما را در بهبودبخشی بیشتر از پیش تألیف کتب درسی و رهنماهای معلمان یاری نمایند.

از همه دانشمندانی که در تهیه و ترتیب این کتاب سهم گرفته اند، و نیز از مؤسسات محترم ملی و بین المللی و سایر کشورهای دوست که در تهیه و ترتیب نصاب تعلیمی جدید، طبع و توزیع کتب درسی و رهنماهای معلمان زمینه سازی و یا همکاری‌های مادی یا معنوی نموده اند صمیمانه اظهار امتنان و قدردانی نموده تداوم همکاری‌های شان را آرزو می نمایم.

و من الله التوفیق

دکتور محمد میرویس بلخی

وزیر معارف

فهرست عناوین

عنوان **صفحه**

مقدمه:

کتاب رهنمای معلم کتابی است که معلمان را در اجرای دقیق برنامه درسی در صنف رهنمایی میکند. دیگر فواید کتاب رهنمای معلم آشنا کردن معلمان عزیز با اهداف عمومی تعلیم و تربیه، دوره تحصیلی، آشنایی با برنامه درسی و شیوه تدریس درس به درس یک کتاب درسی میباشد.

این رهنما در دو فصل تنظیم شده است. فصل اول تحت عنوان کلیات و معرفی برنامه درسی و فصل دوم تحت عنوان تدریس مضامین آموزشی یا تدریس درسهای مختلف است. فصل اول شامل دو قسمت است قسمت اول مقدمات و قسمت دوم آشنایی با برنامه درسی است. در قسمت مقدمات معلمان عزیز با مقاصد تعلیم و تربیه و رسالت معلمی آشنا میشوند، آنها یاد میگیرند که اهداف نظام آموزش و پرورش کشور عزیز ما افغانستان در ساحات مختلف اعتقادی و اخلاقی، علمی و آموزشی، فرهنگی و هنری، مدنی و اجتماعی و اقتصادی چه مقاصدی را دنبال میکند. موضوعات درسی مختلف، برای تحقیق این اهداف طراحی شده است و معلمان در صنوف مختلف باید تلاش نمایند که از طریق ارائه محتوا و روشهای جذاب تدریس زمینه تحقق این اهداف را فراهم کنند.

معلمان عزیز با اهمیت موضوعات درسی، اهداف کلی آموزش هر درس، محتوای برنامه (مضامین آموزشی)، نحوه ارتباط تسلسل موضوعات آموزشی در صنوف مختلف، روشهای تدریس و شیوه ارزیابی از معلومات و مهارتهای شاگردان لوازم اجرایی برنامه درسی آشنا میشوند. روشهای تدریسی که در هر رهنما معرفی شده است، متناسب با موضوع درسی است، برای مثال روشهای تدریس توصیه شده در درس ریاضی با درس تاریخ و یا آموزش زبان مادری فرق میکند. وجه اشتراک این روشها تأکید آنها بر فعال بودن شاگردان در جریان یادگیری تحت هدایت معلم است.

فصل دوم این رهنما به برنامه ریزی سالانه (پلان سالانه) برای مناطق سردسیر و گرمسیر، نحوه تدریس هر درس (پلان روزانه) و منابع و ماخذی که برای تألیف رهنما از آنها استفاده شده اختصاص یافته است.

اعتقاد نویسنده گان این رهنما بر این بوده است که معلمان گاه بدلیل نداشتن وقت کافی ممکن است که فرصت تهیه پلان روزانه را نداشته باشند و یا اینکه هر کدام استنباط های خاصی از اهداف درس داشته باشند، در نتیجه نحوه تدریس آنها با یکدیگر فرق کند. به منظور سهولت در کار معلمان پلان های تدریس به گونه ای نوشته شده است که نیاز آنها را در تدریس و اجرای برنامه به خوبی تأمین میکند. لازم به ذکر است که شیوه تدریس توصیه شده مانع از آن نیست که معلمان نتوانند از روشهایی که خود در طی سالها تدریس، اثرات یادگیری آن را تجربه کرده اند، استفاده نکنند و آنها را کنار بگذارند. بدون شک بهترین روش تدریس، روشی است که در آن یادگیری درس انجام شود و شما معلمان احساس رضایت را در چهره شاگردان ببینید.

قسمت دیگری از پلان روزانه به پاسخ های متن درسها، و سوالات پایانی درس و یا فصل اختصاص داده شده است. به منظور توسعه دانش معلمان در انتهای هر پلان درسی معلومات اضافی برای آنها آورده شده است.

بدون شک این رهنماها خالی از اشکال نیست. معلمان ارجمند با ارسال نظریات خود به مرکز نصاب تعلیمی میتوانند به غنی شدن این رهنماها کمک کنند.

در پایان موفقیت همه معلمان عزیز را در تربیه افراد صالح، با ایمان و مسوول در برابر کشور عزیز ما افغانستان از خداوند(ج) خواهانیم.

فصل اول

اهمیت تعلیم و تربیه و رسالت معلمی

مربیان هرکدام تعلیم و تربیه را به شکل هایی دیگر تعریف کرده اند. عده ای تعلیم و تربیه را انتقال، ارزیـابی و توسعه ی میراث فرهنگی گذشتگان می دانند. عده ایی نیز تعلیم و تربیه را تشکیل نهایی، صفات و قابلیتهای معین در فرد خوانده اند. پاره ای هم تعلیم و تربیه را آشکار ساختن استعدادهای نهفته در فرد یا به بیان روشن تر به فعل در آوردن توانایی و استعدادهای فرد می شمارند. برخی از مربیان، تعلیم و تربیه را آماده کردن فرد برای زنـده گـی کردن در اجتماع معین و آشنا ساختن وی به آداب، رسوم، عقاید و افکار خاص می پندارند. امروزه نظریات مفیدتری درباره ی ماهیت تعلیم و تربیه به وسیلۀ دانشمندان بزرگ ابراز شده است که نقـل آنهـا در ایـن مقدمـه از اهمیـت خاصی برخوردار است.

بعضی از مربیان، تعلیم و تربیه را رهنمایی جنبه های متعدد ابعاد وجودی فـرد، یعنـی جنبـه هـای جسـمانی، عقلانی، عاطفی، اجتماعی، کاری، معنوی، هنری و اخلاقی می دانند.

جان دیویی، تعلیم و تربیه را تجدید نظر در تجربیات و تشکیل مجدد آنها بـه گونـه هـای کـه موجبـات رشـد بیشتری را در فرد فراهم نماید، تلقی کرده است.

همه تعاریف فوق از جهاتی درست اند، اما به تنهایی کافی نیستند. مربیان از تعلیم و تربیه شـاگردان انتظـارات زیادی دارند. آنها از شاگردان انتظار دارند که در کنار آموزش علم و هنر با فرهنگ و آداب و رسوم کشور خود آشـنا شده و به منظور سازگاری با جامعه و ورود موفقانه به اجتماع، عادات، مهارتها و دیدگاهای خاصی را کسب کنند، تا در نتیجه شگوفایی استعداد بتوانند قابلیت های خود را بروز دهند. مهارت های کاری و شغلی مـورد نیـاز را جهـت کسب معاش و تأمین نیازهای اقتصادی جامعه یاد بگیرند. از سوی دیگر انتظار میرود ابعـاد وجـودی شـاگردان کـه توسط زیست شناسان، روانشناسان، جامعه شناسان، فلاسفه و علمای اخلاق شناسایی شده اسـت، از طریـق پروسـه تعلیم و تربیه رهنمایی، رشد و توسعه یابد.

از نظر دین مبین اسلام، هدف تعلیم و تربیه، پرورش انسان صالح است. و انسان صالح کسی است که همه ابعاد شخصیت او در حد توانایی رشد وتکامل پیدا کند. وظیفـه مهـم معلمـان؛ رشـد ابعـاد شخصـیت انسـان اسـت چـه موضوعات مختلف درسی هر کدام به دنبال تحقیق و پرورش بعد خاصی از شخصیت آدمی است.

هدف تعلیم و تربیه، پرکردن ذهن دانش آموز از حقایق و واقعیت های مختلف نیست. شاگرد خوب الزاماً کسی نیست که معلومات زیادی کسب کرده است، برعکس شاگرد خوب کسی است که ابعاد شخصیت او در همه زمینه ها رشد پیدا کرده باشد و یاد گرفته باشد که چگونه یاد بیگرد. چنین فردی در تمام عمر در پی یادگیری است. پروسه تعلیم و تربیه این نیست که تنها به تربیه نخبگان توجه کند و به بقیه شاگردان بی اعتنایی نماینـد. نظـام تعلـیم و تربیه مطلوب، پرورش استعداد همگان را مورد توجه قرار میدهد. تعلیم و تربیه به معنای صحیح آن به تحقق همـه ی اهداف تعلیم و تربیه توجه می کند. از سوی دیگر معلم آگاه و وارد به مبانی درسـت تربیـه، در همـۀ دوره هـای تحصیلی به تحقق تمام اهداف عمومی آموزش و پرورش از طریق فعالیت های مختلف درسی و مطابق پروگرام توجه دارد.

شاگردان در دوره نوجوانی دارای خصوصیات خاصی هستند. در این دوره شاگردان از لحاظ رشد جسـمی وارد مرحلۀ جدیدی از تغییرات جسمانی میشوند. ارتباط شـاگردان بـا یکـدیگر و گـروپ همسـالان در ایـن دوره شـکل

مخصوصی به خود میگیرد. آماده گی شاگردان در این دوره برای انجام کارهای اجتماعی و شناخت آداب و رسوم مردم و اقوام مختلف زیادتر از دورۀ کودکی آنان است. نوجوانان در این دوره از لحاظ عاطفی از همکاری با دیگران و انجام کارهای خوب و از کمک به دیگران لذت می برند. آنها دوست دارند که خود به طور مستقل بسیاری از امور مربوط به خویش را انجام دهند. آنان در این دوره، علاقه بیشتری برای درک اسرار عالم و یادگیری دربارۀ طبیعت و عالم معنا از خود نشان میدهند. ذوق هنری و حس زیبا شناسی کودکان در این دوره بیش از دورۀ کودکی است. نوجوانان علاقه دارند که خود را به شکل های مختلف تبارز دهند. آنها فرصت های مختلفی را برای آموزش فراهم میکنند. گاهی برخی از کارهای شاگردان برای معلم خوشایند نیست اما این فرصت ها از اهمیت تربیه ی خاص برخوردارند. یک معلم آگاه، توجه دارد که از این فرصت ها برای رشد ابعاد شخصیت شاگردان خود در زمینه های مختلف علمی، اجتماعی، اخلاقی، عاطفی، دینی، جسمانی و عقلانی استفاده بسیار نمایند.

اهداف عمومی تعلیم و تربیه در افغانستان

اهداف عمومی تعلیم و تربیه در افغانستان با درنظرداشت جامعۀ افغانی و انکشاف همه جانبۀ علم و دانش در جهت آموزش و پرورش برای افراد آن ضروری پنداشته میشود. نکات زیر شاخص های اساسی تعلیم و تربیه میباشد.

۱- اهداف اعتقادی و اخلاقی

- تقویه ایمان و اعتقاد به اساسات دین مقدس اسلام، توسعه بینش اسلامی عاری از افراط و تفریط مبتنی بر تعالیم قرآنی و سنن پیامبر ﷺ
- ایجاد روحیۀ خودشناسی به منظور خدا شناسی؛
- تقویه روحیۀ اعتماد به نفس و التزام به سجایای اخلاقی؛
- ایجاد روحیۀ نظم و دسیپلین و رعایت ارزشهای قانونی؛
- تقویۀ روحیۀ درک مسوولیت در برابر ارزشهای تعلیمی، تربیتی و اجتماعی.

۲- اهداف علمی و آموزشی:

در نتیجه پروسه های آموزشی که به وسیله نصاب تعلیمی وسایر فعالیتهای ماورای نصاب صورت می گیرد، شاگردان دانش اساسی ولازمی را کسب و مهارتهای عالیتر فکری را انکشاف خواهند داد. بنابراین اهداف مهم علمی و آموزشی زیر در نظر گرفته شده است.

- کسب و تقویه مهارتهای آموزشی از قبیل: شنیدن، سخن گفتن، خواندن، و نوشتن به کار بردن اعداد و حسن خط در زبان های رسمی و خارجی.
- **آموختن مهارتهای آموزش:** انکشاف استعدادها برای ارزیابی خودی در پروسه های آموزش و نتایج حاصله از آن.
- تقویۀ قابلیت تفکر، تعمق، مطالعه، تحقیق و ابتکار در زمینه های علمی فرهنگی و فنی؛
- آموزش علوم، فنون تکنالوجی معاصر و کسب مهارتهای فردی و اجتماعی مورد نیاز؛
- کسب مهارت جهت حل معضلات و پرابلم های فردی و اجتماعی.

۳- اهداف فرهنگی و هنری:

- شناخت فرهنگ و هنر (صنایع دستی، سوزن دوزی، خامکدوزی، بافت، مهندسی، رسامی، خطاطی، نقاشی و تزیین خانه و دیگر انواع هنر) و هنرهای سالم جهانی و نیز پرورش و رهنمایی ذوق و استعدادهای هنری و زیبا شناسی.

- آگاهی از تاریخ، فرهنگ و تمدن ملی و اسلامی افغانستان و هم فرهنگ و تمدن جهان
- حفظ اصالت و انکشاف فرهنگ، آداب و سن پسندیدهٔ جامعهٔ افغانستان؛
- انکشاف مهارتهای هنری از طریق تمرین و فعالیت های انفرادی و جمعی.

۴- اهداف مدنی و اجتماعی:

تعقیب اهداف زیر در انکشاف موقف شاگردان بحیث اعضای یک فامیل، محل، منطقه، اجتماع ملی و بین المللی کمک خواهد کرد:

- تقویه روحیه حفاظت از نوامیس ملی، تحکیم بنیاد روابط خانواده بر پایه تساوی حقوق و اخلاق اسلامی؛
- تقویهٔ روحیهٔ برادری، تعاون صلح، عدالت اجتماعی، همبستگی ملی و بین المللی.
- انکشاف حس خیرخواهی و ارتقای فضایل اخلاقی، ضدیت با جنگ و مبارزه با مواد مخدر؛

تقویهٔ روحیهٔ احترام به قانون و رعایت آن حمایت از حقوق قانونی همگانی بدون در نظر داشت قوم، جنس، سن، موقف اقتصادی اجتماعی و وابستگی سیاسی و امثال اینها؛

- انکشاف روحیهٔ مشارکت در فعالیتهای دینی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی؛
- ایجاد روحیهٔ فرهنگ شکیبایی و همدیگر فهمی؛
- تقویهٔ روحیهٔ استفاده از تجارب و دستاوردهای علمی و تخنیکی جامعه بین المللی؛
- تقویهٔ روحیهٔ احترام به کرامت انسانی اساسات حقوق بشر؛
- رشد انکشاف روحیهٔ احترام به مقام انسانی زن و حمایت از حقوق آنان؛
- تقویهٔ روحیهٔ رعایت حقوق بزرگان، همسایه گان، همشهریان و موازین جامعهٔ مدنی؛

۵- اهداف اقتصادی:

- درک ضرورت انکشاف اقتصادی جامعه و ارتباط آن با اقتصاد خانواده؛
- درک ارزش و اهمیت کار و تقویهٔ روحیه اشتغال در مشاغل مفید؛
- ایجاد روحیهٔ صرفه جویی، قناعت و پرهیز از اسراف و تجمل گرایی؛
- شناخت منابع اقتصادی کشور و شیوه های مناسب استخراج و استفاده از آنها و پرورش روحیهٔ حراست از دارایی ملی.

اهداف عمومی دوره متوسطه از صنف (۷-۹)

شاگردانی که دوره ابتداییه را موفقانه سپری نمایند. طبق خواهش شامل این دورهٔ تعلیمی و تربیتی میشوند.

هدف کلی این دوره را، انتخاب مسیرهای مختلف زنده گی مطابق با استعداد و علاقه شاگردان و با در نظرداشت ضرورتها و امکانات کشور میباشد و اهداف این دوره را به قرار زیر میتوان درنظر داشت:

۱. تقویت دستاوردهای تعلیمی و تربیتی دوره های گذشته و آماده گی برای دورهٔ بعدی؛
۲. توسعه معلومات و تعمق در مسایل دینی، اخلاقی و مبانی اعتقادی و آشنایی مزید به دانش اسلامی؛
۳. انکشاف روحیهٔ خود شناسی به منظور معرفت بیشتر به خداوند ﷻ؛
۴. تشخیص استعدادهای شاگردان در رشته های مختلف درسی؛
۵. گسترش معلومات و انکشاف حس کنجکاوی شاگردان دربارهٔ محیط زیست، قوانین طبیعت، علوم و تجارب پیشرفته بشری که با مفاهیم وسایل و اساسات ساینس استوار باشد؛

۶. انکشاف متوازن آموزش زبانهای رسمی کشور، تقویه زبانهای مادری و زبانهای خارجی و انکشاف سویهٔ علمی شاگردان در افاده مرامها به صورت تحریری و شفاهی؛
۷. انکشاف روحیهٔ اخوت، تعاون، صلح و همبستگی ملی، ضدیت با جنگهای ناروا و تروریزم، مبارزه با مواد مخدر و نفی انواع تبعیض و تعصب و سمت دهی شاگردان در راستای رقابتهای سالم.
۸. رشد مهارتهای تصمیم گیری شاگردان برای انتخاب شغل مطابق با ذوق، علاقه و استعدادهای آنها؛
۹. پرورش روحیهٔ مسوولیت پذیری و انکشاف معلومات شاگردان در فعالیت های دینی، فرهنگی و اجتماعی؛
۱۰. پرورش علاقهٔ شاگردان به کار وسعی در جهت فراهم ساختن زمینه های علمی آن؛
۱۱. انکشاف مهارتهای سنجش خودی در پروسه های آموزشی؛
۱۲. مواظبت از صحت جسمی خویش.

ارزش آموزش تاریخ

۱- تاریخ چیست؟

تاریخ علمی است که حوادث گذشته را در قید زمان و مکان بیان می دارد. دقت به زمان و مکان در رابطه با حوادث گذشته، تاریخ را از افسانه جدا میسازد. هر واقعه و حادثه که در زمان معین و مکان مشخص واقع شده باشد، واقعه تاریخی است. مثلاً غزوه بدر که در سال دوم هجرت در نزدیکی مدینه منوره واقع شد، یک واقعه تاریخی است این وظیفه علم تاریخ است که در مورد آن واقعه به ما معلومات بدهد.

علم تاریخ از جمله علوم اجتماعی است، با رشته های مختلف علوم اجتماعی روابط دارد. این رابطه ها با بعضی از علوم یک جانبه می باشد. در مورد رشته های مختلف علمی مانند کیمیا، بیولوژی، فزیک و غیره رابطه یک جانبه دارد. درحالیکه با بعضی از علوم مانند جامعه شناسی، اقتصاد، بشرشناسی، باستان شناسی وغیره روابط دو جانبه دارد. هم برای این دسته از علوم امداد میرساند و هم برای رسیدن به هدف خویش از آن علوم امداد می جوید.

برای شناخت مراحل تاریخی جوامع بشری مطالعات چند جانبه را باید انجام داد. این جنبه ها عمدتاً ساختار سیاسی، تاریخ اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی جوامع را در بر میگیرد. بر بنیاد همین جنبه ها میتوان تاریخ را تحت عناوین مانند: تاریخ سیاسی، تحلیلی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی جوامع تقسیم بندی کرد. دانشمندان برای فهم بهتر تاریخ، تاریخ را به دوره های قبل از تاریخ و دوره های تاریخی تقسیم بندی نموده اند.

یکی از ابعاد مهم در شناخت و فهم حوادث تاریخی موجودیت منابع تاریخی است. بدون منابع تاریخی صدور حکم تاریخی ممکن نیست. منابع خطی، تحریری، شفاهی، فلکلوری، مادی و آثار تاریخی از جمله انواع منابع تاریخی می باشند. تحلیل و ارزیابی منابع تاریخی ارتباط به نوعیت منابع دارند، که مورد استفاده تاریخ نویس قرار میگیرد.

حقیقت یابی در حوادث گذشته نیز یکی از عمده ترین معضلات و پیچیده گی ها در تدوین و تألیف تاریخ است، دخیل نه کردن ذهنیت نویسنده در متن تاریخی از حب و بغض در ارائه حوادث تاریخی، جلوگیری از اغماض و پنهان کاری و از این قبیل مسایل دیگر در تهیه و تدوین تاریخ، اثر بس عمده برجا میگذارند.

۲- اهمیت آموزش تاریخ

تاریخ، انسان را با جوامع و تمدن های گذشته آشنا ساخته و از واقعات و حوادث زنده گی بشر آگاه میسازد. مطالعه تاریخ انسان را از چوکات آداب و رسوم خویش رها ساخته و به تماشای سبک های زنده گی متنوع و

گوناگون جوامع مختلف در مکان ها و در زمانهای دیگر آشنا میسازد و فرهنگها و شخصیت های گوناگون را معرفی می نماید. تاریخ ما را به موجبات رشد و پیشرفت علم و اندیشه در عرصه های مختلف آشنا می سازد و توسعه تکنالوژی را در طول زمان و پهنای مکان نشان میدهد. تاریخ نظام های مختلف سیاسی و شیوه های گوناگون حکومتی را به ما معرفی میکند.

از اینرو، تاریخ کتاب بزرگ عبرتها از زنده گی واقعی، جوامع و تمدن های گذشته است و این عبرتها به شاگردان فرصت آن را میدهد که قدرت تجزیه و تحلیل ذهن خود را در پدیده های اجتماعی افزایش دهد، نظام های سیاسی، اقتصادی و اجتماعی خود را تحلیل و نقد نماید و از تجارب مثبت گذشتگان در زنده گی خود بهره برده و از اشتباهات آنها دوری کند.

۳- اهداف آموزش تاریخ

از مضمون تاریخ دوره ثانوی انتظار میرود که اهداف دانشی، مهارتی و ذهنیتی ذیل را تأمین و برآورده سازد:

- متعلمین را با تاریخ کشور، منطقه و جهان آشنا سازد؛
- متعلمین را با جوامع و تمدن های گذشته اجمالا آشنا سازد؛
- آنها را با فراز و نشیب های زنده گی فردی و اجتماعی گذشته گان آشنا سازد؛
- سبک های زنده گی گذشته گان را متعلمین بیاموزند؛
- برخی از مهمترین شخصیتهای دوره گذشته را به آنها معرفی کند؛
- تاریخ پیدایش و گسترش اسلام را اجمالاً برای آنها بازگو کند؛
- تاریخ ورود و نشر دین اسلام در افغانستان را به اختصار به آنها بیاموزند؛
- آنها را بر رشد و پیشرفت علم و اندیشه در عرصه های گوناگون آشنا سازد؛
- رشد تدریجی تکنالوژی و شیوه های استفاده از منابع را برای آنها روشن سازد؛
- آنها را به نظام های سیاسی گوناگون که در طول تاریخ بر جوامع انسانی حکومت کرده اند، آشنا سازد؛
- شاگردان بتوانند مفاهیم تاریخی را درک و تشریح نمایند؛
- قدرت ذهن شاگردان را در تجزیه و تحلیل رویدادهای تاریخی افزایش دهد؛
- متعلمین را قادر سازد تا از تجارب سودمند گذشته گان درعرصه های مختلف زنده گی استفاده، و از روش های نادرست آنها پرهیز نمایند؛
- متعلمین بتوانند جنبه های مثبت و منفی نظام های سیاسی و اقتصادی خود را تحلیل نموده و ابعاد مختلف آنرا نقد نمایند؛
- شاگردان بتوانند مهارتهای ارتباطی را از طریق شنیدن، مباحثه و خواندن با دیگران برقرار کنند؛
- شاگردان را قادر سازد تا با عبرت از تجارب گذشته گان به انسان های مفید و فعال در جامعه تبدیل شوند.

دیدگاه برنامه درسی در آموزش اجتماعیات

منظور از دیدگاه در برنامه درسی، آموزش یک موضوع درسی با توجه به ملاحظات علمی و تربیتی است. در آموزش تاریخ دیدگاه اصلی کسب بینش علمی تاریخی و عبرت آموزی میباشد. منظور از کسب بینش علمی شناخت عناصر سازنده یک واقعه تاریخی بوده (زمان، مکان، شخصیت ها، علت ها، پیامدهای حادثه) و منظور از عبرت آموزی گرفتن درس های مختلف از یک حادثه تاریخی است.

جدول وسعت و تسلسل دروس تاریخ: صنف نهم

فصل	عناوین اصلی و فرعی	نتایج دانشی	نتایج مهارتی
فصل اول: اوضاع اجتماعی، اقتصادی و سیاسی افغانستان قبل از به قدرت رسیدن احمدشاه ابدالی	• اوضاع اقتصادی • اوضاع اجتماعی • اوضاع سیاسی	از شاگردان انتظار میرود که با خواندن این فصل به اهداف دانشی زیر دست یابند: • شاگردان به اوضاع اقتصادی افغانستان قبل از به قدرت رسیدن احمدشاه ابدالی معلومات کسب نمایند. • شاگردان به اوضاع اجتماعی افغانستان قبل از به قدرت رسیدن احمدشاه ابدالی آشنایی پیدا نمایند. • شاگردان به اوضاع سیاسی افغانستان قبل از به قدرت رسیدن احمدشاه ابدالی معلومات کسب نمایند.	از شاگردان انتظار میرود که با خواندن این فصل به اهداف مهارتی ذیل دست‌یابند: • شاگردان وضعیت و شرایط اقتصادی افغانستان را قبل از به قدرت احمدشاه ابدالی تحلیل کرده بتوانند. • شاگردان شرایط اجتماعی، کلتوری و جنبش های ملی افغانستان را قبل از به قدرت رسیدن احمدشاه ابدالی تحلیل کرده بتوانند. • شاگردان اوضاع سیاسی افغانستان را قبل از به قدرت رسیدن احمدشاه ابدالی تحلیل کرده بتوانند.
فصل دوم: رویداد های تاریخی افغانستان طی سال های ۱۷۴۷- ۱۷۷۹ میلادی	• احمدخان ابتدالی چگونه افغانستان را مجدداً احیا کرد؟ • اصلاحات اداری، فعالیت های نظامی. • در باره سجایای احمدشاه بابا چه میدانید؟ • آیا میدانید تیمورشاه بیست سال سلطنت کرد؟	از شاگردان انتظار میرود که با خواندن این فصل به اهداف دانشی زیر دست یابند: • آشنایی شاگردان به طرز اداره و نوع حکومت احمدشاه ابدالی. • معرفت شاگردان به اصلاحات عمده دوره احمدشاه بابا. • شاگردان به اهداف نظامی حکومت احمدشاه بابا آشنا شوند.	از شاگردان انتظار میرود که با خواندن این فصل به اهداف مهارتی ذیل دست‌یابند: • شاگردان بتوانند حدود قلمرو احمدشاه ابدالی را روی نقشه نشان دهند. • شاگردان طرز اداره و اصلاحات عمده آن را بیان کرده بتوانند. • شاگردان مسیر حرکت نیرو های نظامی احمدشاه را بدانند. • شاگردان سجایای احمدشاه بابا را بیان کرده بتوانند. • شاگردان فعالیت های مهم تیمورشاه را فهرست و از هم

	• برنامه های سلطنت شاه زمان را میدانید؟ • میدانید شاه محمود بار اول چگونه به قدرت رسید؟ • چگونگی سلطنت اول شاه شجاع. • چگونگی سلطنت دوم شاه محمود. • آیا با سلطنت اول امیر دوست محمد خان آشنایی دارید؟ • آیا در مورد تجاوز اول انگلیس بر افغانستان معلومات دارید؟ • آیا در مورد سلطنت دوم شاه شجاع آگاهی دارید؟ • آیا در مورد سلطنت دوم امیر دوست محمد خان میدانید؟ • آیا با دور اول سلطنت امیر شیرعلی خان آشنایی دارید؟ • آیا راجع به شخصیت امیر محمد افضل خان آگاهی دارید؟ • آیا راجع به شخصیت امیر محمداعظم خان آشنایی دارید؟	• شاگردان با طرز رفتار و سلوک احمدشاه بابا با افراد کشور و ممالک مفتوحه آشنایی پیدا کنند. • شاگردان با شخصیت تیمورشاه آشنا شوند. • شاگردان با فعالیت های شاه زمان آشنایی پیدا کنند. • شاگردان با شخصیت شاه محمود آشنایی پیدا کنند. • شاگردان با شخصیت شاه شجاع آشنایی پیدا کنند. • شاگردان در مورد برخورد شاه شجاع با برادران بارکزایی آشنایی پیدا کنند. • شاگردان با پادشاهی دوم شاه محمود آشنایی پیدا کنند. • شاگردان با طرز اداره امیر دوست محمد خان آشنایی پیدا کنند. • شاگردان با سیاست استعماری انگلیس	تفکیک کرده بتوانند. • شاگردان لیاقت و فهم شاه زمان را نسبت به برادرانش تفکیک کرده بتوانند. • شاگردان اهداف سیاست استعماری انگلیس را بیان کرده بتوانند. • شاگردان علل به قدرت رسیدن شاه شجاع را بیان کرده بتوانند. • شاگردان علل به قدرت رسیدن دور دوم پادشاهی شاه محمود را توسط وزیرفتح خان گفته بتوانند. • شاگردان فعالیت های عمده امیر دوست محمد خان را فهرست کرده بتوانند. • شاگردان شکل و شیوه تجاوز انگلیس را با نتایج آن بیان کرده بتوانند. • شاگردان جهاد مردم افغانستان را در برابر مظالم انگلیس ها بیان کرده بتوانند. • شاگردان علل همکاری انگلیس ها را با امیر دوست محمد خان به خاطر به قدرت رسیدن موصوف بیان نمایند. • شاگردان کارها و فعالیت های امیر شیرعلی خان را فهرست نموده و بیان کرده بتوانند. • شاگردان فعالیت های امیر محمد افضل خان را بیان کرده بتوانند.

	• آیا با سلطنت دوم امیر شیرعلی خـان اشنایی دارید؟ • معرفی تمدن جدید. • آیـا در مـورد تجـاوز دوم انگلـیس بـر افغانستان معلومات دارید؟ • درمورد پادشاهی امیر محمـد یعقـوب خان چه میدانید؟	آشنایی پیدا کنند. • شاگردان با علل به قـدرت رسـیدن بـار دوم شاه شجاع آشنایی پیدا کنند. • شاگردان با سیاست انگلـیس و همکـاری بـا امیر دوست محمدخان آشنایی پیدا کنند. • شاگردان با شخصیت و کارنامـه هـای امیـر شیرعلی خان آشنایی پیدا کنند. • شاگردان با پادشاهی امیر محمد افضل خان آشنایی پیدا کنند. • شاگردان با حکومت امیر محمـداعظم خـان آشنایی پیدا کنند. • شاگردان با به قدرت رسیدن سلطنت دوم امیر شیرعلی خان آشنایی پیدا کنند. • شاگردان با تمدن جدید زمان امیر شـیرعلی خان آشنا شوند. • شاگردان بـا اهـداف تجـاوزات انگلـیس هـا آشنایی پیدا نمایند. • شاگردان با خصوصیات حکومت امیر محمـد یعقوب خان آشنایی پیدا کنند.	• شاگردان نتایج جنگ های حکومت امیر محمـداعظم خـان را بتوانند بیان کرده بتوانند. • شاگردان بتوانند نقـش امیـر شـیرعلی خـان را در معرفـی تمدن جدید بیان کنند. • شاگردان برنامه های مختلف اصلاحی امیر شیرعلی خان را تفکیک کرده بتوانند. • شاگردان علل تجاوز دوم انگلیس را بیان کرده بتوانند. • شاگردان سهم گیری زنان و مردان افغان را در مقابل تجاوز انگلیس بیان کرده بتوانند. • شاگردان بتوانند راجع به جنگ میوند، نتایج و افتخارات آن معلومات دهند.

فصل	پرسش ها	اهداف دانشی	اهداف مهارتی
فصل سوم: رویداد های افغانستان در سال های ۱۷۷۰ الی ۱۹۷۳ میلادی	• نقش امیر عبدالرحمن خان در تحکیم قدرت مرکزی چگونه بود؟ • در رابطه به سلطنت امیر حبیب الله خان چه میدانید؟ • مردم افغانستان چگونه استقلال خویش را از انگلیس ها بدست آوردند؟ • دستاورد های مسافرت شاه امان الله خان به خارج از چه قرار بود؟ • حبیب الله کلکانی چگونه به قدرت رسید؟ • آیا میدانید محمدنادر شاه چگونه به سلطنت رسید؟ • آیا میدانید محمدظاهر شاه چهل سال سلطنت کرد؟	از شاگردان انتظار میرود که با خواندن این فصل به اهداف دانشی زیر دست یابند: • آشنایی شاگردان به تحکیم نظام حکومت مرکزی، جلوگیری فرار از مرکز و مشرف سازی مردم نورستان به دین مبین اسلام. • آشنایی شاگردان به اصلاحات سیاسی و فرهنگی سلطنت امیر حبیب الله خان. • آشنایی شاگردان به استرداد استقلال به عنوان یک عطیه خداوندی. • آشنا ساختن شاگردان به مراحل اصلاحات. • آشنایی شاگردان به سلطنت محمدنادر شاه و چگونگی حاکمیت وی. • آشنایی شاگردان به مشخصات جداگانه پادشاهی محمدظاهرشاه.	از شاگردان انتظار میرود که با خواندن این فصل به اهداف مهارتی ذیل دست‌یابند: • شاگردان بتوانند قلمرو حکومت امیر عبدالرحمن خان را در روی نقشه نشان بدهند. • شاگردان اهداف نهضت های فکری و فرهنگی زمان امیر حبیب الله خان را بیان کرده بتوانند. • شاگردان نقاط و محلاتیکه مبارزان ملی در آن به ضد انگلیس ها فعالیت می کردند روی نقشه نشان داده بتوانند. • ارتقای فهم مسلکی شاگردان به دستاورد های مسافرت داخلی و خارجی مسافرت هیأت ماهه. • شاگردان بهره برداری نیروهای فرصت طلب از وضع حاکم دوره حبیب الله کلکانی را تحلیل کرده بتوانند. • شاگردان نقش محمدنادر و صدارت محمد هاشم خان و شاه محمود خان را تحلیل کرده بتوانند. • شاگردان دستاورد های سلطنت محمد ظاهر شاه را در مراحل گوناگون تحلیل کرده بتوانند.
فصل چهارم: تاریخ معاصر کشور های همجوار	در مورد چین یا پرنفوس ترین کشور جهان چه معلومات دارید؟ آیا با تاریخ و سرزمین پاکستان آشنایی دارید؟ آیا با تاریخ و موقعیت جمهوری اسلامی ایران آشنایی دارید؟ آیا در مورد کشور ازبکستان معلومات	از شاگردان انتظار میرود که با خواندن این فصل به اهداف دانشی زیر دست یابند: • شاگردان به زبان رسم الخط و ادیان معمول و مروج در چین آشنا شوند. • شاگردان راجع به انقلاب ۱۹۴۹ میلادی چین معلومات حاصل نمائید. • شاگردان راجع به جدایی پاکستان شرقی و	از شاگردان انتظار میرود که با خواندن این فصل به اهداف مهارتی ذیل دست‌یابند: • شاگردان کشور چین را در نقشه نشان داده بتوانند. • مذهب مختلف را در چین از همدیگر تفکیک نمایند. • ماهیت فرهنگی انقلاب ۱۹۴۹ میلادی را درک کرده بتوانند. • عوامل ایجاد و تشکیل پاکستان را بدانند،

	دارید؟ آیا با مـردم و تـاریخ تاجکسـتان آشـنایی دارید؟ آیا به تاریخ و سرزمین مردم ترکمنسـتان آشنایی دارید؟	عوامل جدایی آن از پاکسـتان غربـی آشـنا شوند. • آشنایی شاگردان به اصـلاحات دوره پهلـوی در ایران وهم بدست آوردن معلومات راجع به انقلاب اسلامی. • آشنایی شاگردان راجع به نفـوس، پایتخـت، زبان و رسم الخط ازبکستان، بدست آوردن معلومات راجع به استقلال ازبکستان. • شاگردان بـه تـاریخ، زبـان، مـذهب و اقـوام سـاکن در تاجکسـتان آشـنایی حاصـل نمایند. • آشـنایی شـاگردان بـا تـاریخ مختصـر ترکمنستان، بدست آوردن معلومات راجـع به زبان، مذهب و ساختار سیاسـی و اداری ترکمنستان.	• حکومات مختلـف پاکسـتان را از همـدیگر تفکیـک کـرده بتوانند. • نقش احزاب و نهضت ها را در تشکیل پاکستان بدانند. • تفکیـک و مقایسـه حـوادث دوره پهلـوی بـا دوره انقـلاب اسلامی. • کشور ازبکستان را روی نقشه نشان داده بتوانند. • عوامل فروپاشی اتحاد شوروی و کسب استقلال ازبکسـتان را تشخیص کرده بتوانند. • موقعیت تاجکستان را روی نقشه نشان دهند. • عوامل و زمینه هـای اسـتقلال تاجکسـتان فهرسـت کـرده بتوانند. • موقعیت ترکمنستان را در سازمان ملل متحد بدانند. • نقش موقعیت ترکمنستان را در کشور های سازمان ایکو با دیگر اعضای آن مقایسه کرده بتوانند.

استراتیژی های تدریس در آموزش اجتماعیات

استراتیژی های تدریس نصاب تعلیمی دروس اجتماعی مانند سایر رشته ها متنوع است. ولی مضمون دروس اجتماعی ستراتیژی های خاصی دارد که با طبیعت موضوعات آن مناسب است:

در اینجا لازم است که به بیان استراتیژیهایی بپردازیم که با طبیعت مضمون تاریخ، شرایط افغانستان، سطح علمی و سنی شاگردان سازگارند. این ستراتیژی ها بر این اصل استوار است که تعلیم بر محور شاگرد می چرخد و معلم تنها کار تعلیم را تسهیل میکند. تعلیم صحیح نیازمند ستراتیژی های گوناگونی است که باید با طبیعت مضمون تناسب داشته باشند. مهمترین استراتیژی ها عبارتند از :

۱- جستجو و حل مسأله

استراتیژی حل مسایل یک ستراتیژی ای است که سؤالات اساسی ای را مطرح میکند و شاگردان باید جواب دهند و حل آنها را بیابند. شاگردان این کار را باید از طریق تفحص معلومات و حقایق در مراحل زیر انجام دهند: تعیین مسالۀ، انتخاب نمونۀ، فرضیه سازی، گردآوری بیان راه حل های ذهنی یا طرح حل مسئله، جمع آوری بیانات و تحلیل، نتیجه گیری از بیانات، اظهار نظر – دقت بیشتر. معلم می تواند از این ستراتیژی در خلال ارائه مسایل زنده گی واقعی (اقتصادی، اجتماعی و سیاسی) استفاده کند و شاگردان را به چند گروه تقسیم نماید تا درباره راه حل های ممکن بحث کنند. معلم باید شاگردان را کمک کند تا منابع لازم را در اختیار آنها قرار دهد، عملیات تعلیم و تربیه را تنظیم نماید، و آنها را تشویق نماید تا از مهارتهای خود در بحث و جستجو استفاده کنند.

۲- تحلیل متن

از این ستراتیژی در تدریس مضمون تاریخ و معلومات مدنی استفاده میشود. این ستراتیژی از متون منابع و مراجع انتخاب گردیده و از آن استفاده میشود، که شامل مراحل زیر است:

- بعد از آنکه متن اصلی برای شاگردان توزیع شد، معلم آنرا می خواند؛
- به شاگردان یک فرصت کوتاه میدهد تا متن را بخوانند و روی سوالاتی که مطرح میشود فکر کنند؛
- معلم و شاگردان در مباحثه گروهی روی جوابها بحث می کنند؛
- معلم بین متن اصلی و سایر مواد، ارتباط برقرار می کند تا رابطه بین مضمون های مختلف تأمین گردد.

۳- استراتیژی تدریس مستقیم

زمانی از این روش استفاده میشود که معلم بخواهد مطالب را با استفاده از روش بیان و کفتگو ارائه کند. در این روش نقش اساسی را معلم ایفا میکند. این روش برای تدریس موضوعات تاریخی مانند(جنگ جهانی اول) مناسب است. معلم می تواند از این روش برای تدریس مفاهیم و رسیدن بـه تعمـیم اسـتفاده کنـد، در صورتیکه از شیوه قیاسی استفاده کند و مراحل ذیل را مراعات نماید:

- تعریفی رابرای مفهوم ... ارائه کند؛
- با شاگردان درباره خصوصیات اقتصاد بحث کند؛
- مثالهای از مفهوم اقتصاد (زراعت، تجارت و ...) ارئه کند؛
- با ارائه مثالهایی از مفهوم به شاگردان بدهد و از آنها بخواهد که آنها را دسته بندی کنند.

۴- استراتیژی کارگروپی

در این روش شاگردان به چند گروپ چهار تاشش نفره تقسیم میشـوند. ایـن روش آمـوزش فعـال را از طریق گوش دادن صحیح و مهارتهای بحث و گفتگو، تشویق می کند. در این روش شاگردان هر گروپ برای رسیدن به اهداف مشترک با یکدیگر کار میکند. معلم میتوانـد از برخـی وسـایل بـرای کمـک بـه شـاگردان استفاده کند. از روش کار گروپی میتوان در انجام تحقیقات سـاده، ترسـیم نقشــه، اجـرای یـک نمایشــنامه، ساختن یک مدل استفاده کرد.

۵- بازی کردن نقش

این روش از روشهای مهم آموزش فعال به شمار میرود. در این روش از شـاگردان خواسـته میشـود کـه نقش های معینی را که در زنده گی واقعی وجود دارد بازی کنند، معلم باید به هر یک از شاگردان بگوید که چه نقشی را ایفا نماید.

به عنوان مثال از شاگردان خواسته میشود که مسألهٔ انکشاف زراعت را تمثیل کنند؛ معلـم بـا همکـاری شاگردان موضوع را مشخص میکند و افراد را برای ایفای نقش های معینی انتخاب میکند. مثلاً شاگرد اول را برای بازی کردن نقش دهقان، شاگرد دوم را برای نقش وزارت زراعت و شـاگرد سـوم را بـرای ایفـای نقـش مالک زمین انتخاب میکند، بعد از آن معلم شـاگردان را آزمـایش میکنـد و صـنف را بـرای تمثیـل آمـاده و شاگردان نقش خود را بازی می کنند.

۶- روش تمرین

تمرین یکی از فنونی است که از قدیم در امر آموختن به کار رفته است. امروز که هدف های تربیتـی در حیطه های دانشی، ذهنی و مهارتی تنظیم میشود، مسوولیت معلم در دادن تمرین های مناسب به متعلمین بیشتر میشود. تمرین انواع مختلفی دارد مانند تمرین تکراری، تمرین استنباطی که همراه با تفکر، استدلال و استعمال مفاهیم است و تمرین های عملی: از تمرینهای عملی میتوان برای کسب مهارت در خوانـدن نقشـه های تاریخی، جغرافیایی، پیدا کردن طول و عرض جغرافیایی و شجره نامه استفاده کرد.

۷- روش توضیحی

روش توضیحی عبارت است از انتقال مستقیم اطلاعات به متعلمین با استفاده از مطالب طباعتی، تشریح درس و سایر رسانه ها، در این روش معلم مفاهیم و موضوعات درسی را برای شاگردان عرضه میکند، از جمله محاسن روش توضیحی این است که میتوان مجموعه کامل از حقایق، اصول و مفاهیم را به شیوه ای منسجم به متعلمین آموخت. از محدودیت های این روش آن است که شاگرد مطالب حاضر و آماده دریافت میکند و در کشف حقایق، فعال پذیراست این روش در صورتیکه با سایر روشها به کار برده شود و مؤثر خواهد بود. از روش توضیحی در آموزش بسیاری از مفاهیم علمی میتوان استفاده کرد.

۸- روش مباحثه گروپی

روش مباحثه یکی از کهن ترین روش هایی است که در طول تاریخ تعلیم و تربیه به کار رفته است. در روش مباحثه گرویی، معلم ابتدا شاگردان را به چند گروپ تقسیم میکند برای هر کدام موضوع مشخص را انتخاب میکند و از شاگردان میخواهد تا درباره آن بحث کنند. در پایان یک نفر از اعضای گروپ نتیجه را به اطلاع سایر شاگردان میرساند.

بحث گرویی روشی است که به افراد فرصت میدهد تا نظریات، عقاید و تجربیات خود را با دیگران درمیان بگذارند. اگر معلم از بحث گروپی نظارت نکند ممکن است که وقت آنها صرف صحبت های بی فایده شود. از این روش میتوان در آموزش موضوعات اجتماعی، قضاوت در مورد کارنامه های قهرمانان تاریخی و یا مسایل مربوط به جغرافیای انسانی (بشری) استفاده کرد.

۹- روش پروژه یی واحد کار

روش (پروژه یی یا واحد کار) مستلزم بررسی، جمع آوری اطلاعات و یافتن راه حل، مطالعه و انجام کار عملی است. این روش معمولاً در خارج از مکتب صورت میگیرد. در این روش معلم موضوعی را با توجه به علایق شاگرد انتخاب میکند و از آنها میخواهد که در مورد آن به جمع آوری اطلاعات و یا انجام یک فعالیت بپردازند. برای مثال جمع آوری سنگ ها، تهیه عکس از مناظر به کمک کمره عکاسی، مطالعه یک بنای تاریخی، تهیه نقشه جغرافیایی از یک محل کوچک، مطالعه در خصوص یک موضوع اجتماعی.

۱۰- سیر علمی

گردش علمی یک فعالیت تجربی خارج از مکتب است و در بیرون از صنف صورت میگیرد برای مثال گردش در شهر، بازدید از یک کارخانه، بازدید از بازار، کتابخانه، آثار تاریخی، بازدید از یک اداره، یک مزرعه زراعتی، یک معدن، یک موزیم یک منظره جغرافیایی و مواردی از این قبیل.

لازم نیست سیر علمی حتماً دیدن از نقاط دور دست باشد، بلکه مشاهده محیط اطراف شاگردان که امکان کسب تجارب آموزشی را فراهم میکند نیز میتواند سیر علمی محسوب شود.

۱۱- روش سوال و جواب

روش سوال و جواب، فنی است که میتوان از آن در تدریس کلیه دروس استفاده کرد. به خصوص در زمانی که معلم میخواهد توجه شاگردان را به تفکر درباره یک مفهوم جدید جلب کند از این روش استفاده

میکند، این فن ممکن است که برای مرور مطالب که قبلاً تدریس شده است و یا برای ارزیابی از میزان آموخته های شاگردان مورد استفاده قرار گیرد.

انواع سوال های که معلم میتواند مطرح کند، میتوان آنها را به شرح زیر خلاصه کرد:

۱. سوال برای خلاصه کردن

مثال: درس کوشانیان را بخوانید و آن را خلاصه کنید.

۲. تجزیه و تحلیل

مثال: چه عواملی موجب شد که اسکندر سرزمین های زیادی را فتح کند.

استراتیژیهای ارزیابی از معلومات شاگردان

ارزیابی وسیله تشخیص میزان رسیدن به اهداف آموزشی است. ارزیابی تصویر روشنی از موفقیت روشها و فعالیتهای آموزشی به معلم میدهد. دروس اجتماعی از روشهای مشابه با مضامین دیگر برای ارزیابی استفاده میکند، ولی به خاطر تفاوت موضوع از برخی آنها بیشتر استفاده میکند.

از آنجایی که ارزیابی یکی از مهم ترین برنامه های تربیتی است، آموزش یک درس مستلزم ان است که از حالت جمود (تلقین و حفظ معلومات) خارج شود و به آموزش زنده (بحث و تحلیل، تفسیر، حل مسایل) تبدیل گردد برخی از مهم ترین استراتیژیهای ارزیابی به شرح زیر است:

۱- روش قلم و کاغذ (کتبی)

این روش که در آن از قلم و کاغذ استفاده میگردد، یکی از مهم ترین استراتیژی های است که قدرت شاگردان را در کارهای مشخص اندازه گیری میکند. در این روش شاگردان به سوالهایی که به انها داده میشود به صورت کتبی جواب میدهند. در امتحانات چهارنیم ماهه یا سالیانه معمولاً از این روش استفاده میشود تا میزان آموزش شاگردان برای دوره مشخصی ارزیابی گردد. باید یادآوری کرد که این نوع امتحان به حوزه شناختی و دانشی منحصر میماند.

۲- روش ملاحظه (مشاهده)

در این روش معلم یا ملاحظه کننده، تمام حواس خود را متوجه شاگرد میکند تا او را در جای معین مراقبت نماید. هدف از این مراقبت این است که معلومات درباره شاگردان به دست آورد تا از آنها برای ارزیابی مهارتها، سلوک و اخلاقیاتش استفاده نماید. هنگام ملاحظه از وسایلی متعددی استفاده میشود. برای مثال اندازه گیری، که گاهی عددی است گاهی غیر عددی. بعد از اینکه معلم این اطلاعات را جمع آوری کرد باید آنها را به صورت کمی تحلیل کند تا نقاط قوت و ضعف شاگردان برملا گردد. در روش مشاهده از انواع چک لیست استفاده میشود.

چک لیستها انواع مختلف دارد. برای مثال چک لیست سنجش مهارت شاگردان در حل مسایل، چک لیست سنجش عملکرد شاگردان، چک لیست سنجش مهارتهای ارتباطی. معلم به حیث نوع درس می تواند خود شخصاً به تهیه چک لیست مشاهده رفتار و عملکرد شاگردان اقدام کند.

به نمونه ای از چک لیست ها که برای اندازه گیری مهارت شاگردان در حل مسایل به کار میرود، توجه نمایید:

شماره	معیار	ضعیف (۱)	متوسط (۲)	خوب (۳)	عالی (۴)
۱	روش				
۲	مشخص کردن مساله و تحلیل آن				
۳	ارائه				
۴	جمع بندی مطالب و تحلیل آنها				
۵	تصمیم گیری				

چک لیست ارزیابی مبتنی بر عملکرد

در این روش شاگرد باید آنچه را که در خلال زنده گی واقعی آموخته است، توضیح دهد، یا فعالیتی انجام دهد که مهارتهایش را نشان دهد. در این روش به معیارهایی مانند توضیحات شاگرد، انجام نقش یا رول همکاری در گروپ، انجام کار فردی و سایر فعالیت ها توجه میشود.

نمونه چک لیست اندازه گیری برای عملکرد شاگردان در درس تاریخ

شماره	معیارها	متوسط	خوب	عالی
۱	با دوستانش با زبان فصیح و صحیح ارتباط برقرار میکند			
۲	از زبان تاریخ استفاده میکنند			
۳	به طرف همه شاگردان نگاه میکنند			
۴	از شخصیت قوی و با نشاط برخوردار است			
۵	به سوالات شاگردان با جرأت و اطمینان جواب میدهد			
۶	مفاهیم و اصطلاحات را تعریف میکند			
۷	عناصر مهم محتوا را تعیین میکند			
۷	از نقشه تاریخی استفاده میکند			
۹	از مواد آموزشی به روش درست استفاده میکند			
۱۰	مطلب خود را در وقت معین انجام میدهد			

۳- چک لیست ارزیابی مهارت های ارتباطی

این روش برای اندازه گیری کسب مهارتهای ارتباط با دیگران به کار گرفته میشود. نصاب دروس اجتماعی بر انکشاف مهارتهای ارتباطی استوار است. در این استراتیژی معلومات از خلال فعالیت های ارتباطی شاگرد، نحوه تفکر و روش او در حل مسایل، جمع آوری میشود.

به مثال ذیل توجه کنید:

نمونه چک لیست اندازه گیری مهارتهای ارتباطی

شماره	مهارتهای ارتباط	بله	نه خير
۱	افکار ابتکاری را برای دیگران طرح میکند		
۲	وقتی که مطلب برایش روشن شود رأی دیگران را میپذیرد و از نظر خود دست بر میدارد		
۳	به اندیشه های دیگران ارج می گذارد		
۴	در کاری که به او سپرده شده، احساس مسوولیت میکند		
۵	با دیگران همکاری میکند		

توجه: بخشی از نمره صنفی شاگردان از طریق ملاحظه معلم از عملکرد شاگردان در صنف مشخص میشـود. و بقیه آن به تصمیم ادارۀ ارزیابی در وزارت معارف بستگی دارد.

مواد و لوازم اجرایی پروگرام درسی تاریخ

۱- وسایل کمک آموزشی مورد نیاز

تخته سیاه، تباشیر، مارکر، کتاب رهنمای معلم، روزنامه ها، مجلات، چارت آموزشی، فلش کـارت، انـواع نقشه های جغرافیایی، کتاب های مربوط، کامپیوتر و انترنت در صورت دردسترس بودن. انواع سلاید، تصاویر فلم های جغرافیایی، اطلس های تاریخی، کره زمین، گراف ها و شجرنامهٔ سلسـله هـای تـاریخی فلـم هـای مستند تاریخی و داستانی. در رابطه به موضوع، عکسها، نقاشی ها و تصاویر از شخصیت های تاریخی، منابع و کتب معتبر تاریخی، آلبوم مسکوکات، پول کاغذی جغرافیایی وغیره.

۲- انتظارات از معلم تاریخ

الف: صلاحیت های عمومی

داشتن لیسانس تاریخ یا اقلاً فوق بکلوریا، آشنایی با آخرین اطلاعات در رشته خود، آشنایی خصوصیات های سنی و ذهنی شاگردان، آشنایی با روش های تدریس و شیوه های ارزیـابی از دانســته هـای شـاگردان، علاقمند به شغل معلمی، داشتن صلاحیت اخلاقی.

ب: صلاحیت های اختصاصی

- آشنایی با مفردات درسی تاریخ و شیوه های تدریس دروس مختلف
- توانایی در طراحی پلان یادگیری برای دروس مختلف
- توانایی اداره صنوف؛
- توانایی استفاده از وسایل درسی و ممد درسی.

۳- انتظار از مکتب

- فراهم کردن شرایط برای اجرای برنامه (تهیه کتب درسی، رهنمای معلم و لوازم آموزشی)؛
- برقراری ارتباط منظم با والدین شاگردان؛
- توجه به مصوبات وزارت معارف در اجرای برنامه زمانی؛
- نظارت بر عملکرد معلمان در صنف و رهنمایی معلمان؛
- ایجاد کتابخانه در مکاتب؛
- تهیه کتاب های مورد نیاز معلمان با همکاری خانواده ها

۴- انتظار از خانواده ها

- برقراری ارتباط با معلمین اطفال خود در مورد وضعیت تعلیمی شاگردان
- با خبر بودن از پیشرفت درسی شاگردان
- همکاری با اداره مکاتب

فصل دوم

رهنمای تدریس دروس تاریخ

در فصل اول این رهنما شما معلمان ارجمند با مقدمات و کلیات برنامه درسی، روشهای تدریس و شیوه ارزیابی این برنامه آشنا شدید. در این فصل با پلان سالانه تدریس و روش هر درس آشنا خواهید شد.

پلان سالانه تدریس: نشان میدهد که محتوای یک کتاب درسی را در طول یک سال چگونه تقسیم بندی کنید. در کشور ما شروع سال تعلیمی برای ولایات سردسیر و گرمسیر فرق میکند. در ولایات گرمسیر سال تعلیمی از روز فصل خزان شروع میشود و دو هفته ماه جدی به امتحانات اختصاص داده شده و در هفته آخر نیز شاگردان به رخصتی میروند. در پایان فصل بهار یعنی جوزا، دو هفته اول به امتحانات اختصاص داده شده و شاگردان در دو هفته آخر نیز به رخصتی آخر سال میروند.

در ولایات سردسیر سال تعلیمی از ۱۵ حوت آغاز میشود. امتحانات پایان چهارنیم ماهه تعلیمی در دو هفته آخر ماه سرطان آغاز می گردد. شاگردان در دو هفته ماه اسد پس از امتحانات به رخصتی میروند. امتحانات پایان سال در دو هفته ماه قوس شروع میشود و پس از آن شاگردان به رخصتی آخر سال تعلیمی میروند. طول سال تحصیلی در مجموع ۲۸ هفته است. برای تنظیم پلان سالیانه تعداد صفحات یک کتاب درسی را بر عدد ۲۸ تقسیم کنیم. عدد به دست آمده نشان می دهد که شما معلم عزیز در هفته چه تعداد صفحات از کتاب درسی را باید تدریس کنید. پلان روزانه هر درس شامل اهداف آموزشی هر درس، روشهای تدریس، لوازم تدریس، شیوه ارزیابی از معلومات شاگردان، فعالیتهای تدریس (انجام فعالیت مقدماتی مانند احوالپرسی، حاضری گرفتن، سوال از درس قبل، ایجاد انگیزه، ارائه درس و ارزیابی از دانسته های شاگردان)، پاسخ به سوالات متن درس و یا پایان درس و معلومات اضافی برای شما معلمان عزیز است.

پلان راهنمای تدریس درس (اول)

زمان تدریس

عناوین مطالب	شرح مطالب	
۱- موضوع درس	عوامل سیاسی مؤثر قبل از به قدرت رسیدن احمدشاه بابا	
۲- اهداف آموزشی(دانشی، مهارتی، ذهنیتی).	از شاگردان انتظار می رود که در پایان درس به اهداف زیر دست یابند: ۱- آشنایی شاگردان به محلات جنبش های آزادیخواهانه. ۲- آشنایی شاگردان به ماهیت نهضت پیر روشان ۳- آشنایی شاگردان به جنبش سیاسی خوشحال خان ختک. ۴- تقویت فهم و درک شاگردان در بارهٔ نهضت هوتکیان.	
۳- روش های تدریس	۱- توضیحی ۲- مباحثهٔ یی	
۴- سامان و لوازم ضروری تدریس	تخته،تباشیر،تصویر، چارت ونقشه.	
۵- شیوهٔ ارزیابی	تحریری و تقریری	
۶- فعالیت های تدریس و آموزش در صنف	فعالیت مقدماتی: سلام و احوال پرسی و اطمینان از حالت روحی و جسمانی شاگردان	زمان به دقیقه
	ایجاد انگیزه: طرح سؤال که به عنوان درس جدید مرتبط باشد درس آغاز کرده شود.	۱۰ دقیقه

۷- فعالیت های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)	فعالیت های یادگیری شاگردان	زمان به دقیقه
ـ معلم در آغاز درس عنوان درس را بالای تخته نوشته میکند. ـ معلم متن درس مربوطه را قرائت میکند. ـ معلم به سوالاتیکه در ذهن شاگردان خطور کرده جواب میدهد. ـ معلم از طریق سوالات شاگردان را ارزیابی میکند. ـ معلم یک بار دیگر درس را خلاصه و توضیح می نماید.	- شاگردان با توجه بحث را تعقیب کرده یادداشت می گیرند. - میان هم به گفتگو می بپردازند. - نماینده گروپ های شاگردان، فشرده بحث را به همصنفان بیان می کنند.	

۸- جواب به سؤالات متن درس:

۱- موجودیت ساختار ملوک الطوایفی و تجاوز ممالک مجاور موجب تضعیف نظام شده تا حکومت های محلی را بوجود آورد.

۲- دول بیگانه عمدتاً فرهنگ خویش را بر ممالک ضعیف تحمیل می نمایند.

۳- عوامل سیاسی در رشد و پرورش ذهنیت آزادیخواهانه افغانها اثر گذار بود.

۹- دانستنی ها برای معلم(معلومات و فعالیت های اضافی)

به هدف معلومات مزید توجه معلمان عزیز را به شرح موارد زیر جلب می نماییم.

در سال (۱۵۰۱م) بعد از مرگ سلطان حسین بایقرا افغانستان مورد تاخت و تاز شیبانی های ماورالنهر، دولت صفوی های ایران و دولت بابری مغل هند قرار گرفت. افغانستان توسط سه دولت جدید التشکیل شمالی، غربی و شرقی اشغال شد که دولت مرکزی فرو ریخت، سوقیات نظامی دول متجاوز و برخورد های ایشان جهت بدست آوردن اراضی بیشتر شهر های آباد را ویران ساخت. فرهنگ و اقتصاد ملی صدمه دید و مردم از مظالم تجاوزگران به ستوه آمده. روز به روز تنفر و انزجار شان در مقابل اجنبی ها افزون گردید. تا اینکه مردم مخفیانه به مبارزات استقلال خواهی آغاز نمودند. برای اولین مرتبه صفوی های ایران با قیام ولایات هرات، قندهار، اندخوی و بلوچستان روبرو گردیدند و صفوی ها برای سرکوب این قیام از تشدد و کشتار های دسته جمعی و تاراج دارایی مردم کار گرفتند.

اما قیام های مبارزین بکلی خاموش نشده هرگاه در یک منطقه خاموش میشد، در منطقه دیگر دوباره بروز می نمود و چندین جنبش آزادی خواه جهت اخراج متجاوزین بوجود آمد که از جنبش های مذکور درینجا صرف نام می بریم:

جنبش روشانیان: رهبر جنبش بایزید انصاری معروف به پیر (روشان) پسر شیخ عبدالله انصار بود. پیر روشان با اخلاف خود علیه ظلم و استبداد حکومت مغلی هند مبارزات زیاد نمودند.

جنبش خوشحال خان ختک: خوشحال خان ختک مربوط قبیله ختک بود، او مرد شمشیر، سیاست و شاعر توانا بود و در نیمه قرن ۱۶ میلادی علیه پادشاهان مغلی به مبارزات استقلال خواهی آغاز نمود و به عمر هفتاد سالگی وفات نمود که مطابق وصیت خودش در کوهستان های ختک به خاک سپرده شد.

جنبش افغانها تحت رهبری میرویس نیکه: قیام مردم تحت رهبری میرویس نیکه به سلطه صفوی ها و مظالم (گرگین) والی قندهار خاتمه داد و دولت مستقل در قندهار تأسیس نمود، اما این دولت بیشتر از سی سال دوام نکرد.

پلان راهنمای تدریس درس (دوم)

زمان تدریس: (یک ساعت درسی)٤٥ دقیقه

<table>
<tr><th>عناوین مطالب</th><th colspan="2">شرح مطالب</th></tr>
<tr><td>۱- موضوع درس</td><td colspan="2">حین به قدرت رسیدن احمدشاه ابدالی، اوضاع اجتماعی کشور از چه قرار بود؟</td></tr>
<tr><td>۲- اهداف آموزشی (دانشی، مهارتی، ذهنیتی).</td><td colspan="2">از شاگردان انتظار می رود که در پایان درس به اهداف زیر دست یابند:
۱- آشنایی شاگردان به شرایط اجتماعی اقتدار سیاسی احمدخان.
۲- آشنایی شاگردان به آسیب های اجتماعی در نتیجه تجاوز</td></tr>
<tr><td>۳- روش های تدریس</td><td colspan="2">۱- توضیحی
۲- مباحثهٔ گروپی</td></tr>
<tr><td>۴- مواد و لوازم ضروری تدریس</td><td colspan="2">کتاب،مواد ممد درسی، تخته، تباشیر، چارت و غیره</td></tr>
<tr><td>۵- شیوهٔ ارزیابی</td><td colspan="2">تحریری و تقریری</td></tr>
<tr><td rowspan="2">۶- فعالیت های تدریس و آموزش در صنف</td><td>فعالیت مقدماتی: سلام، احوال پرسی، کسب معلومات از درس گذشته، طرح سوالات، تحریری و تصویری و آماده کردن مواد ضروری درس</td><td>زمان به دقیقه</td></tr>
<tr><td>ایجاد انگیزه: طرح سوالات راجع به درس جدید، استفاده از نقشه ها و گفتن داستان جالب تاریخی.</td><td>۱۰ دقیقه</td></tr>
</table>

زمان به دقیقه	فعالیت های یادگیری شاگردان	۷- فعالیت های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)
۳۵ دقیقه	- شاگردان به صحبت های معلم شان گوش داده نکات عمده آن را یادداشت نمایند. - بعداً به جرو بحث بپردازند. - نمایندگان گروپ های مختلفه فشرده بحث شان را ارائه بدارند.	- توضیحات لازم را مرتبط به اوضاع اجتماعی قبل از به قدرت احمدخان ابدالی بیان نماید. - سؤالات پیرامون درس همزمان به آن جمع بندی و ارزیابی نماید. معلم فشرده مباحثه نماینده گان شاگردان را شنیده و دیدگاهی خود را به آن علاوه کند.

۸- جواب به سؤالات متن درس:

۱- موجودیت نیرو های متجاوز از سرعت رویداد های اجتماعی جلوگیری می نمود.

۲- در نتیجه تجاوز تجارت و زراعت صدمه دید.

فعالیت های پایانی:

۱- مصروفیت اکثریت مردم را زراعت ومالداری تشکیل می کرد.

۲- دو بخش مصروفیت و اشتغال مردم را تربیه مواشی و زراعت در بر می گرفت.

۳- قوای اشغالگر از تفریحگاه ها برای رفع خستگی استفاده می کردند

۹- دانستنی ها برای معلم (معلومات و فعالیت های اضافی)

دوران استیلای افغانستان توسط صفوی های ایران، شیبانی های ماوراءالنهر و بابری های هند مقارن قرون ۱۴ و ۱۷ میلادی بعد از سقوط سلسله تیموریان هرات آغاز گردید که در اثر رقابت های دول متجاوز مردم افغانستان متحمل خسارات زیاد گردیدند. افغانستان دولت مرکزی و استقلال خود را از دست داد. درین دوره دو نیم قرنه تنها افغانستان تجزیه نگردید بلکه از سیر تکاملی خود باز مانده و این مقطع زمانی شروع انحطاط مادی و معنوی بشمار میرود گرچه در سال ۱۷۰۹م تحت رهبری میرویس نیکه دولت ملی و مستقل در قندهار تشکیل گردید که اضافه تر از سی سال دوام نکرد. تا اینکه در ۱۷۴۷م افغانستان استقلال سیاسی خود را بدست آورده و دولت ملی توسط احمدشاه بابا تشکیل گردید.

استادان محترم جهت معلومات مزید به افغانستان در مسیر تاریخ اثر مرحوم غبار مراجعه گردد.

پلان راهنمای تدریس درس (سوم)

زمان تدریس: (یک ساعت درسی)٤٥ دقیقه

عناوین مطالب	شرح مطالب	
۱- موضوع درس	شرایط اقتصادی افغانستان قبل از به قدرت رسیدن احمدشاه بابا چگونه بود؟	
۲- اهداف آموزشی(دانشی، مهارتی، ذهنیتی).	از شاگردان انتظار می رود که پایان درس به اهداف زیر، دست یابند: ۱- آشنایی شاگردان به شرایط اقتصادی قبل از به قدرت رسیدن احمدشاه بابا. ۲- آشنایی شاگردان به بخش های عمده اقتصادی منجمله زراعت، مالداری و صنایع دستی. ۳- آشنایی شاگردان به تولیدات صنایع دستی به منظور رفع نیازمندی های مردم.	
۳- روش های تدریس	۱- توضیحی ۲- مباحثۀ گروپی	
۴- مواد ولوازم ضروری تدریس	کتاب، تباشیر، مواد ممد درسی	
۵- شیوۀ ارزیابی	تحریری و تقریری	
۶- فعالیت های تدریس و آموزش در صنف	فعالیت مقدماتی: سلام، احوال پرسی، آگاهی از آمادگی های شاگردان	زمان به دقیقه
	ایجاد انگیزه: طرح سوالات در رابطه به درس جدید، استفاده از نقشه ها و ارائه یک داستان تاریخی.	۱۰ دقیقه

۷- **فعالیت های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)**	**فعالیت های یادگیری شاگردان**	زمان به دقیقه
- توضیحات به سوالات ارائه بدارد. ـ معلم در آغاز عنوان درس جدید را بالای تخته نوشته میکند. ـ معلم متن درس مربوطه را قرائت میکند. ـ معلم به سوالاتیکه در ذهن شاگردان خطور کرده جواب میدهد. ـ معلم از طریق سوالات شاگردان را ارزیابی میکند. ـ معلم یک بار دیگر درس را خلاصه و تشریح میکند. - معلم مباحثه نماینده گان صنف را با دقت دنبال و بعد از جمع بندی به ارزیابی آن بپردازد.	- ممکن می گردد که توجه شاگردان را به این بحث جلب نماید و آن ها طی یاداشت توفیق میابند مرتبط به موضوع تفکر نموده میان هم به مباحثه بپردازند. - نتایج مباحثه به وسیله دو تن از شاگردان به رشته تحریر در آورده شود. - و در محضر هم صنفان ارائه گردد.	۳۵ دقیقه

۸- جواب به سؤالات متن درس:

۱- در سرحدات جنوب، غرب وشمال شرق اوضاع اقتصادی خوب نبود

۲- سه بخش عمدۀ فعالیت های اقتصادی عبارت بود از زراعت، مالداری و صنایع دستی

۳- پول فلزی از جهتی ضرب زده شده که در خرید کالاها از آن استفاده شود

۴- شهرهای کندهار و هرات قبل از تسلط احمدشاه بابا دارای اهمیت بودند

۹- دانستنی ها برای معلم(معلومات و فعالیت های اضافی)

جهت معلومات بیشتر توجه معلمان محترم را به نکات زیر معطوف می داریم:

از نظر تاریخی مطالعه عوامل اقتصادی از آن جا حایز اهمیت می باشد. که عمدتاً نظام های اجتماعی و اقتصادی مبتنی به همان شرایط مساعد اقتصادی استوار بوده و می باشد بنابراین شرایط و عوامل اقتصادی بازتاب دهنده طرز تولید مسلط در جامعه بوده مناسبات تولیدی، ابزار و وسایل تولید را در ساختار های اقتصادی معین میکند.

اقتصاد افغانستان را قبل از تجزیه و اشغال توسط صفویها، شیبانی ها و بابری های هند سه بخش عمده زراعت، مالداری و صنایع تشکیل میداد. اقلیم افغانستان برای زرع هر نوع نباتات مساعد بود و در بخش آبیاری به بند و انهار توجه صورت میگرفت و دولت ها برای اخذ مالیات مردم را به زراعت تشویق مینمود.

مالداری هم که یک بخش عمده اقتصاد ملی را تشکیل میداد و مردم زیادی در آن اشتغال داشتند و کوشش مینمودند تا در تربیه و تکثیر حیوانات توجه نمایند تا بتوانند محصولات زیادی بدست بیاورند.

صنایع دستی با دستگاه های ابتدایی تولیدات زیاد داشت و یک تعداد معادن بصورت غیر فنی استخراج میگردید، تولیدات اضافه آن به خارج صادر گردیده و هم یک تعداد اشیای مورد ضرورت مردم از خارج به داخل وارد میشد. صادرات و واردات افغانستان با ممالک هندوستان، چین، ایران و ماوراالنهر به پیمانه زیاد صورت می گرفت و زمانی قندهار بنام دروازه هندوستان یاد می گردید که متأسفانه بعد از تجزیه و اشغال افغانستان مراکز تجارتی از هم متلاشی گردید و اقتصاد ملی بکلی معدوم گردید.

جهت معلومات مزید معلمان محترم به اثر مرحوم غبار افغانستان در مسیر تاریخ مراجعه نمایند.

پلان راهنمای تدریس درس (چهارم)

زمان تدریس: (یک ساعت درسی)٤٥ دقیقه

عناوین مطالب	شرح مطالب	
۱- موضوع درس	احمد خان چگونه افغانستان را مجدداً احیا کرد؟	
۲- اهداف آموزشی(دانشی، مهارتی، ذهنیتی).	از شاگردان انتظار می رود که در پایان درس به اهداف زیر دست یابند: ۱- آشنایی شاگردان به احیای مجدد کشور. ۲- آشنایی شاگردان به تأمین قلمرو جغرافیایی. ۳- ارتقای توانایی شاگردان به ترسیم محدوده جغرافیایی افغانستان از دریای آمو تا سواحل سند.	
۳- روش های تدریس	۱- توضیحی ۲- مباحثۀ گروپی	
۴- مواد و لوازم ضروری تدریس	کتاب، تباشیر، تخته، چارت و نقشه	
۵- شیوۀ ارزیابی	تحریری و تقریری	
۶- فعالیت های تدریس و آموزش در صنف	فعالیت مقدماتی: سلام گفتن و احوال پرسی، گرفتن حاضری، آماده ساختن لوازم تدریس و سوال در رابطه به درس گذشته. ایجاد انگیزه: طرح سوالات در رابطه به درس جدید، استفاده از نقشه ها و حکایه یک داستان تاریخی.	زمان به دقیقه ۱۰ دقیقه

۷- فعالیت های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)	فعالیت های یادگیری شاگردان	زمان به دقیقه
توضیحات به سوالات ارائه بدارد. ـ معلم در آغاز عنوان درس جدید را بالای تخته نوشته میکند. ـ معلم متن درس مربوطه را قرائت میکند. ـ معلم به سوالاتیکه در ذهن شاگردان خطور کرده جواب میدهد. ـ معلم از طریق سوالات شاگردان را ارزیابی میکند. ـ معلم یک بار دیگر درس را خلاصه و تشریح میکند. ۵- معلم مباحثه نماینده گان صنف را با دقت دنبال و بعد از جمع بندی به ارزیابی آن بپردازد.	۲- شاگردان تشریح معلم را تعقیب و یادداشت کنند. ۳- فشرده تحریر شده را میان هم به گفتگو قرار داده نتیجه مباحثه گروپی را خلاصه نویسی نمایند. ۴- فشرده مطالب تهیه شده را نماینده هر گروپ در صنف پیشکش کند.	۳۵ دقیقه

۸- جواب به سؤالات متن درس:

۱- احمدشاه بابا فرزند زمان خان متولد در سال ۱۱۵۰هجری شمسی می باشد.

۲- احیای مجدد افغانستان و ایجاد امپراتوری.

۳- توحید اقتصادی و سیاسی مملکت و تشویق مردم در نفع و ضرر مشترک.

فعالیت در خارج صنف

احمد شاه بابا شخصیت برازنده سیاسی بود و در بخش نظامی نیز خدماتی را انجام داد.

۹- دانستنی ها برای معلم(معلومات و فعالیت های اضافی)

به منظور دسترسی معلمان محترم به معلومات بیشتر پیرامون این عنوان نکات زیر را طرف تأکید قرار می دهیم.
احمدشاه بابا مربوط خانواده ای بود که نیاکانش تا هفت پشت صاحبان قدرت بودند و اوامر آنان مورد پذیرش اقوام قرار میگرفت. اینکه بزرگان قبایل در جرگهٔ شیر سرخ به جوان بیست و پنج ساله ادارهٔ مردم و وطن را می سپارند یک موضوع تصادفی نبوده، بلکه شخصیت احمد خان ابدالی و شرایط، چنین زمینه را برای وی مساعد ساخت تا مردم بالای موصوف باور نماید و بزرگان اختیار را برایش بسپارند. نامبرده با تحلیل از اوضاع و شرایط مدبرانه استفاده نمود.

احمدشاه بابا که نقشهٔ یک امپراطوری افغانی را طرح نموده بود، به خاطر توسعه و تحکیم آن از هیچ گونه مساعی دریغ نه ورزید به همین اساس بود که در بیست و شش سال پادشاهی اش در جنگ های مداوم سپری گردید و در هر میدان فتح نصیبش می گردید. احمدشاه بابا در احیای مجدد کشور تلاش زیاد نمود تا کشور را در قطار ممالک پیشرفتهٔ جهان ببینند.

معلمان محترم برای فهم بهتر این درس به تاریخ معاصر افغانستان تألیف سید سعدالدین هاشمی مراجعه فرمایند.

پلان راهنمای تدریس درس (پنجم)

زمان تدریس: (یک ساعت درسی)۴۵ دقیقه

<table>
<tr><th>عناوین مطالب</th><th colspan="2">شرح مطالب</th></tr>
<tr><td>**۱- موضوع درس**</td><td colspan="2">اصلاحات اداری و فعالیت های نظامی احمدشاه بابا از چه قرار بود؟</td></tr>
<tr><td>**۲- اهداف آموزشی(دانشی، مهارتی، ذهنیتی).**</td><td colspan="2">از شاگردان انتظار می رود که در پایان درس به اهداف زیر دست یابند:
۱- آشنایی شاگردن به اصلاحات اداری.
۲- آشنایی شاگردان به دست آورد های نظامی.
۳ـ شاگردان سوقیات احمد شاه بابا را در جنوب، غرب و شمال کشور روی نقشه نشان داده بتوانند.</td></tr>
<tr><td>**۳- روش های تدریس**</td><td colspan="2">۱- توضیحی
۲- مباحثهٔ گروپی</td></tr>
<tr><td>**۴- سامان و لوازم ضروری تدریس**</td><td colspan="2">کتاب، مواد ممد درسی و وسایل تدریس.</td></tr>
<tr><td>**۵- شیوهٔ ارزیابی**</td><td colspan="2">تحریری و تقریری</td></tr>
<tr><td rowspan="2">**۶- فعالیت های تدریس و آموزش در صنف.**</td><td>فعالیت مقدماتی: سلام گفتن، احوال پرسی، گرفتن حاضری آماده ساختن لوازم تدریس</td><td>زمان به دقیقه</td></tr>
<tr><td>ایجاد انگیزه: طرح سوالات در رابطه به درس جدید، استفاده از نقشه ها و حکایه یک داستان تاریخی.</td><td>۱۰ دقیقه</td></tr>
</table>

۷- فعالیت های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)	فعالیت های یادگیری شاگردان	زمان به دقیقه
معلم به گونه طرح سوالات به بحث اصلاحات اداری و فعالیت های نظامی احمدشاه بابا توجه شاگردان را معطوف می سازد. توضیحات به سوالات ارائه بدارد. معلم در آغاز عنوان درس جدید را بالای تخته نوشته میکند. - معلم متن درس مربوطه را قرائت میکند. معلم به سوالاتیکه در ذهن شاگردان خطور کرده جواب میدهد. - معلم از طریق سوالات شاگردان را ارزیابی میکند. - معلم یک بار دیگر درس را خلاصه و تشریح میکند. ۵- معلم به پرسش های مطرح شده شاگردان،پاسخ های قناعت بخش ارائه کرده و به رضایت شاگردان می پردازد نظر شاگردان را جمع بندی کرده آن را معلم مورد ارزابی و بررسی همه جانبه قرار می دهد.	۲- شاگردان با طرح پرسش ها گوش داده نکات مهم اصلاحات اداری و لشکری را یادداشت می دارند. ۳- شاگردان میان هم به مباحثه پرداخته و سوالات را با هم طرح می سازند. ۴- شاگردان بعد از جرو بحث میان خویش هرگاه به مشکل مواجه گردند از معلم در زمینه طالب معلومات میگردند.	۳۵ دقیقه

۸- جواب به سؤالات متن درس:

۱- سلطنت احمدشاه بابا طرز شاهی مطلقه بود.

۲- سیستم حکومت احمدشاه بابا مانند کشورهای اسلامی بود.

۳- صفوف قوای مسلح احمدشاه بابا را قوت های منظم و غیر منظم در بر می گرفت.

۴- قوای مسلح احمدشاه بابا به استقامت های جنوب، شمال و غرب سوق گردیده بود.

۵- عواید کشور در سلطنت احمدشاه بابا از طریق جمع آوری مالیات، غنایم، غرامات جنگی و تحایف حصول می گردید.

فعالیت در داخل صنف- بنابر ضرورت و احیای مجدد امپراتوری نیازبه اصلاحات احساس می شد.

لویه جرگه مرجع ای تصمیم گیری بود.

فعالیت بیرون صنف – احمدشاه بابا فرد با استعداد در عرصه های گوناگون حیات اجتماعی بود.

۹- دانستنی ها برای معلم(معلومات و فعالیت های اضافی)

به منظور دسترسی به معلومات اضافی در این بحث توجه معلمان محترم را به نکات زیر جلب می داریم:

احمدشاه بابا در عرصه اداری اصلاحات قابل ذکر وارد نمود و یک سیستم اداری منظم در قطار ممالک همجوار و منطقه بوجود آورد. احمدشاه بابا بخاطر توسعه حدود امپراتوری خویش و جلوگیری از تجاوز بیگانگان و تعیین سرحدات کشور سوقیات نظامی نمود، که در نتیجۀ آن پیروزی های مزید نصیب افغانها گردید. موصوف در غرب خراسان در جنوب شرق دولت گورکانی هند و در شمال دولت جنیدی ازبک را در قالب های که خودش برای آنان تعیین نموده بود جا داد که وظیفۀ شان خدمت برای استحکام و دوام امپراتوری افغانی بود.

نشر و پخش اسلام و توجه به صفوف منظم و غیر منظم اردو از آنجا نیز ناشی میگردید.

معلمان محترم به منظور دستیابی به منابع این درس می توانند کتاب تاریخ معاصر افغانستان مؤلف عبدالحی حبیبی و افغانستان در مسیر تاریخ مؤلف میرغلام محمد غبار را مورد مطالعه قرار دهند.

پلان راهنمای تدریس درس (ششم)

زمان تدریس: (یک ساعت درسی) ٤٥ دقیقه

عناوین مطالب	شرح مطالب	
۱- موضوع درس	در باره سجایای احمدشاه بابا چه می دانید؟	
۲- اهداف آموزشی(دانشی، مهارتی، ذهنیتی).	از شاگردان انتظار می رود که در پایان درس به اهداف زیر، دست یابند: ۱- آشنایی شاگردان به احمدشاه بابا به عنوان اساس گذار افغانستان معاصر. ۲- آشنایی شاگردان به سلوک نیک نامبرده در امور جهانداری. ۳- ارتقای توانمندی شاگردان جهت دانستن اعطای لقب(بابا).	
۳- روش های تدریس	۱- توضیحی ۲- مباحثهٔ گروپی	
۴- مواد و لوازم ضروری تدریس	کتاب، تخته، چارت، تباشیر، مارکر و نقشه.	
۵- شیوهٔ ارزیابی	تحریری و تقریری	
۶- فعالیت های تدریس و آموزش در صنف.	فعالیت مقدماتی: سلام گفتن و احوال پرسی، گرفتن حاضری، آماده ساختن لوازم تدریس و سوال و جواب در مورد درس گذشته. ایجاد انگیزه: با ارائه یک مطلب جالب پیرامون سجایای احمدشاه بابا وبیان یک داستان تاریخی.	زمان به دقیقه ۱۰ دقیقه

۷- فعالیت های تدریس معلم(آموزش مفاهیم و ارزیابی)	فعالیت های یادگیری شاگردان	زمان به دقیقه
- معلم بحث سجایای احمدشاه بابا را شرح کرده توجه شاگردان را در زمینه جلب نماید. توضیحات را به سوالات ارائه بدارد. ـ معلم در آغاز عنوان درس جدید را بالای تخته نوشته میکند. ـ معلم متن درس مربوطه را قرائت میکند. ـ معلم به سوالاتیکه در ذهن شاگردان خطور کرده جواب میدهد. ـ معلم از طریق سوالات شاگردان را ارزیابی میکند. ـ معلم یک بار دیگر درس را خلاصه و تشریح میکند. - فشرده مطالب ارائه شده نماینده گان را معلم با دقت تعقیب کرده جمع بندی و بعداً آنرا مورد ارزیابی قرار داده ملاحظات خود را به آن افزود نماید.	- شاگردان مکلف هستند تا به توضیحات معلم گوش دهند و یادداشت نمایند. - بعد از تفکر در باره بحث مورد نظر به دو گروپ تقسیم گردیده میان هم مباحثه نمایند. - نتایج جروبحث ها را خلاصه کرده نماینده گان هر گروپ آنرا در صنف پیشکش کنند.	۳۵ دقیقه

۸- جواب به سؤالات متن درس:

۱- احمدشاه بابا بعد از بیست و شش سال سلطنت چشم از جهان پوشید.

۲- در امور ادارۀ کشور احمدشاه بابا، با عدالت رفتار می نمود و به طریق صلح آمیز به حل مسایل می پرداخت.

۳- از تشریفات خوشش نمی آمد افزون بر آن بر تحت نمی نشست.

۹- دانستنی ها برای معلم(معلومات و فعالیت های اضافی)

به معلمان محترم در تحت عنوان سجایای احمدشاه بابا جهت معلومات بیشتر نکات زیر حتمی تلقی می گردد:

طوریکه میدانید احمدشاه بابا اساس گذار تاریخ معاصر کشور بوده بنابر آن با استعداد خاص که در امور اداری و نظامی داشت در مدت کم به مدارج عالی نایل گردید. در معاملات کشوری طرفدار انعطاف وملایمت بود. از باب مفاهمه با ممالک مفتوحه پیش آمد می نمود هرچند به توسعه امپراتوری می اندیشید با آن هم سعی می نمود تا از خون ریزی جلوگیری به عمل آورد. به پاداش از چنین خصوصیات اخلاقی مردم افغانستان به وی لقب (بابا) را اعطا کردند.

از معلمان گرامی تقاضا می شود به منبع زیر مراجعه نمایند.

- تاریخ احمدشاهی مؤلف میر حسین حسینی.

پلان راهنمای تدریس درس (هفتم)

زمان تدریس: (یک ساعت درسی)٤۵ دقیقه

عناوین مطالب	شرح مطالب	
۱- موضوع درس	می دانید تیمور شاه بیست سال سلطنت کرد؟	
۲- اهداف آموزشی(دانشی، مهارتی، ذهنیتی).	از شاگردان توقع می رود که در پایان درس به اهداف زیر، دست یابند: ۱- آشنایی شاگردان به شرایط مساعد سلطنت تیمور شاه. ۲- آشنایی شاگردان به پروگرام های داخلی و خارجی نامبرده. ۳- شاگردان بتوانند مشکلات داخلی سلطنت تیمور شاه را تحلیل نمایند.	
۳- روش های تدریس	۱- توضیحی ۲- مباحثهٔ گروپی.	
۴- مواد و لوازم ضروری تدریس	کتاب، تخته، چارت، تباشیر، نقشه و غیره	
۵- شیوهٔ ارزیابی	تحریری و تقریری	
۶- فعالیت های تدریس و آموزش در صنف.	فعالیت مقدماتی: سلام گفتن و احوال پرسی، مطمئن کردن خویش از حالت روانی و جسمانی شاگردان	زمان به دقیقه
	ایجاد انگیزه: با پیشکش کردن داستان تاریخی و طرح سوالات به ارتباط به درس جدید.	۱۰ دقیقه

۷- فعالیت های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)	فعالیت های یادگیری شاگردان	زمان به دقیقه
ـ توضیحات به سوالات ارائه گردد. ـ معلم در آغاز عنوان درس جدید را بالای تخته نوشته میکند. ـ معلم متن درس مربوطه را قرائت میکند. ـ معلم به سوالاتیکه در ذهن شاگردان خطور کرده جواب میدهد. ـ معلم از طریق سوالات شاگردان را ارزیابی میکند. ـ معلم یک بار دیگر درس را خلاصه و تشریح میکند. - معلم بعد از ارائه مطالب به وسیله نماینده گان آنرا جمع بندی و ارزیابی نماید.	- شاگردان وظیفه دارند که توضیحات معلم و نکات اساسی آنرا یاداشت کنند. - شاگردان در گروپ های جداگانهٔ مطالب تهیه شده را میان خویش مورد جروبحث قرار می دهند. - نماینده گروپ ها فشرده و قسمتی نتایج مناقشه گروپ ها را در حضور همصنفان ارائه نمایند.	۳۵ دقیقه

۸- جواب به سؤالات متن درس:

۱- با حمایت وزیر شاه ولی خان، شهزاده سلیمان اعلام سلطنت کرد.

۲- عرف حاکم در حیات احمدشاه بابا آن بود که فرزند ارشد مستحق و لیعهدی شناخته شود.

۳- خصوصیت سلطنت تیمورشاه را تحفظ یا حراست از سرحدات در بر می گرفت.

۹- دانستنی ها برای معلم(معلومات و فعالیت های اضافی)

تیمور شاه دومین پسر از هشت فرزند احمدشاه بابا، شخص بسیار دلاور بود، از اینکه در اکثر امور از خود تدبیر و دلاوری نشان می داد مورد توجه احمدشاه بابا قرار گرفته و به همین علت اکثر کار های مهم را به وی می سپرد. در سال ۱۷۷۳م زمانی که احمدشاه بابا به علت مریضی مبتلا گردید، بزرگان دولت را خواسته و در حضور آنان تیمورشاه را به حیث ولیعهد خویش انتخاب نمود.

تیمورشاه زمان حکمرانی خود را در دفاع از قلمرو که از پدر به وی مانده بود سپری نمود و تمایل به توسعهٔ قلمرو نداشت و قلمرو تحت کنترول خود را میان فرزندان خویش تقسیم نمود که این مورد در واقع پیش زمینه فروپاشی حاکمیت ابدالیان را مهیا گردانید برعلاوه نتوانست برای خود جانشین یا ولیهد تعیین نماید.

معلمان عزیز برای دسترسی به منابع در این مورد می توانند به کتب زیر مراجعه نمایند:

- افغانستان در مسیر تاریخ مؤلف میرغلام محمد غبار

- افغانستان در پنج قرن اخیر مؤلف میر محمد صدیق فرهنگ.

پلان راهنمای تدریس درس (هشتم)

زمان تدریس: (یک ساعت درسی)٤٥ دقیقه

<table>
<tr><th>عناوین مطالب</th><th colspan="2">شرح مطالب</th></tr>
<tr><td>۱- موضوع درس</td><td colspan="2">در مورد برنامه های سلطنت زمان شاه چه میدانید؟</td></tr>
<tr><td>۲- اهداف آموزشی(دانشی، مهارتی، ذهنیتی).</td><td colspan="2">از شاگردان انتظار می رود که در پایان درس به اهداف زیر دست یابند:
۱- آشنایی شاگردان به شخصیت شاه زمان.
۲- آشنایی شاگردان با اهداف و پروگرام های حکومت زمان شاه.
۳- ارتقای درک شاگردان به مسایل مربوط به افغانستان و مقارن حکومت زمان شاه.</td></tr>
<tr><td>۳- روش های تدریس</td><td colspan="2">۱- توضیحی
۲- مباحثهٔ ای</td></tr>
<tr><td>۴- مواد و لوازم ضروری تدریس</td><td colspan="2">کتاب، تباشیر، چارت و نقشه و غیره</td></tr>
<tr><td>۵- شیوهٔ ارزیابی</td><td colspan="2">تحریری و تقریری</td></tr>
<tr><td rowspan="2">۶- فعالیت های تدریس و آموزش در صنف.</td><td>فعالیت مقدماتی: سلام دادن و احوال پرسی، رفع نگرانی از اوضاع جسمانی، روحی و روانی شاگردان.</td><td>زمان به دقیقه</td></tr>
<tr><td>ایجاد انگیزه: طرح سؤالات در رابطه درس جدید، استفاده از نقشه ها و بیان یک داستان تاریخی.</td><td>۱۰ دقیقه</td></tr>
</table>

۷- **فعالیت های تدریس معلم (آمــوزش مفـاهیم و ارزیابی)**	**فعالیت های یادگیری شاگردان**	زمان به دقیقه
معلم در آغاز عنـوان درس جدیـد را بـالای تختـه نوشـته میکند. ـ توضیحات به سوالات ارائه گردد. ـ معلم متن درس مربوطه را قرائت میکند. ـ معلم از طریق سؤالات شاگردان را ارزیابی میکند. ـ معلم یک بار دیگر درس را خلاصه و تشریح میکند. - معلم بعد از ارائهٔ مطالـب بـه وسـیله نماینـده گـان آنـرا جمبندی و ارزیابی نماید.	- مطالب توضیح شـده بـه وسـیله معلم را شاگردان یاداشت نمایند. - شاگردان میان خـویش مباحثـه نمایند. - نتایج مباحثات را به گونه فشرده ارئه نمایند.	۳۵ دقیقه

۸- جواب به سؤالات متن درس:

۱- به استفاده منابع تاریخی شاه زمان شخص فعال، مدبر و دارای بصیرت سیاسی بود.

۲ـ حکومت زمان شاه مقارن حوادث عظیم اروپا (انقلاب کبیر فرانسه) بوده است.

۳ـ برای زمان شاه خوانین و متنفذین در تطبیق پروگرام ها و اصـلاحات داخلـی موانـع و مشـکلات ایجـاد نمودند.

۴ـ کشورهای منطقه به همکاری استعمار وقت، مانع تطبیق پروگرام های اصلاحی او گردید.

۹- دانستنی ها برای معلم (معلومات و فعالیت های اضافی)

زمان شاه و برنامه های داخلی و خارجی اش به مقاصد رفاه، توسعه و رهـایی مـردم مسـلمان هنـد سـامان یافته بود بنابر این راه اندازی دساسیس به شیوه های مخفـی و علنـی در حقیقـت ناشـی از کینـه دیرینـه نیروهای مخالف امتیاز باخته در داخل و شبکه های استخباراتی استعماری و حلقات وابسته آن در منطقـه، انعکاس از نا ملایمت های سیاسی آن زمان را بیان میکند. مرگ تیمورشاه و به سلطنت رسیدن شاه زمان با وقوع واقعات بزرگ جهانی مصادف بود.

در سال ۱۷۸۹م زمانی که انقلاب فرانسه اروپا را به لرزه درآورد. انگلیس ها تشویش داشتند که اگر فرانسـه به قوت این انقلاب پیروز گردد، اولین کار آنان در شرق، گرفتن هند یا مرغ طلایی از دست آنان خواهد بود. به این علت انگلیس ها بخاطر تسلط دایمی بالای نیم قارهٔ هند در صدد ضعف افغانها گردیدند کـه بـه چـه ترتیب در حکومت شاه زمان نفاق بیاندازد و یا تفرقه بیاندازد حکومت کن پلان های خود را تطبیق نمایـد. در همچو وضع، انگلیس پلان تخریب خویش را عیار نموده و آنرا تحت اجرا قرار داد. و در بین برادران شاه زمان نفاق را بوجود آورد. شاه زمان که به مانند شیر زندانی به هر طرف دست و پا می انداخت ولـی نتـایج مطلوب حاصل نمی نمود. هنگامیکه او به یک جانب حرکت می کرد از جانب دیگر برادرش بنای بغـاوت را آغاز میکرد و او مجبور می شد که به خاطر خاموش ساختن این آتش از پلان قبلی بگذرد. موصـوف خیلـی کوشید تا امپراتوری پدر کلان خویش (احمدشاه بابا) را دوباره زنده سازد ولی امـواج طوفـان هـای حـوادث داخلی و خارجی او را چنان کوفت که از حرکت باز ماند.

جهت معلومات بیشتر به منابع زیر مراجعه شود:

۱- افغانستان به یک نظر میر غلام محمد غبار.

پلان راهنمای تدریس درس (نهم)

زمان تدریس: (یک ساعت درسی)٤٥ دقیقه

عناوین مطالب	شرح مطالب	
۱- موضوع درس	آیا می دانید شاه محمود بار اول چگونه به قدرت رسید؟	
۲- اهداف آموزشی(دانشی، مهارتی، ذهنیتی).	از شاگردان انتظار می رود که در پایان درس به اهداف زیر دست یابند: ۱- آشنایی شاگردان به خصوصیات سلطنت شاه محمود. ۲- آشنایی شاگردان به بی کفایتی شاه محمود.	
۳- روش های تدریس	۱- توضیحی ۲- مباحثهٔ ای	
۴-مواد و لوازم ضروری تدریس	کتاب، تخته، تباشیر، چارت و تصاویر.	
۵- شیوهٔ ارزیابی	تحریری و تقریری	
۶- فعالیت های تدریس و آموزش در صنف.	فعالیت مقدماتی: سلام گفتن و احوال پرسی، گرفتن حاضری و مصافحه حصول اطمینان از حالت روحی، روانی و جسمانی شاگردان. ایجاد انگیزه: طرح سؤالات در رابطه به درس جدید، استفاده از نقشه ها و حکایه یک داستان تاریخی.	زمان به دقیقه ۱۰ دقیقه

۷- فعالیت های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)	فعالیت های یادگیری شاگردان	زمان به دقیقه
- معلم به شیوه پرسش و پاسخ می تواند زوایای مبهم درس را با شاگردان در میان گذارد و در اطراف سؤالاتی که ضرورت به شرح بیشتر احساس گردد خوب است همه جانبه توضیحات ارائه کرده شود. - در فعالیت آخری معلم وظیفه داردکه شاگردان را با ارائه پاسخ های مناسب قناعت دهد. کارهای آن ها را جمع بندی و ارزیابی بدارد. ـ توضیحات به سوالات ارائه گردد. ـ معلم در آغاز عنوان درس جدید را بالای تخته نوشته میکند. ـ معلم متن درس مربوطه را قرائت میکند. ـ معلم به سوالاتیکه در ذهن شاگردان خطور کرده جواب میدهد. ـ معلم از طریق سوالات شاگردان را ارزیابی میکند. ـ معلم یک بار دیگر درس را خلاصه و تشریح میکند. - معلم بعد از ارائه مطالب به وسیله نماینده گان آنرا جمع بندی و ارزیابی نماید.	- شاگردان مکلف اند که به نحوه طرح پرسش ها توجه کرده پاسخ های لازم را ارائه داده علاوه بر آن همهٔ آن را در کتابچه های شان یادداشت کنند. - میان خویش به مباحثهٔ پرداخته و در حالاتی که به مشکل جدی روبرو می کردند پرسش های شانرا بامعلم شان در میان گذاشته و طالب معلومات گردند. ـ نمایندهٔ هر گروپ نتیجه مباحثهٔ را به همصنفان خود ارائه میکند.	۳۵ دقیقه

۸- جواب به سؤالات متن درس:

۱- با تحقق پالیسی تفرقه بینداز و حکومت کن انگلیس ها موفق گردیدند از مخالفت های برادران سدوزایی استفاده نمایند.

۲- شاه محمود در نقاط مختلف، منجمله در هرات و در شرق با مخالفت شاه شجاع و رنجیت سنگ روبرو بود.

۳- نارضایتی مردم از عملکرد شاه محمود موجبات سلطنت شاه شجاع را مهیا گردانید.

۹- دانستنی ها برای معلم(معلومات و فعالیت های اضافی)

در روشن شدن عامل داخلی در بحث موجود به بی کفایتی شاه محمود خوب است، انگشت انتقاد گذاشته شود و سقوط سلاطین را در حرم و راحت طلبی ایشان زمینه سقوط را فراهم نمود با وجود بـی کفـایتی شاه، وزیر فتح خان با استفاده از موقعیت خود پروسه سـقوط ابـدالیان را سـرعت بخشـید کـه جریـان آن طوری بود که شاه محمود برادر شاه زمان که در زمان حکمرانی وی والی هرات بود. شورش نمود و بر ضد حکومت مرکزی بغاوت نمود. موصوف جنگ های زیادی را به راه انداخت و به مسـاعدت وزیـر فـتح خـان بارکزی پیروز شد، شاه زمان را خلع و خود را پادشاه خوانده و چشمان شاه زمان را کور ساخت. هـر بـاری که او شکست میخورد به دربار ایران می دوید و فتح علی شاه قاجار او را در جنگ با برادران از نگاه پول و اسلحهٔ تقویه می نمود. پالیسی ایران در مجموع چنین بود که به هر برادر کمک می نمود تا این آتشـبازی را جاری نگهدارد.

معلمان محترم به منظور دسترسی بیشتر به این کتب مراجعه فرمایند.

پادشاهان متأخر افغانستان مؤلف علی خانی.

عروج بارکزائیان ترجمه عثمان صدقی وپژواک.

پلان راهنمای تدریس درس (دهم)

زمان تدریس: (یک ساعت درسی)٤٥ دقیقه

عناوین مطالب	شرح مطالب	
۱- موضوع درس	چگونگی سلطنت اول شاه شجاع را می دانید؟	
۲- اهداف آموزشی(دانشی، مهارتی، ذهنیتی).	از شاگردان انتظار می رود که در پایان درس به اهداف زیر دست یابند: ۱- آشنایی شاگردان به شخصیت شاه شجاع در دور اول سلطنتش. ۲- آشنایی شاگردان به عوامل داخلی و خارجی به قدرت رسیدن شاه شجاع. ۳-آشنایی شاگردان به عوامل سقوط ادارهٔ شاه شجاع	
۳- روش های تدریس	۱- شیوه توضیحی ۲- مباحثه گروپی	
۴- مواد و لوازم ضروری تدریس	کتاب، تخته، تباشیر، تصویر، چارت و نقشه	
۵- شیوهٔ ایابی	تحریری و تقریری	
۶- فعالیت های تدریس و آموزش در صنف.	فعالیت مقدماتی: سلام گفتن اطمنان خاطر از وضعیت روانی و جسمانی شاگردان.	زمان به دقیقه
	ایجاد انگیزه: طرح سؤالات در رابطه به درس جدید، استفاده از نقشه ها و بیان یک داستان تاریخی.	۱۰ دقیقه

۷- **فعالیت های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)**	**فعالیت های یادگیری شاگردان**	زمان به دقیقه
ـ معلم در آغاز عنوان درس جدید را بالای تخته نوشته میکند. ـ توضیحات به سؤالات ارائه می گردد. ـ معلم متن درس مربوطه را قرائت میکند. - معلم از طریق سؤالات شاگردان را ارزیابی میکند - معلم یک بار دیگر درس را خلاصه و تشریح میکند. - معلم بعد از ارائه مطالب به وسیلهٔ نماینده گان، صنف، آنرا جمبندی و ارزیابی نماید.	- شاگردان به توضیحات معلم گوش میدهند. - شاگردان از توضیحات معلم یاداشت ها معین اخذ نمایند. - شاگردان میان خویش به مباحثه می پردازند. - نماینده هر گروه نتایج مباحثه را به شاگردان ارائه مینماید.	۳۵ دقیقه

۸- جواب به سؤالات متن درس:

۱- نارضایتی مردم از عملکرد شاه محمود زمینه سلطنت شاه شجاع را مساعد ساخت.

۲- مصالحه شاه شجاع با برادران بارکزایی باعث کاهش خصومت های- خانواده گی گردید.

۳- وزیر فتح خان در دور اول سلطنت شاه شجاع، از شاه محمود حمایت کرد بعد از فرار از زندان نامبرده را به پادشاهی رسانید.

۹- دانستنی ها برای معلم(معلومات و فعالیت های اضافی)

قابل تذکر است تدابیری که شاه شجاع در دور اول سلطنت اتخاذ کرده بود ناشی از اشتباهات شاهان قبل از او بود. بنا بر آن در دور اول سلطنت کوشید که افغانستان را از انزوای سیاسی بیرون کشد و اکثریت مؤرخان به این باور اند که در تاریخ روابط سیاسی با عقد معاهدهٔ ۱۸۰۹ میلادی که میان نامبرده و انگلیسی ها امضأ گردید راه را برای طرح روابط با ممالک جهان گشود و کشور ما را از انزوای سیاسی رهایی بخشید. شاه شجاع که برادر سکهٔ زمان شاه بود، نامبرده یک شخص محیل و چالاک بود که در یک فرصت خاص به پادشاهی رسید، ولی شکست خورد و از سال ۱۸۰۹م در لودیانه با معاش انگلیس زنده گی می کرد. تا بالآخره به مساعدت لشکر انگلیس و سک پادشاه کابل گردید، زنده‌گی ننگین وی بعد از جنگ افغان و انگلیس با ذلت به پایان رسید.

برای مزید معلومات معلمان به منابع زیر مراجعه فرمایند:

۱- *واقعات شاه شجاع مؤلف شاه شجاع.*

۲- *شبخون افغان ترجمه عبدالرشید بیغم.*

پلان راهنمای تدریس درس (یازدهم)

زمان تدریس: (یک ساعت درسی) ٤٥ دقیقه

عناوین مطالب	شرح مطالب	
۱- موضوع درس	به چگونگی سلطنت دوم شاه محمود آشنا شوید؟	
۲- اهداف آموزشی (دانشی، مهارتی، ذهنیتی).	از شاگردان انتظار می رود که در پایان درس به اهداف زیر دست یابند: ۱-آشنایی شاگردان به چگونگی سلطنت دوم شاه محمود. ۲- آشنایی شاگردان به نقش وزیر فتح خان در بقدرت رسیدن شاه محمود. ۳- شاگردان بتوانند حوادث و رویداد های سلطنت دوم شاه محمود را تحلیل نمایند.	
۳- روش های تدریس	۱- شیوه توضیحی ۲- مباحثۀ گروهی	
۴- مواد و لوازم ضروری تدریس	کتب، تخته، تباشیر، مارکر، تصویر، چارت و نقشه	
۵- شیوۀ ارزیابی	تحریری و تقریری	
۶- فعالیت های تدریس و آموزش در صنف.	فعالیت مقدماتی: سلام گفتن و احوال پرسی، رفع نگرانی از حالات، روانی و جسمی شاگردان. ایجاد انگیزه: حکایه یک داستان تاریخی وطرح چند سوال پیرامون درس جدید.	زمان به دقیقه ۱۰ دقیقه

۷- فعالیت های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)	فعالیت های یادگیری شاگردان	زمان به دقیقه
ـ توضیحات به سوالات ارائه گردد. ـ معلم در آغاز عنوان درس جدید را بالای تخته نوشته میکند. ـ معلم متن درس مربوطه را قرائت میکند. ـ معلم به سوالاتیکه در ذهن شاگردان خطور کرده جواب میدهد. ـ معلم از طریق سوالات شاگردان را ارزیابی میکند. ـ معلم یک بار دیگر درس را خلاصه و تشریح میکند. - معلم بعد از ارائه مطالب به وسیله نماینده گان آنرا جمع بندی و ارزیابی نماید.	- شاگردان با دقت تمام پرسش ها و پاسخ های معلم را دنبال نماید. - نکات عمده آنرا در کتابچه شان درج نماینده های گروپ میان هم صنفان به مباحثه بپردازند. - نتایج مباحثۀهر گاه ممکن باشد به وسیله دو تن از شاگردان در صنف ارائه گردد.	۳۵ دقیقه

۸- جواب به سؤالات متن درس:

۱- وزیر فتح خان با استفاده از اعتماد شاه محمود به استحکام قوت خانواده گی اش پرداخت.

۲- اختلافات خانواده گی میان سدوزایی ها و بارکزایی ها ناشی از کسب و حفظ قدرت بود.

۹- دانستنی ها برای معلم(معلومات و فعالیت های اضافی)

چگونگی سلطنت دوم شاه محمود در حقیقت مرهون همکاری های وزیر فتح خان بود. نامبرده را از سلول های تنگ و تاریک زندان رهایی بخشیدند و در نتیجه موفق به اعلام سلطنت گردید. از همین جاست که شاه محمود به وزیر فتح خان لقب اشرف الوزرا را اعطا کرد.که این امر به وزیر فتح خان واعضای دیگر خانواده اش جایگاه خاصی را مهیا گردانید. از این موقعیت وزیر فتح خان در تقویت نفوذ خانواده گی استفاده اعظمی نموده و برادران خود را در نقاط مختلف کشور به پست های کلیدی گماشت که این امر موجب کشیده گی میان وزیر فتح خان و شاه محمود شده و در نتیجه آن وزیر فتح خان به قتل رسید و قدرت از خانواده ابدالی به خانواده بارکزایی ها انتقال یافت.

معلمان عزیز جهت مزید معلومات این بحث به این منابع مراجعه نماید:

۱- افغانستان و هند بریتانیوی ترجمه سرمحقق عبدالواهاب فنایی.

۲- افغانستان در قرن نزدهم مؤلف سیدقاسم رشتیا.

پلان تدریس درس (دوازدهم)

کتاب درسی: تاریخ

عناوین مطالب	شرح مطالب	
موضوع درس	سلطنت اول امیر دوست محمدخان	
هدف کلی	از شاگردان انتظار می رود که در ارائه این درس به اهداف زیر دست یابند:	
اهداف آموزشی(دانشی، مهارتی، ذهنیتی).	۱- آشنایی شاگردان با چگونگی به قدرت رسیدن امیر دوست محمدخان. ۲- آگاه کردن شاگردان در مورد پلان های نظامی وی. ۳- تحلیل کردن حوادث تاریخی زمان امیر دوست محمد خان ۴- شاگردان پالیسی های انگلیس را در قبال افغانستان آن عصر تحلیل کرده بتوانند ۵- توانایی استفاده از نقشه های تاریخی.	
روش های تدریس	توضیحات معلم در رابطه درس، کنفراس صنفی، ایجاد مباحثه و مشاجره.	
لوازم تدریس	تخته، تباشیر، مارکر، نقشه، قلم چارت	
شیوهٔ ارزیابی	طرح و ارائه سوالات تحریری و تقریری	
فعالیت های تدریس و یادگیری	فعالیت مقدماتی: سلام گفتن و احوال پرسی، گرفتن حاضری، اطمینان خاطر از دروس گذشته، آماده کردن وسایل درس.	زمان به دقیقه
	ایجاد انگیزه: طرح سؤالات در رابطه به درس، استفاده از نقشه های تاریخی، گفتن یک داستان جالب تاریخی.	۱۰ دقیقه

<table>
<tr><th>عناوین</th><th colspan="3">شرح مطالب</th></tr>
<tr><td>موضوع</td><td>فعالیت های معلم</td><td>فعالیت های شاگردان</td><td>زمان</td></tr>
<tr><td>اهداف آموزشی(دانشی، مهارتی، ذهنیتی).</td><td>۱- توضیح معلم راجع به درس.
۳- سوال پیرامون درس.
۶- توضیح درس و یا بحث مربوط توسط معلم، تحلیل و جمع بندی گردد.</td><td>۲- توجه شاگردان به معلم و موضوع مورد بحث.
۴- بحث و گفتگوی گروپی و جمعی میان شاگردان.
۵- یکی از شاگردان به نماینده گی گروپ از معلم سوال نمایند.
۷- جهت معلومات مزید شاگردان از جریان درس یاداشت های معین اخذ نمایند.</td><td>۳۵ دقیقه</td></tr>
<tr><td colspan="4">۸- جواب به سؤالات متن درس:
سوال اول: سردار دوست محمد خان به خاطر حمایت روحانیون، علمای دین وجلب توجه اکثریت مردم لقب امیرالمؤمنین را اختیار نمود.
پاسخ سوال دوم: هارلان نماینده انگلیس با استفاده از سلطان محمد خان برادر امیر دوست محمدخان موفق به ایجاد تفرقه گشت.
پاسخ سوال سوم: انگلیس ها آمدن هیات روسی را به دربار امیر دوست محمد خان بهانه قرار داده و بر افغانستان تعرض و تجاوز نمودند.</td></tr>
<tr><td colspan="4">۹- معلومات اضافی برای معلم
وقتیکه سردار دوست محمدخان حاکم کابل شد، علمای وقت به وی مشوره دادند که خود را امیرالمومنین اعلان نماید تا صلاحیت جهاد شرعی برایش حاصل گردد. دوست محمد خان این مشوره را پذیرفته و به خاطر به دست آوردن این لقب شرعی چنین مراسم به جا آورده شد.
در سال ۱۸۳۵ میلادی دوست محمد با یک تعداد همکاران خویش به شرق بالاحصار به مسجد عیدگاه رفت. درین وقت میرحاجی فرزند میر واعظ کابلی که سرکرده علما و روحانیون بود خوشه یی برنج را در عمامه دوست محمد خان گذاشت و طی مراسم بسیار ساده مقام امیرالمو منین را به او داد، خطبه به نام او خوانده شده و در سکه اش لقب امیر المومنین چنین جا داده شد.

امیر دوست محمد خان به عزم جنگ و جهاد
کمر بست و بزد سکه ناصرش حق باد

جهت معلومات بیشتر به کتاب افغانستان در مسیر تاریخ اثر میر غلام غبار مراجعه گردد.</td></tr>
</table>

پلان رهنمای تدریس درس (سیزدهم)

کتاب درسی: تاریخ

صنف نهم

عناوین مطالب	شرح مطالب	
موضوع درس	تجاوز اول انگلیس بر افغانستان	
اهداف آموزشی(دانشی، مهارتی، ذهنیتی).	از شاگردان انتظار می رود تا در پایان درس به اهداف زیر دست یابند: ۱- آشنایی شاگردان با عوامل و علت های تعرض و تجاوز انگلیس ها بر افغانستان. ۲- آشنا کردن شاگردان با پیامدهای جنگ انگلیس و افغان ۳- تحلیل و قایع و حوادث سال های بحران و جنگ. ۴- استفاده از نقشه و مشخص کردن راه ها و مسیر های که انگلیس از آن بالای افغانستان تجاوز نمودند.	
روش های تدریس	توصیحات معلم در رابطه درس، کنفراس صنفی، ایجاد مباحثه و مشاجره.	
لوازم تدریس	استفاده از تخته، تباشیر، مارکر، نقشه و قلم.	
شیوهٔ ارزیابی	طرح و ارائه سوالات تحریری و تقریری	
فعالیت های تدریس و یادگیری	فعالیت مقدماتی: سلام گفتن و احوال پرسی، گرفتن حاضری، اطمینان خاطر از دروس گذشته، آماده کردن وسایل درس. ایجاد انگیزه: طرح سوالات در رابطه به درس، استفاده از نقشه های تاریخی، گفتن یک داستنان جالب تاریخی.	زمان به دقیقه ۱۰ دقیقه

<table>
<tr><td>عناوین</td><td colspan="3">شرح مطالب</td></tr>
<tr><td></td><td>۷- فعالیت های معلم</td><td>فعالیت های شاگردان</td><td>زمان</td></tr>
<tr><td colspan="2">-- نوشتن عنوان جدید بالای تخته
سوال پیرامون درس
- .توضیح معلم راجع به درس.
توضیح درس و یا بحث مربوط توسط معلم،
تحلیل و جمبندی گردد.</td><td>- توجه شاگردان به معلم و موضوع مورد بحث.
- بحث و گفتگوی گروپی و جمعی میان شاگردان.
- یکی از شاگردان به نماینده گی گروپ از معلم سوال نمایند.
- جهت معلومات مزید شاگردان از جریان درس یاداشت های معین اخذ نمایند.</td><td>۳۵ دقیقه</td></tr>
</table>

۸- جواب به سؤالات متن درس:

جواب سؤال اول: هدف تعرض انگلیس ها بر افغانستان حفظ نیم قاره هند از تعرض قدرت های دیگر بود.

جواب سوال دوم: معاهده لاهور در سال ۱۷۳۷ میلادی بین مکناتن، رنجیت سنگ و شاه شجاع به امضأ رسید.

جواب سوال سوم: قوای انگلیس تحت قومندانی سرجان کین از طریق دره بولان و خیبر بالای افغانستان تجاوز نمودند.

جواب سوال چهارم: انگلیس ها در قندهار از شاه شجاع تعهد گرفتند که عساکر دایمی انگلیس در افغانستان مقر اختیار نمایند.

۹- معلومات اضافی برای معلم

با آغاز سال ۱۸۴۱ میلادی از یک طرف فشار انگلیس رو به ازدیاد بود و هم از جانب دیگر عکس العمل ملت به شدت بیشتر می گردید. در اوایل حملات خفیف در اطراف و اکناف به وقوع پیوست تا اینکه در نوامبر سال ۱۸۴۱ یک غند عسکر انگلیسی در کوهستان "کاپیسای امروزی" نیست و نابود گردید و در همین هنگام مبارز مشهور میر مسجدی خان قیام نموده بود. در کابل یک قیام به رهبری نایب امین الله خان لوگری و عبداله خان اڅک زی براه افتاد که در آن نماینده سیاسی انگلیس الکساندر برنس به قتل رسید . هم چنان این قیام ها باهم مرتبط گردیده و سردار محمد اکبر خان فرزند جوان دوست محمد خان رهبری قیام کابل را به دوش گرفت تا اینکه انگلیس ها مجبور به مذاکره شدند و کار تخلیه کابل در ماه جنوری ۱۸۴۲ میلادی آغاز گردید.

بخاطر معلومات بیشتر به کتاب افغانستان در مسیرتاریخ اثر میر غلام محمد غبار و تاریخ معاصر افغانستان اثر محمد ابراهیم عطایی مراجعه شود.

پلان تدریس درس (چهاردهم)

کتاب درسی: تاریخ

صنف نهم

عناوین مطالب	شرح مطالب	
۱-موضوع درس	سلطنت دوم شاه شجاع	
۲-اهداف آموزشی(دانشی، مهارتی، ذهنیتی).	از شاگردان انتظار می رود که در پایان درس به اهداف زیر دست یابند: ۱- با چگونگی به قدرت رسیدن شاه شجاع بار دوم آشنا شوند. ۲- شناخت سیستم اداره شاه شجاع و مداخله انگلیس ها در امور داخلی کشور ۳- تحلیل ضرورت تشکیل هسته مبارزین ملی. ۴- تثبیت نقاط ومحلات در روی نقشه که انگلیس ها در آن ساکن بودند.	
۳-روش های تدریس	توضیحات معلم در رابطه درس، کنفراس صنفی، ایجاد مباحثه و مشاجره.	
۴-لوازم تدریس	تخته، تباشیر، مارکر، نقشه، قلم و چارت	
۵-شیوۀ ارزیابی	طرح و ارائه سوالات تحریری و تقریری	
۶-فعالیت های تدریس و یادگیری	فعالیت مقدماتی: سلام گفتن و احوال پرسی، گرفتن حاضری، اطمنان خاطراز دروس گذشته، آماده کردن و سایل درس.	زمان به دقیقه
	ایجاد انگیزه: طرح سؤالات در رابطه به درس، استفاده از نقشه های تاریخی گفتن یک داستان جالب تاریخی.	۱۰ دقیقه

<table>
<tr><th>۷- فعالیت های تدریس معلم(آموزش مفاهیم و ارزیابی)</th><th>فعالیت های یادگیری شاگردان</th><th>زمان به دقیقه</th></tr>
<tr><td>- معلم عنوان درس جدید را بالای تخته نوشته می کند.
- سؤالات پیرامون درس
- معلم فشرده درس را یکبار دیگر تکرار می کند
- معلم مباحثات شاگردان را جمع بندی می کند.</td><td>- توجه شاگردان به معلم و موضوع مربوط
- بحث و گفتگوی گروپی و جمعی میان شاگردان .
- یکی از شاگردان به نماینده گی گروپ از معلم سوال نماید.
- بخاطر معلومات بیشتر در جریان درس یاداشت های معین اخذ نمایند.</td><td></td></tr>
</table>

۸- جواب به سوالات متن درس:

جواب سؤال اول: انگلیس ها بخاطر اقامت دایمی قوای خود را در کابل قندهار، قلات، غزنی، وردک، چاریکار، بامیان و جلال آباد مستقر ساختند.

پاسخ سؤال دوم: ظلم و ستم، عدم رضایت مردم از حکومت، تحمیل مصارف اردوی بزرگ، بلند بودن نرخ ها تحمیل مالیات و تنفر مردم از شاه دست نشانده همه عواملی قیام ملی بر ضد انگلیس ها بود.

پاسخ سؤال سوم: شکست انگلیس ها در افغانستان سیاسیون آن کشور را بیدار ساخته و تکان سخت داد تا در قبال افغانستان نظریه خویش را تغییر دهد و تایک مدت کشور ما را به حال خود باقی گذاشت.

۹- دانستنی ها برای معلم (معلومات و فعالیت های اضافی)

معاهده مشهور لاهور که بنام مثلث یعنی معاهده سه جانبه یاد می شود در ۲۵ جولای ۱۸۳۸م در سمله بین مهاراجه رنجیت سنگ، نماینده انگلیس، مکناتن و شاه شجاع به امضا رسید.

این معاهده دارای ۱۷ ماده بود که در آن وعده داده شده بود تا تخت کابل به شاه شجاع سپرده شود و هم شاه شجاع درین معاهده تعهد نموده بود که، هیچ کشور به جز انگلیس ها و سکها روابط بر قرار نسازد و تعهد داده که در هرات برادرزاده خویش را به حکومت آنجا مقرر نموده و در امور آن مداخله ننماید.بر اساس ماده ۱۷ معاهده مذکور اگر بر انگلیس ها و سکها حمله صورت گیرد شاه شجاع به ایشان مساعدت می کند. بعد از اعلامیه لاهور مکناتن، برنس و لشکر انگلیس یکجا با شاه شجاع حرکت نموده و در اپریل ۱۸۳۹ میلادی به قندهار رسیدند.در انجا معاهده دیگری بر شاه شجاع تحمیل کردند از قندهار الی کابل مردم جنگ های پراگنده یی را در مقابل لشکریان انگلیس نمودند و لی بهرحال انگلیس ها و شاه شجاع به کابل رسیدند و در ۱۷ اگست سال ۱۸۳۹ مکناتن این پادشاه منفور و فراری را بر تخت کابل نشانده و امیر دوست محمد خان به بخارا پناهنده گردید.

بخاطر معلومات بیشتر به کتاب افغانستان در مسیرتاریخ اثر میر غلام محمد غبار و تاریخ معاصر افغانستان اثر محمد ابراهیم عطایی مراجعه شود.

پلان راهنمای تدریس درس (پانزدهم)

زمان تدریس: (یک ساعت درسی)

<table>
<tr><th>عناوین مطالب</th><th colspan="2">شرح مطالب</th></tr>
<tr><td>۱- موضوع درس</td><td colspan="2">سلطنت دوم امیر دوست محمد
هدف کلي: آشنایي با اوضاع افغانستان در دورۀ دوم سلطنت امیر دوست محمد خان</td></tr>
<tr><td>۲- اهداف آموزشی(دانشی، مهارتی، ذهنیتی)</td><td colspan="2">از شاگردان انتظار می رود که در پایان درس به اهداف زیر دست یابند:
۱- شناختن ماهیت حکومت امیردوست محمد خان در دور دوم
۲- آگاه کردن شاگردان در مورد پلان ها و اهداف سیاسی امیر در بارۀ تحکیم قدرت مرکزی
۳- تحلیل کردن عوامل مرگ وزیر محمداکبرخان
۴- ولایات الحاق شده را به مرکز در روی نقشه شاگردان نشان دهند.</td></tr>
<tr><td>۳- روش های تدریس</td><td colspan="2">توضیح معلم در رابطه به درس یا موضوع مورد بحث، ایجاد مناقشۀ گروپي و تدویر سیمینار صنفی</td></tr>
<tr><td>۴- مواد و لوازم ضروری تدریس</td><td colspan="2">استفاده از تباشیر، تخته، مارکر، فلم، نقشه و چارت</td></tr>
<tr><td>۵- شیوۀ ارزیابی</td><td colspan="2">طرح سؤالات تحریری و تقریری</td></tr>
<tr><td rowspan="2">۶- فعالیت های تدریس و آموزش در صنف</td><td>فعالیت مقدماتی: سلام گفتن و احوال پرسی، کسب معلومات از دروس گذشته، آماده کردن وسایل درس</td><td>زمان به دقیقه</td></tr>
<tr><td>ایجاد انگیزه:طرح سؤالات پیرامون درس، استفاده از نقشه ها گفتن داستان های جالب</td><td>۱۰ دقیقه</td></tr>
</table>

۷- فعالیت های تدریس معلم(آموزش مفاهیم و ارزیابی)	فعالیت های یادگیری شاگردان	زمان به دقیقه
- معلم عنوان درس جدید را بالای تخته نوشته می کند. - معلم سؤالات پیرامون درس مطرح می کند - معلم از طریق سؤالات شاگردان را ارزیابی می کند. توضیح ، تحلیل و جمع بندی درس توسط معلم	- توجه شاگردان به معلم و موضوع مورد بحث - از توضیحات معلم یاداشت های معین اخذ می نماید. - به بحث و گفتگوی گروپی و جمعی میان خویش می پردازند. یکی از شاگردان به نماینده گی گروپ فشردهٔ مباحثه را در صنف ارائه می کن.	

۸- جواب به سؤالات متن درس:

جواب سؤال اول: امیردوست محمد خان در استحکام دولت مرکزی توانست به اثر تدبیر و کاردانی خودش و فداکاری و همت بلند وزیرمحمداکبرخان ولایات مختلف افغانستان را از بامیان تا مزار و هرات و قندهار به دولت مرکزی ملحق نماید.

جواب سؤال دوم: انگلیس ها بعد از شکست مجبور شدند امیردوست محمد خان را از حبس رها و به صفت امیر ولایات سه گانه کابل، غزنی و جلال آباد سلطنت او را قبول نمایند.

۹- دانستنی ها برای معلم(معلومات و فعالیت های اضافی)

در سال ۱۸۴۲ میلادی زمانی که انگلیس ها در افغانستان به شکست مواجه شدند، گورنر جنرال جدید انگلیس در هند، دوست محمد خان را به کلکته خواست ، امیر از حوادث و واقعات افغانستان بی خبر بوده و در ملاقات گورنر جنرال به طور ناگهانی برایش گفته شد: شرایط این ضرورت را به میان آورده که باز به حیث امیر به کابل بروی، ولی شرط آن این است که به حیث دوست انگلیس نه دشمن آن. امیر حیرت زده ماند، نماینده انگلیس اضافه نمود به خاطر جلوگیری از خونریزی بیشتر برای فرزندت سردار محمد اکبرخان بنویس تا از جنگ دست کشیده و زندانیان انگلیس را آزاد سازد، امیر بدون این که فکر کند نامه را نوشت و برای محمد اکبر خان فرستاد.

بالترتیب انگلیس نامه جداگانه به وزیر محمد اکبرخان فرستاده و در آن نوشته بود، اگر امر دوست محمد خان را نپذیری، انگلیس امیر دوست محمد خان را با خانوادهٔ وی که خانم وزیر محمداکبرخان نیز شامل آن است به لندن می فرستد.

بعد از ملاقات امیر دوست محمدخان و گورنر جنرال انگلیس در کلکته، یک جلد تفسیر حسینی دو فیل و اسپ ها که دارای یراق های طلایی بودند به امیر هدیه داده شد و امیر دوست محمد خان به طرف افغانستان حرکت نمود.

جهت معلومات بیشتر به کتاب های، تاریخ معاصر افغانستان. اثر ابراهیم عطالی، افغانسان در مسیر تاریخ اثر میر غلام محمد غبار مراجعه گردد.

پلان راهنمای تدریس درس (شانزدهم)

زمان تدریس: (یک ساعت درسی)

<table>
<tr><th>عناوین مطالب</th><th colspan="2">شرح مطالب</th></tr>
<tr><td>۱- موضوع درس</td><td colspan="2">سلطنت اول امیر شیرعلی خان</td></tr>
<tr><td>۲- اهداف آموزشی(دانشی، مهارتی، ذهنیتی)</td><td colspan="2">از شاگردان انتظار می رود که در پایان درس به اهداف زیر دست یابند
۱- آشنا ساختن شاگردان در مورد چگونگی به قدرت رسیدن شیرعلی خان.
۲- آشنا کردن شاگردان با پیامد های ناگوار نفاق فامیلی شهزاده گان
۳- تحلیل حوادث و وقایع و عوامل بروز آن را شاگردان تحلیل کرده بتوانند
۴- در روی نقشه نشانی کردن محلاتی که علیه سلطنت امیرشیرعلی شورش و قیام ها رهبری می شد.</td></tr>
<tr><td>۳- روش های تدریس</td><td colspan="2">توضیحات معلم پیرامون درس، مباحثه و مشاجره، کنفرانس صنفی</td></tr>
<tr><td>۴- لوازم تدریس</td><td colspan="2">تخته، مارکر، نقشه، فلم، تصاویر و چارت</td></tr>
<tr><td>۵- شیوهٔ ارزیابی</td><td colspan="2">طرح سؤالات تحریری و تقریری، تست های صنفی</td></tr>
<tr><td rowspan="2">۶- فعالیت های تدریس و آموزش در صنف</td><td>فعالیت مقدماتی: سلام گفتن و احوال پرسی، اطمینان خاطر از دروس گذشته، آماده کردن وسایل درسی.</td><td>زمان به دقیقه</td></tr>
<tr><td>ایجاد انگیزه:طرح سؤالات پیرامون درس جدید، استفاده از نقشه ها و گفتن داستان تاریخی</td><td>۱۰ دقیقه</td></tr>
</table>

۷- فعالیت های تدریس معلم(آموزش مفاهیم و ارزیابی)	فعالیت های یادگیری شاگردان	زمان به دقیقه
- نوشتن عنوان درس جدید بالای تخته - توضیح معلم راجع به درس و یا موضوع مورد بحث. - سوال پیرامون درس - تنظیم فعالیت گروپ ها - توضیح، تحلیل و جمع بندی درس توسط معلم. - ارزیابی از اندوخته های شاگردان.	- توجه شاگردان به معلم و موضوع مورد بحث. - بحث و گفتگوی گروپی جمعی میان شاگردان. - یکی از شاگردان به نماینده گی از گروپ از معلم سوال نماید. - اخذ یادداشت های مشخص توسط شاگردان در جریان درس.	۳۵ دقیقه

۸- جواب به سؤالات متن درس:

۱- از این که امیر شیر علی خان ولیعهد و جانشین پدر بود بعد از فوت امیر دوست محمد در هرات سلطنت خویش را اعلان نمود و از موضوع به برادران خویش در گوشه و کنار مملکت اطلاع داد.

۲- محمد اعظم از لحاظ نظامی توان جنگیدن با امیر شیرعلی خان نداشت، بناءً نزد انگلیس ها پناهنده شد.

۳- امیر شیر علی خان در دور اول سلطنت نسبت به دلایل متعدد نتوانست پلان های عمرانی و انکشافی خویش را عملی سازد. اول این که سه سال از نگاه تاریخی عمر بی نهایت کوتاه بوده که امکان عملی ساختن یک پروژهٔ انکشافی غیر ممکن می باشد. دوم امیرشیرعلی خان در سلطنت اول با مشکلات و پرابلم های زیاد داخلی مواجه بود که از طرف برادران و اعضای خانواده برایش ایجاد گردیده بود و مجال طرح و تطبیق اصلاحات را غیر ممکن ساخته بود.

۹- دانستنی ها برای معلم "معلومات و فعالیت های اضافی"

افغانستان در دورهٔ تسلط برادران محمد زایی از آغاز تا عهد امیر شیرعلی خان در زیر یک اداره ملوک الطوایف تقریباً مدت نیم قرن بسر برد. و مردم زیر فشار قرار داشتند، زمین داران و اشراف از این وضعیت به نفع خود استفاده کرده، آتش جنگ های داخلی را فروزان نگهمیداشتند که دولت مرکزی را متزلزل می ساخت.

سیاست استعماری انگلیس نیز در افغانستان از زمین داران، اختلال و تشنج در افغانستان حمایت می کردند. انگلیس در حالی که شاهراه های افغانستان را در اختیار داشت و سرزمین ما را از سواحل بحر به فاصله های دور قرار داده بود و برای به دست آوردن تجارت افغانستان تلاش می نمود.

وقتی که امیرشیرعلی خان بر تخت سلطنت جلوس نمود، دولت انگلیس قبلاً جنگ بزرگی را همراه با معاهدات خفه کننده بر پدرش تحمیلکرده بود و هنوز این سیاست ادامه داشت و هم در داخل کشور نفاق داخلی دامن زده می شد.

پس در چنین حالت امیرشیرعلی خان به عبور از مراحل مختلف مجبور بود، این مراحل در سه دوره منقسم می گردید: دورۀ اختلال و جنگ های خاندان شاهی، دورۀ استقرار دولت مرکزی و ریفورم های اجتماعی و دورۀ سوم تجاوز سیاسی و نظامی انگلیس بر افغانستان موضوعات نامبرده از وقایع و رویداد های مهم سلطنت امیر شیرعلی به حساب می رود.

جهت معلومات بیشتر به منابع زیر مراجعه گردد:

افغانستان در مسیر تاریخ - غبار

تاریخ مختصر افغانستان - عطایی

تاریخ مختصر افغانستان - حبیبی

پلان راهنمای تدریس درس(هفدهم)

زمان تدریس: (یک ساعت درسی)

عناوین مطالب	شرح مطالب	
۱- موضوع درس	آیا به شخصیت امیر محمد افضل خان آشنایی دارید؟	
۲- اهداف آموزشی(دانشی، مهارتی، ذهنیتی)	۱- از شاگردان انتظار می رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند: ۲- آشنا کردن شاگردان به ماهیت حکومت و نظام اداری امیر محمد افضل خان. ۳- آشنا ساختن شاگردان در مورد چگونگی به قدرت رسیدن امیر محمد افضل خان. ۴- نشانی کردن محلات جنگ در روی نقشه که بین شیرعلی خان و عبدالرحمن واقع گردید.	
۳- روش های تدریس	توضیح معلم مورد درس، کنفرانس صنفی، مباحثهٔ گروپی و جمعی.	
۴- مواد و لوازم ضروری تدریس	تخته، تباشیر، مارکر، نقشه و فلم.	
۵- شیوهٔ ارزیابی	طرح سؤالات تحریری و تقریری	
۶- فعالیت های تدریس و آموزش در صنف	فعالیت مقدماتی: گفتن سلام و احوال پرسی، گرفتن حاضری، به دست آوردن معلومات از دروس گذشته.	زمان به دقیقه
	ایجاد انگیزه:گفتن یک داستان جالب تاریخی. استفاده از نقشه ها. طرح سؤالات در رابطه و موضوع مورد بحث.	۱۰ دقیقه

۷- **فعالیت های تدریس معلم(آموزش مفاهیم و ارزیابی)**	**فعالیت های یادگیری شاگردان**	زمان به دقیقه
- نوشتن عنوان درس جدید بالای تخته - توضیح معلم راجع به درس. - سوال پیرامون درس - معلم از طریق سؤالات شاگردان را ارزیابی می کند - توضیح درس و یا مبحث مربوط توسط معلم تحلیل و جمع بندی گردد.	- توجه شاگردان به معلم و درس مربوط. - از توضیحات معلم یاد داشت های معین اخذ می کند. - بحث و گفتگو گروپی و جمعی میان شاگردان. یکی از شاگردان به نماینده گی از معلم سؤال نماید. - یک تن از شاگردان به نماینده گی گروپ فشردهٔ مباحثهٔ را ارائه می کند.	

۸- جواب به سوالات متن درس:

جواب سؤال اول: امیر محمد افضل خان به واسطهٔ عبدالرحمن خان به قدرت رسید.

جواب سؤال دوم: امیر محمد افضل خان در مدت سلطنت خویش به مشکلات داخلی و جنگ ها مواجه بود.

جواب سؤال سوم: برادران محمدزایی پس از وفات امیر دوست محمد خان خواهان تاج و تخت بوده و در هر جاییکه که حاکمیت داشتند به جنگ ها آغاز نمودند.

۹- دانستنی ها برای معلم(معلومات و فعالیت های اضافی)

جهت معلومات مزید به کتاب های افغانستان در مسیر تاریخ اثر میر غلام محمد غبار و تاریخ معاصر افغانستان اثر محمد ابراهیم عطایی و تاریخ مختصر افغانستان اثر علامه عبد الحی حبیبی مراجعه گردد.

پلان راهنمای تدریس درس(هجدهم)

زمان تدریس: (یک ساعت درسی)

عناوین مطالب	شرح مطالب	
۱- موضوع درس	در مورد سلطنت امیرمحمد اعظم خان معلومات دارید؟	
۲- اهـداف آموزشی(دانشـی، مهارتی، ذهنیتی)	از شاگردان انتظار می رود که در پایان درس به اهداف زیـر دست یابند: ۱- آشنایی شاگردان در مورد چگونگی به قدرت رسیدن امیرمحمد اعظم خان. ۲- نشانی کردن محلات جنگ در روی نقشـه میـان امیرشـیرعلی خان و عبدالرحمن و محمد اعظم خان. ۳- تحلیل افکار سید جمال الدین افغان در طرح پلان های عمرانی نامبرده.	
۳- روش های تدریس	توضیح معلم در رابطه به درس یا موضوع مورد بحث، ایجاد مناقشهٔ گروپی کنفرانس صنفی.	
۴- مواد و لوازم ضروری تدریس	تخته، تباشیر، مارکر، نقشه و چارت	
۵- شیوهٔ ارزیابی	طرح سوالات تحریری و تقریری	
۶- فعالیـت هـای تـدریس و آموزش در صنف	فعالیت مقدماتی: سلام گفـتن و احـوال پرسـی، کسـب معلومات از دروس گذشته، آماده کردن وسایل درسی. ایجاد انگیزه: طرح سؤالات پیرامون درس جدید، استفاده از نقشه ها گفتن داستان جالب تاریخی.	زمان به دقیقه ۱۰ دقیقه

۷- فعالیت های تدریس معلم(آموزش مفاهیم و ارزیابی)	فعالیت های یادگیری شاگردان	زمان به دقیقه
- نوشتن عنوان درس جدید بالای تخته - توضیح معلم راجع به درس و یا موضوع مورد بحث. - سؤال پیرامون درس. - تنظیم فعالیت گروپ ها. - توضیح، تحلیل و جمع بندی درس توسط معلم. - ارزیابی از دانستنی های شاگردان.	- توجه شاگردان به معلم و موضوع مورد بحث. - بحث و گفتگوی گروپ میان شاگردان. - یکی از شاگردان به نماینده گی گروپ از معلم سؤال نماید. - اخذ یادداشت های مشخص توسط شاگردان در جریان درس.	۳۵ دقیقه

۸- جواب به سوالات متن درس:

پاسخ سؤال اول: امیرمحمد اعظم خان به کمک و یاری عبدالرحمن خان به سلطنت رسید.

پاسخ سؤال دوم: امیرمحمد اعظم خان با وجود خود خواهی به اثر همکاری و مشوره های وزیر دانشمند سید جمال الدین افغان پلان عمرانی روی دست داشت، اما نسبت کوتاهی دورۀ سلطنت وی جنبه عملی پیدا نکرد.

۹- دانستنی ها برای معلم(معلومات و فعالیت های اضافی)

از این که دورۀ سلطنت امیر محمد اعظم خان کوتاه بوده و دست به کدام اقدامات مهم سیاسی، اقتصادی و فرهنگی که تغییرات عمده و اساسی در جامعه افغانی بار آورده باشد، زده نتوانست.

در صورت ضرورت جهت معلومات مزید به کتاب افغانستان در مسیر تاریخ اثر میر غلام محمد غبار مراجعه صورت گیرد.

پلان راهنمای تدریس درس (نزدهم)

زمان تدریس: (یک ساعت درسی)

عناوین مطالب	شرح مطالب	
۱- موضوع درس	آشنا ساختن شاگردان با اوضاع افغانستان در دور دوم سلطنت امیر شیرعلی خان.	
۲- اهداف آموزشی(دانشی، مهارتی، ذهنیتی)	از شاگردان انتظار می رود که در پایان درس به اهداف زیر دست یابند. ۱- آشنا کردن شاگردان در مورد چگونگی به قدرت رسیدن امیرشیرعلی خان. ۲- آگاه ساختن شاگردان راجع به پلان های عمرانی و انکشافی امیر شیرعلی خان. ۳- آشنا کردن شاگردان با "تمدن جدید" که در نتیجهٔ تلاش های سید جمال الدین افغان و امیر شیرعلی در کشور بو جود آورد. ۴- فهرست کردن تکنولوژی جدید عصر شیرعلی خان. ۵- تحلیل سیاست و پالیسی های انگلیسی در قبال حکومت امیر شیرعلی خان.	
۳- روش های تدریس	توضیح معلم در رابطه به درس یا موضوع مورد بحث، ایجاد مناقشه گروپی و کنفرانس صنفی.	
۴- سامان و لوازم ضروری تدریس	استفاده از تخته، تباشیر، مارکر، نقشه.	
۵- شیوهٔ ارزیابی	طرح سوالات تحریری و تقریری	
۶- فعالیت های تدریس و آموزش در صنف	فعالیت مقدماتی: سلام گفتن و احوال پرسی، کسب معلومات از دروس گذشته، آماده کردن وسایل درس. ایجاد انگیزه:طرح سوالات پیرامون درس جدید. استفاده از نقشه ها. گفتن داستان جالب تاریخی.	زمان به دقیقه ۱۰ دقیقه

۷- **فعالیت های تدریس معلم(آموزش مفاهیم و ارزیابی)**	**فعالیت های یادگیری شاگردان**	زمان به دقیقه
- توضیح معلم راجع به درس و یا موضوع مورد بحث. - سؤالات پیرامون درس. - تنظیم فعالیت گروپ ها. - توضیح، تحلیل و جمع بندی درس توسط معلم. - ارزیابی از دانسته های شاگردان.	- توجه شاگردان به معلم و موضوع مورد بحث. - بحث و گفتگوی گروپی و جمعی میان شاگردان. - یکی از شاگردان به نماینده گی از گروپ از معلم سؤال نماید. - اخذ یادداشت های مشخص توسط شاگردان در جریان درس.	

۸- جواب به سوالات متن درس:

جواب سؤال اول: امیر شیر علی خان در سال ۱۸۶۷ میلادی به قدرت رسید و سلطنت او همزمان با حوادث مهم سیاسی و فرهنگی اروپا بود که بعد از انقلاب کبیر فرانسه در اروپا به میان آمده بود.

جواب سؤال دوم: امیر شیر علی خان به کمک دانشمند بزرگ سید سید جمال الدین افغان برنامۀ عصری شدن افغانستان را آغاز کرد.

جواب سؤال سوم: امیر شیرعلی خان در معرفی تمدن جدید دست به یک سلسله اقدامات و فعالیت های مهم زد. چاپ خانه را وارد ساخت، جریدۀ شمس النهار نشر گردید، مکتب که دارای دو شاخه بود تأسیس گردید. اردوی منظم به وجود آمد و برای آسایش آن قطعات منظم عسکری در هشت مرکز ساخته شد. فابریکۀ اسلحه سازی ایجاد گردید.

۹- دانستنی ها برای معلم (معلومات و فعالیت های اضافی).

مذاکرات پشاور:"سید نور محمد شاه و پیلی)

بعد از مکاتبات و مباحثات زیاد بین امیر شیرعلی خان و نمایندۀ هند برتانوی فیصله شد تا یک هیئت افغانی با لویس پیلی در کشمیر و پشاور مذاکره نماید. امیر شیرعلی خان، سید نورمحمد شاه را به انجام این کار تعیین نمود.

هیأت مذکور در جنوری سال ۱۸۷۷م به پشاور رسید و با سر رابرت پیلی نمایندۀ انگلیس به مذاکره آغاز نمودند. پیلی نظر لاردلیتن را تأکید نموده پافشاری می کرد تا در افغانستان یک نمایندۀ انگلیسی نژاد را بفرستند. ولی سید نور محمد شاه این کار را مخالف معاهدۀ جمرود می دانست که در سال های ۱۷۵۵-۱۸۵۷ میلادی در زمان امیر دوست محمد خان صورت گرفته بود، پیلی گفت که به طور ضمیمه آن را می گنجانیم. سیدنورمحمد شاه اظهار داشت، معاهدات ما با انگلیس ها یک جانبه اند، به گونۀ مثال این هدایت را می دهند که دوست و دشمن انگلیس، دوست و دشمن افغانستان باشد، ولی تذکری از طرف افغانستان داده نمی شود، اگر ضرورت به ضمایم باشد باید تا در همه آن معاهدات ضمایم را بگنجانیم.

از جنوری تا اواسط مارچ مذاکرات میان سید نورمحمد شاه و پیلی جریان داشت، ولی نتیجۀ را که انگلیس انتظار داشت به دست نیاورد. سیدنورمحمد شاه اظهار نمود:

این اشتباه بزرگ انگلیس است که تلاش می ورزد تا مـامورین انگلـیس نـژاد در افغانسـتان وجـود داشـته باشند، ما با اعتقاد کامل می گوییم که افغانان برای این کار آماده نیستند و تجربهٔ چهل سال قبل مکنـاتن نیز به یاد شما است.

در جریان مذاکرات در ۲۶ مارچ سال ۱۸۷۷ سید نورمحمد شاه به طور ناگهانی وفات نمود و امیر به خاطر ادامهٔ مذاکرات حبیب الله خان وزیر را به پشاور فرستاد، ولی پیلی برای نمایندهٔ افغانی خاطر نشان سـاخت که بنابر دستور لاردلیتن مذاکرات پایان یافته است.

جهت معلومات زیاد تربه کتاب های تاریخ مختصر افغانستان اثر عبدالحی حبیبی، تاریخ معاصر افغانسـتان اثر محمد ابراهیم عطایی، کتاب فشردهٔ تاریخ افغانستان از داکتر فاروق انصاری مراجعه گردد.

پلان رهنمای تدریس درس (بیستم)

زمان تدریس: ٤٥ دقیقه

عناوین مطالب	شرح مطالب	
۱- موضوع درس	آشنا ساختن شاگردان با اهداف کلی تجاوز دوم انگلیس بر افغانستان.	
۲- اهداف آموزشی(دانشی، مهارتی، ذهنیتی)	از شاگردان انتظار میرود تا در پایان درس به اهداف زیر دست یابند: ۱- آشنایی شاگردان در مورد علل و عوامل تجاوز دوم انگلیس بر افغانستان. ۲- آگاه ساختن شاگردان راجع به عواقب و پیامد های تجاوز دوم انگلیس بر افغانستان. ۳- تحلیل پالیسی ها و سیاست انگلیس در قبال افغانستان. ۴- در روی نقشه نشانی کردن محلات استقرار انگلیس ها در افغانستان. ۵- معرفی شاگردان با واکنش های مردم در مقابل تجاوز.	
۳- روش های تدریس	توضح معلم در رابطه به درس یا موضوع مورد بحث، ایجاد مناقشه گروپی و کنفرانس صنفی.	
۴- مواد و لوازم ضروری تدریس	تخته، تباشیر، مارکر، نقشه و فلم.	
۵- شیوۀ ارزیابی	طرح سوالات تحریری و تقریری	
۶- فعالیت های تدریس و آموزش در صنف	انجام فعالیت مقدماتی:- سلام گفتن و احوال پرسی، اطمنان خاطر از وضعیت روانی و جسمانی شاگردان	زمان به دقیقه
	ایجاد انگیزه: طرح سؤالات پیرامون درس، بیان یک داستان تاریخی.	۱۰ دقیقه

۷- فعالیت های تدریس معلم(آموزش مفاهیم و ارزیابی)	فعالیت های یادگیری شاگردان	زمان به دقیقه
- نوشتن عنوان درس جدید بالای تخته - توضیح معلم راجع به درس و یا موضوع مورد بحث. - سؤال پیرامون درس. - تنظیم فعالیت گروپ ها. - توضیح، تحلیل و جمع بندی درس توسط معلم. - ارزیابی از دانستنی های شاگردان.	- توجه شاگردان به معلم و موضوع مورد بحث. - بحث و گفتگوی گروپی و جمعی میان شاگردان. - یکی از شاگردان به نماینده گی از گروپ از معلم سؤال نماید. - اخذ یادداشت های مشخص توسط شاگردان در جریان درس.	۳۵ دقیقه

۸- جواب به سوالات متن درس:

جواب سؤال اول: انگلیس ها آمدن هیأت روسی را به دربار امیرشیرعلی خان بهانه قرارداده و بالای افغانستان تجاوز را طرح و تطبیق نمودند.

جواب سؤال دوم: معاهدۀ گندمک در ماه می ۱۸۷۹ میلادی بین امیر محمد یعقوب خان و نمایندۀ انگلیس کیوناری در محلی به نام گندمک به امضا رسید. و به اساس این معاهده مناطق کرم، سیالکوت علاقه فوشنگ تا کوه – کوژک تا مرز جاجی و لندی کوتل طور امانت به انگلیس ها سپرده شد.

جواب سؤال سوم: جنگ میوند به رهبری غازی محمد ایوب خان در محلی به نام میوند قندهار صورت گرفته است.

۹- معلومات اضافی برای معلم

امیر محمد یعقوب خان و معاهدۀ گندمک:

معاهدۀ گندمک در ماه می سال ۱۸۷۹ بین امیر محمد یعقوب خان و کیوناری نمایندۀ انگلیس در محل به اسم گندمک واقع جلال آباد عقد گردیده بود که بعضی از مواد آن قرار ذیل است:

۱-بعد از امضای این قراداد دوستی و صلح دایمی بین هر دو کشور برقرار می گردد.

۲-بعد از امضای این قرارداد امیر افغانستان آن عده از اتباع خود را که در وقت جنگ با دولت انگلیس مکالمه، مراوده و مکاتبه داشتند ذریعۀ فرمان رسمی مورد عفو قرار دهد.

۳-امیر افغانستان مجبور است که بعد از این معاملات خود با کشور های دیگر بر اساس مذاکره با انگلستان به خواهش آنان انجام دهد. امیر افغانستان حق ندارد با کشور های دیگر روابط مستقیم برقرار نماید.

۴-به خاطر بهتر محکم شدن مناسبات بین دو کشور و به خاطر حفظ سرحدات افغانستان از تجاوز دیگران دولت انگلیس لازم می داند تا نمایندۀ دایمی خود را به افغانستان بفرستد.

۵-به خاطر استقرار دوستی بین دو کشور و هم به خاطر خروج مطمین عساکر بریتانیا از خاک افغانستان ولایت سیالکوت، علاقه فوشنگ تا کوه کوژک، علاقه کرم تا سرحد جاجی و اطراف مشرقی و لندی کوتل به انگلیس ها واگذار گردد. واگذاری (کرم پشین، رسوی) به شکل دایمی و قطعی نخواهد بود، این مناطق را به نام اراضی "که امانت سپرده شده اند" یاد خواهیم کرد و سپس مسترد خواهد شد، لذا این مناطق بعد از وضع مصارف ضروری اداری به افغانستان داده خواهد شد و تنها اداره و حمایۀ آن متعلق بریتانیا خواهد بود.

۶-مصارف خط تلگراف از کرم تا کابل به دوش دولت انگلیس و حفاظت آن به دوش امیر است.

۷-امیر افغانستان از جانب خود و بقیه سرداران تعهد می نماید که با نماینده گان انگلیس و بقیه افرادی که به خاطر تجارت به افغانستان می آیند معاملۀ شرافتمندانه نموده و در معاملات شخصی آنان مداخله نمی کند.

جهت معلومات زیادتر و بیشتر به کتاب های تاریخ معاصر افغانستان اثر عطایی،افغانستان در مسیر تاریخ اثرغبار و تاریخ مختصر افغانستان اثر حبیبی مراجعه گردد.

پلان رهنمای تدریس درس(بیست و یکم)

زمان تدریس: یک ساعت درسی

<table>
<tr><th>عناوین مطالب</th><th colspan="2">شرح مطالب</th></tr>
<tr><td>۱- موضوع درس</td><td colspan="2">نقش امیر عبدالرحمن در تحکیم قدرت مرکزی چگونه بود؟</td></tr>
<tr><td>۲- اهداف آموزشی(دانشی، مهارتی، ذهنیتی)</td><td colspan="2">از شاگردان انتظار می رود که در پایان درس به اهداف زیر، دست یابند:
۱- آشنایی شاگردان با معنی کلمهٔ قدرت مرکزی.
۲- آشنایی شاگردان با نقش امیرعبدالرحمن خان در تحکیم قدرت مرکزی.
۳- بلند بردن مهارت شاگردان در ترسیم نقشه حدود قلمرو دوران امیرعبدالرحمن خان.
۴- ارتقای ظرفیت ذهنیتی شاگردان در بارهٔ جلوگیری فرار از مرکز.</td></tr>
<tr><td>۳- روش های تدریس</td><td colspan="2">۱- روش توضیحی – با طرح سؤال
۲- روش مباحثه گروپی</td></tr>
<tr><td>۴- مواد و لوازم ضروری تدریس</td><td colspan="2">کتاب، تخته، تباشیر، چارت و نقشه</td></tr>
<tr><td>۵- شیوهٔ ارزیابی</td><td colspan="2">کتبی و شفاهی.</td></tr>
<tr><td rowspan="2">۶- فعالیت های تدریس و آموزش در صنف</td><td>فعالیت مقدماتی: سلام گفتن و احوال پرسی با شاگردان، طرح سؤال جدید و ایجاد فضای سالم برای پیش برد درس</td><td>زمان به دقیقه</td></tr>
<tr><td>ایجاد انگیزه: طرح چند سوال در رابطه به درس جدید و حکایه یک داستان تاریخی.</td><td>۱۰ دقیقه</td></tr>
</table>

۷- فعالیت های تدریس معلم(آموزش مفاهیم و ارزیابی)	فعالیت های یادگیری شاگردان	زمان به دقیقه
- نوشتن عنوان جدید بالای تخته. - معلم به طرح سؤالات بپردازد. - معلم از طریق سؤالات شاگردان را ارزیابی می کند. - معلم در اخیر یک بار دیگر درس را خلاصه و جمع بندی می کند.	- توجه شاگردان به درس و موضوع مورد بحث. - شاگردان به فعالیت ها و مباحثات گروپی بپردازد. - شاگردان به فعالیت ها و مباحثات گروپی بپردازد. - یک تن از شاگردان فشردهٔ درس را به سایر همصنفان ارائه نمایند.	۳۵ دقیقه

۸- جواب به سوالات متن درس:

جواب سؤال اول: پیش از شکست نهایی انگلیس در افغانستان، مکاتبات با سردار عبدالرحمن از سال ۱۸۸۰ میلادی آغاز شده و انگلیس ها سلطنت نامبرده را به رسمیت شناختند.

جواب سؤال دوم: امیر عبدالرحمن خان برای تنظیم امور به انجام دو وظیفه مکلف بود:

۱- ایجاد دولت

۲-به وجود آوردن اصلاحات اداری

جواب سؤال سوم: فشار های داخلی و خارجی موجب گردید که امیرعبدالرحمن خان به امضای معاهدهٔ تحمیلی دیورند گردن نهد.

فقط دولت متمرکز یگانه، راه حل بررسی ادارهٔ امور از نظر امیر عبدالرحمن خان بود.

۹- دانستنی ها برای معلم (معلومات و فعالیت های اضافی)

دو تجاوز به سرزمین ما آسیب وارد آورده بود. دولت فرو پاشیدهٔ کابل اهمیت خود را از دست داده بود. اهل پیشه به مشکلات فراوان روبه روبرو بودند، تشکیل دولت و اصلاحات اداری دو شاخص عمدهٔ دولت امیرعبدالرحمن خان خوانده می شد.

نقش امیر عبدالرحمن خان در تحکیم قدرت مرکزی برجسته بود. امیرعبدالرحمن به تقویت اردو به پول نیاز مبرم داشت ، بنابر آن مالیات را به گونه ای مستقیم و غیر مستقیم حصول کرده و آن را افزایش بخشید. کلیه مقاومت ها را در گوشه و کنار کشور سرکوب نمود. تحت فشار های داخلی و خارجی معاهدهٔ تحمیلی و ننگین دیورند را امضا نمود. و در حاکمیت غیر عادلانهٔ سرحدی مناسبات افغان ها با ممالک منطقه به سردی گرایید و مردم نورستان را به دین مبین اسلام مشرف گردانید.

معلمان محترم جهت دسترسی به منابع زیر مراجعه نمایند.

افغانستان در مسیر تاریخ تألیف میرغلام محمد غبار.

افغانستان در پنج قرن اخیر تألیف میرمحمد صدیق فرهنگ.

پلان رهنمای تدریس درس(بیست و دوم)

زمان تدریس: یک ساعت درسی

عناوین مطالب	شرح مطالب	
۱- موضوع درس	در مورد سلطنت امیر حبیب الله خان چه می دانید؟	
۲- اهداف آموزشی(دانشی، مهارتی، ذهنیتی)	از شاگردان انتظار می رود تا در پایان درس به اهداف زیر، دست یابند: ۱- آشنایی شاگردان به ماهیت نظام حکومتی امیر حبیب الله خان. ۲-آگاه ساختن شاگردان به ریفورم و اصلاحات دوره امیر حبیب الله خان. ۳- شاگردان بتواند پروگرامهای فرهنگی عصر امیر حبیب الله خان را تحلیل نمایند.	
۳- روش های تدریس	توضیحی، مباحثهٔ ای	
۴- مواد و لوازم ضروری تدریس	کتاب، چارت، تخته، تباشیر و مارکر.	
۵- شیوهٔ ارزیابی	۱- تحریری و تقریری	
۶- فعالیت های تدریس و آموزش در صنف	فعالیت مقدماتی: سلام گفتن و احوال پرسی با شاگردان	زمان به دقیقه
	ایجاد انگیزه: طرح چند سوال در رابطه به درس جدید و حکایه یک داستان تاریخی.	۱۰ دقیقه

۷- فعالیت های تدریس معلم(آموزش مفاهیم و ارزیابی)	فعالیت های یادگیری شاگردان	زمان به دقیقه
- عنوان درس جدید را روی تخته نوشته می نماید. - معلم یک تعداد سؤالات را در بارۀ سلطنت امیر حبیب الله خان مطرح نماید. - معلم فشردۀ مطالب نماینده گان را جمع بندی و ارزیابی می نماید.	- شاگردان به توضیحات معلم گوش میدهند. - شاگردان نکات مهم توضیحات معلم را یاداشت میکنند. - میان هم به مباحثۀ پردازند. - یک تن به نماینده گي از گروپ نتیجه مباحثه را برای دیگران ارائه میکند.	۳۵ دقیقه

۸- جواب به سوالات متن درس:

۱- در تشکیلات ادارای دولتی سه نوع منشی وجود داشت، به نام های منشی دربار، خارجه و منشی داخله نامیده می شدند.

۲- ترقی دولت بدون توسعۀ علم ممکن نبوده و نمی باشد.

۳- تولیدات چرمگری و پشمینه بافي در زمان امیر حبیب الله خان نیازمندی های قوای مسلح را مرفوع میساخت.

۹- دانستنی ها برای معلم(معلومات و فعالیت های اضافی)

امیر حبیب الله خان موقع زمام امور کشور را به دست گرفت که قوای نیرومند در اختیار داشت، آرامش و امنیت کامل در کشور برقرار بود. در این زمان نظام دولتی اساس گذاشته شد ، نامبرده در مرحلۀ نخست پادشاهی به تقوا تظاهر می نمود و ترقی دولت را وابسته به توسعۀ علم ممکن می دانست ، بنابر این به ایجاد و افتتاح مکاتب ملکی و نظامی منجمله لیسۀ حبیبئه و مکتب حربیه دست زد. که این کانون ها به مرکز تربیت روشنفکران تبدیل شده و در نتیجۀ جنبش مشروطه به وجود آمد. که از عقب مانی کشور شان رنج می کشیدند ، آنها در راه تعمیم معارف و آزادی مساعی فراوان به خرج دادند. قابل تذکر است که به پدیده های نو ظهور در کشور که تازه وارد گردیده بود عطف توجه به عمل آمد از آن جمله تورید موتر بود که برای انتقال اموال نخست درافغانستان وارد شد که همزمان به آن گروپی از ماهران تخنیکی نیز به افغانستان داخل شدند و به آموزش دادن شاگردان اقدام کرده همزمان به آن در ساختن سرک ها نیز کوشش صورت گرفت.

به هدف مزید معلومات از معلمان محترم تقاضا می شود که به منابع زیر مراجعه بفرمایند. افغانستان در پنج قرن اخیر مؤلف میر محمد صدیق فرهنگ تاریخ معاصر افغانستان سعد الدین هاشمی.

پلان رهنمای تدریس درس(بیست و سوم)

زمان تدریس: یک ساعت درسی

عناوین مطالب	شرح مطالب	
۱- موضوع درس	مردم افغانستان چگونه استقلال خویش را از انگلیس ها به دست آوردند؟	
۲- اهداف آموزشی(دانشی، مهارتی، ذهنیتی)	از شاگردان انتظار می رود تا در پایان درس به اهداف زیر دست یابند: ۱- آشنایی شاگردان به مفهوم آزادی و استقلال. ۲- شاگردان می آموزند، که آزادی نتیجه پیروزی مردم کشور در راه طرد استعمار تلقی می گردد.	
۳- روش های تدریس	۱- توضیحی ۲- مباحثهٔ گروهی	
۴- مواد و لوازم ضروری تدریس	کتاب، مواد ممد درسی، وسایل تدریس.	
۵- شیوهٔ ارزیابی	۱- تحریری ۲- تقریری	
۶- فعالیت های تدریس و آموزش در صنف	فعالیت مقدماتی: سلام گفتن احوال پرسی با شاگردان، طرح سؤال جدید و ایجاد فضای سالم برای پیش برد درس در پیوند با درس گذشته.	زمان به دقیقه
	ایجاد انگیزه: طرح چند سوال در رابطه به درس جدید و حکایه یک داستان تاریخی.	۱۰ دقیقه

۷- فعالیت های تدریس معلم(آموزش مفاهیم و ارزیابی)	فعالیت های یادگیری شاگردان	زمان به دقیقه
- معلم عنوان درس جدید را بـالای تختـه نوشته می کند. - طرح سؤالات پیرامون درس. - معلم گزارش نمایندهٔ هر گروه را با دقـت شنیده و ارزیابی می نماید.	- شاگردان به توضیحات معلم گوش میدهند. - شاگردان از توضیحات معلم یادداشت میگیرند. - شاگردان به دوگروپ تقسیم گردیده میان هم مباحثهٔ می نمایند. ۴ـ نتیجه مباحثهٔ به وسیله نماینده گـروپ ارائـه می گردد.	۳۵ دقیقه

۸- جواب به سوالات متن درس:

۱- استرداد استقلال افغانستان در ۱۹۱۹ میلادی به اثر حمایت و جانبازی مردم افغانستان حصول گردید.
۲ـ اصلاحات امان الله طی دو مرحلهٔ تحقق یافت (۱۹۲۴- ۱۹۱۹) میلادی ۱۹۲۸ – ۱۹۲۴

۹- دانستنی ها برای معلم(معلومات و فعالیت های اضافی)

حین قتل امیر حبیب الله خان، قوای مسلح، حلقات تحول طلب و همهٔ مردم افغانستان از امان الله حمایت کردند. امان الله خان توفیق یافت اعلان سلطنت نماید و شعار هـای عـدالت و اعـلان آزادی را قـوت هـای مسلح در جبهه های سه گانه به حالت آماده باش در آورد که به استقامت های جداگانه صالح محمد خان، نادر خان و سردار عبدالقدوس خان مشهور به اعتماد الدوله توظیف بودند.

از نظر مالی و تخنیکی هر گاه منابع بشری و تسلیحات نظامی مورد مقایسه قرار داده شود، ناگفته پیداست که انگلیس ها دارای برتری های نظامی بودند.

گردانده گان سیاست استعماری انگلیس با توجه به احساسات مردم در امر استقلال و آزادی افغانسـتان را به رسمیت شناخته. مورد تأیید و تصدیق قرار دادند، ریاست هیأت اعزامی را در مذکرات علی احمد خـان که در مقام وزارت داخله قرار داشت عهده دار بود ، اصلاحات امان الله خان طی دو مرحلـه تحقـق یافـت، ولی بنابر عدم درک سالم طبقات و اقشار اجتماعی و تبلیغات عمیقی که بر علیه او راه اندازی گردیده بود، بالاخره امان الله خان از صحنهٔ سیاسی خارج گردید.

معلمان محترم به منابع زیر می توانند مراجعه فرمایند.

- *بحران نجات مؤلف غلام محی الدین انیس.*
- *افغانستان در سه دههٔ اول قرن بیست پوهاند جلال الدین صدیقی.*
- *افغانستان در مسیر تاریخ ، مؤلف میر غلام محمد غبار.*

پلان رهنمای تدریس درس(بیست و چهارم)

زمان تدریس: یک ساعت درسی

عناوین مطالب	شرح مطالب	
۱- موضوع درس	دست آورد سفرهای اعلیحضرت امیر غازی امان الله خان از چه قرار بود؟	
۲- اهـــداف آموزشی(دانشـــی، مهارتی، ذهنیتی)	امید که شاگردان در پایان درس به اهداف زیر دست یابند: ۱- آشــنایی شــاگردان بـا تـامین و گســترش روابـط حکومـت اعلیحضرت شاه امان الله خان با ممالک جهان. ۲ـ ارتقای توانایی شاگردان به درک ماهیت مهاهدات دولت امانیه. ۳- شاگردان بتوانند کشورهای که امان الله خان در سال ۱۹۲۷ و ۱۹۲۸م به آنها سفر نمود روی نقشه نشان دهند.	
۳- روش های تدریس	۱- توضیحی ۲- مباحثهٔ گروپی	
۴- مواد و لوازم ضروری تدریس	کتاب تخته، تباشیر، تصویر،نقشه و چارت.	
۵- شیوهٔ ارزیابی	۱- تحریری ۲- تقریری	
۶- فعالیــت هــای تــدریس و آموزش در صنف	انجام فعالیت مقدماتی: سلام گفتن و احـوال پرسـی، ارائه سؤالات و اطمنان از دروس گذشته. ایجاد انگیزه:طرح سؤالات پیرامـون درس جدیـد بیـان یک داستان تاریخی	زمـان بـه دقیقه ۱۰ دقیقه

۷- فعالیت های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)	فعالیت های یادگیری شاگردان	زمان به دقیقه
- عنوان درس جدید را بالای تخته نوشته می کند - معلم در مورد دستاورد مسافرت های امان خان توضیحات ارائه می دارد. معلم از طریق سؤالات شاگردان را ارز یابی می کند - معلم بعد از استماع مباحثات به جمع بندی پرداخته، آن را مورد ارزیابی قرار می دهد.	- شاگردان با دقت موضوعات را تعقیب می نمایند. - از توضیحات معلم یاداشتها اخذ می نمایند. - در گروپ ها منقسم شده به مباحثۀ علمی می پردازند. - نماینده گروپ ها خلاصه مباحثه را ارائه می دارد.	۳۵ دقیقه

۸- جواب به سوالات متن درس:

۱- سخنرانی شاه امان الله خان در هند بریتانوی ماهیت ضد استعماری داشته و مردم را به اهمیت آزادی و استقلال دعوت می نمود.

۲- اعلیحضرت غازی شاه امان الله خان حین اقامت فرانسه با جانب فرانسویان مؤفق به امضای موافقتنامۀ فرهنگی گردید.

۳- از طرف مصطفی کمال اتاترک لقب پیشوای آزادی ملل شرق به شاه امان الله خان اعطا گردید.

۹- دانستنی ها برای معلم(معلومات و فعالیت های اضافی)

اعلیحضرت شاه امان الله خان به ممالک جهان از جهتی به مسافرت دست زد که از پیشرفت های آن دول در رشته های گوناگون آگاهی یابد در سفر شان اهداف مختلفه بازتاب گسترده یافته بود. به گونۀ مثال ضمن ایراد بیانه ها مردم کشور های مستعمره را به ماهیت نظام های حاکم استعماری متوجه ساخت و چنین می اندیشید که آزادی طی مساعی دوامدار حاصل می گردد.

بازدید شان از کانون های فرهنگی، تخنیکی وغیره زمینه هایی را ایجاد نمود که با استفاده از آن در راه تعالی و عمران کشور از همۀ امکانات سود برد و به طرح تطبیق برنامه های اصلاحی همت گماشت با درد و افسوس که عوامل خارجی در همکاری با حلقات معین موانعی را در سر راه اصلاحات به وجود آورده جلو رشد و توسعۀ جامعه را گرفتند و شاه امان الله خان با همه برنامه های اصلاحی اش از صحنۀ سیاسی رانده شد و یک موج که از عقب گرایی بار دیگر بحران کشور را عمق بیشتر بخشید.

از معلمان محترم انتظار می رود که به منظور مزید دانش های شان به منابع زیر مراجعه بفرمایند:

تاریخ مختصر افغانستان مؤلف عبدالحی حبیبی

تاریخ معاصر افغانستان مؤلف سید سعد الدین هاشمی

افغانستان گذرگاه جهان گشایان ترجمۀ پوهاند محمد یوسف علمی و حبیب الرحمن هاشمی

پلان رهنمای تدریس درس(بیست و پنجم)

زمان تدریس: یک ساعت درسی

عناوین مطالب	شرح مطالب	
۱- موضوع درس	چگونه حبیب الله کلکانی به قدرت رسید؟	
۲- اهداف آموزشی(دانشی، مهارتی، ذهنیتی)	ازشاگردان انتظار می رود که در پایان درس به اهداف زیر دست یابند: ۱- آشنایی شاگردان به اصلاحات اجتماعی که منتج به قیام ها گردید. ۲- آشنایی شاگردان را جع به چگونگی به قدرت رسیدن حبیب الله کلکانی. ۳- معرفی خصوصیات این مرحله از تاریخ افغاستان که شامل اخلال امنیت و رکود در تجارت بود.	
۳- روش های تدریس	۱- توضیحی ۲- مباحثهٔ گروپی	
۴- مواد و لوازم ضروری تدریس	کتاب، تخته، مارکر، چارت و تصاویر	
۵- شیوهٔ ارزیابی	۱- تحریری ۲- تقریری	
۶- فعالیت های تدریس و آموزش در صنف	انجام فعالیت مقدماتی: سلام گفتن و احوال پرسی، حصول اطمنان از حالت روانی و جسمانی شاگردان. ایجاد انگیزه: طرح سؤالات در رابطه با درس بیان یک داستان تاریخی.	زمان به دقیقه ۱۰ دقیقه

۷- فعالیت های تدریس معلم(آموزش مفاهیم و ارزیابی)	فعالیت های یادگیری شاگردان	زمان به دقیقه
معلم عنوان درس جدید را بالای تخته نوشته میکند. - معلم توضیحات در رابطه به چگونگی زمامداری حبیب الله کلکانی ارائه می دارد. زمامداری حبیب الله کلکانی ارائه می دارد. - معلم سؤالات شاگردان را جواب میدهد. - معلم مباحثات شاگردان را جمع بندی و ارزیابی می نماید.	- شاگردان توضیح مطالب را شنیده یادداشت می دارند. - سپس با هم قطاران به مباحثه در گروپ می پردازند. - نماینده گان هر گروپ مباحثه تهیه شدهٔ شان را به صورت فشرده در صنف ارائه می دارند.	۳۵ دقیقه

۸- جواب به سوالات متن درس:

۱- مصوبات لویه جرگه در مخالفت به منافع عدهٔ روحانیون بود بناءً نماینده گان در برابر آن سکوت اختیار نمودند.

۲- حبیب الله کلکانی در آغاز فعالیت های شان به تاراج اموال دست زدند.

۹-دانستنی ها برای معلم (معلومات و فعالیت های اضافی)

اکثر مؤرخان چگونگی زمامداری حبیب الله کلکانی(بچه سقاو) را در اصلاحات اجتماعی قبل از وقت شاه امان الله خان بعد از سفر قلمداد می نمایند.

انگیزهٔ این گونه شورش ها مخالفت یک عده از افراد فرصت طلب که با ریفورم و اصلاحات دورهٔ امانی در مخالفت بودند دست به کار شده و موازی به آن فعالیت های پنهان و آشکار شبکه های جاسوسی نیز مرتبط به موضوع کارگر افتاده از چنین شرایط پیش آمده تعدادی از حلقات واپسگرا نیز به نفع خود شان سود برده.

دوره کوتاه حاکمیت حبیب الله (بچه سقاو) باعث سقوط تجارت داخلی و خارجی گردیده، زراعت و پیشه وری را نیز مختل ساخت. شاهراه های مملکت مورد تاخت و تاز قرار گرفت. شهر های عمده مشغول دفاع با تعرض بودند. این وظیفه دفاع و تعرض هم بر شانه های نسل جوان قرار می گرفت که شغل اصلی شان زراعت، مالداری، باغداری، صنعت ویا پیشه وری بود. تمام مؤسسات قانونی و عام المنفعه از قبیل معارف، حفظه الصحه، تجارت، صنایع و فابریکات از کار افتاده بودند. حیثیت و پرستیج دولت در سیاست خارجی و اداره داخلی سقوط نمود. در چنین شرایطی عدهٔ به حمایت حبیب الله کلکانی پرداختند و صحنه را به شاه امان الله تنگ و تنگ تر گردانیده او را اجباراً به واگذاری اقتدار سیاسی مجبور ساختند.

معلمان محترم جهت معلومات بیشتر به منابع زیر مراجعه نمایند

بحران نجات، مؤلف: غلام محی الدین انیس

افغانستان در قرن نوزدهم: مؤلف قاسم استیا

پلان رهنمای تدریس درس (بیست و ششم)

زمان تدریس: یک ساعت درسی

<table>
<tr><th>عناوین مطالب</th><th colspan="2">شرح مطالب</th></tr>
<tr><td>۱- موضوع درس</td><td colspan="2">آیا می دانید محمد نادرشاه چگونه به سلطنت رسید؟</td></tr>
<tr><td>۲- اهداف آموزشی(دانشی، مهارتی، ذهنیتی)</td><td colspan="2">امید است شاگردان در پایان درس به اهداف زیر دست یابند.
۱- آشنایی شاگردان به ماهیت سلطنت محمد نادر خان.
۲- آشنایی شاگردان به مفاد نظام های این دوره.
۳- فهم و مهارت شاگردان ارتقا بخشیده شود تا حوادث سال های ۱۹۳۳م را تحلیل کرده بتوانند.</td></tr>
<tr><td>۳- روش های تدریس</td><td colspan="2">۱- توضیحی ۲- مباحثۀ گروپی</td></tr>
<tr><td>۴- مواد و لوازم ضروری تدریس</td><td colspan="2">کتاب، تخته، تباشیر، چارت و نقشه</td></tr>
<tr><td>۵- شیوۀ ارزیابی</td><td colspan="2">۱- تحریری ۲- تقریری</td></tr>
<tr><td rowspan="2">۶- فعالیت های تدریس و آموزش در صنف</td><td>انجام فعالیت مقدماتی: سلام گفتن و احوال پرسی، اطمنان خاطر از حالت روانی و جسمانی شاگردان.</td><td>زمان به دقیقه</td></tr>
<tr><td>ایجاد انگیزه: طرح سؤالات در رابطه به درس جدید و گفتن یک داستان تاریخی</td><td>۱۰ دقیقه</td></tr>
</table>

۷- فعالیت های تدریس معلم(آموزش مفاهیم و ارزیابی)	فعالیت های یادگیری شاگردان	زمان به دقیقه
- معلم عنوان درس جدید را بالای تخته نوشته میکند. - معلم سؤالات شگردان را جواب میدهد. - معلم مباحثات شاگردان را جمع بندی و ارزیابی می نماید.	- شاگردان به توضیحات معلم گوش فرا میدهند. - شاگردان از توضیحات معلم یاداشت می گیرند. - به بحث میان خود بپردازند. - یک تن از شاگردان نتیجه مباحثۀ را ارائه میدارد.	۳۵ دقیقه

۸- جواب به سوالات متن درس:

- محمد نادر شاه در استرداد استقلال کشور نقش مهم و ارزنده را ایفا نمود.
- محمد نادر شاه به حمایت و پشتیبانی متنفذین ضرورت داشت.
- محمد نادر شاه توسط عبدالخالق یکتن از شاگردان لیسه نجاب به قتل رسید.

۹- دانستنی ها برای معلم(معلومات و فعالیت های اضافی)

معلمان عزیز به منظور مزید معلومات در شرح موارد زیر به این نکات توجه فرمایند

محمد نادرشاه قبل از سلطنت در بریتانیه تحصیل کرده بود.محمد نادر خان فرزند محمد یوسف نواسه سردار محمد یحیی خان و کواسه سردار سلطان محمد خان طلایی بود، سلطان محمد برادر امیر دوست و فرزند سردار پاینده محمد خان بود. خانواده محمد نادر خان در جنگ دوم افغان و انگلیس بعد ازینکه امیر عبدالرحمن بر کابل مسلط شد به هند برتانوی پناهده شدند. این خانواده در زمان سلطنت امیر حبیب الله در اواخر سال۱۹۰۱م به کابل عودت نمودند.

امیر حبیب الله خان پدر و کاکای نادر خان "یوسف خان و آصف خان" را مصاحبین خود تعیین نمود که بعد این خانواده به مصاحبین یاد می شد. در سال ۱۹۰۸ م محمد نادر خان به رتبه جنرالی رسید و در آوان جوانی که اغتشاش منگل را در پکتیا خاموش کرده و نایب سالار اردو کشور تعیین گردید و در سال ۱۹۱۳م به رتبه سپه سالار نایل گردید.

در دورۀ امانی رهبری یکی از جبهات جنگ را در خصوص استرداد استقلال عهده دار بود. هر چند بعد از حاکمیت حبیب الله کلکانی مدعی تاج و تخت سلطنتی نبود، ولی با حمایت مردم و اردوی کشور قادر به کسب قدرت شد.

معلمان محترم جهت معلومات بیشتر به اثر زیر مراجعه فرمایند.

جلد دوم، افغانستان در مسیر تاریخ، مؤلف میر غلام محمد غبار

پلان رهنمای تدریس درس(بیست و هفتم)

زمان تدریس: یک ساعت درسی

<table>
<tr><th>عناوین مطالب</th><th colspan="2">شرح مطالب</th></tr>
<tr><td>۱- موضوع درس</td><td colspan="2">آیا می دانید که محمد ظاهر شاه چهل سال سلطنت کرد؟</td></tr>
<tr><td>۲- اهداف آموزشی(دانشی، مهارتی، ذهنیتی)</td><td colspan="2">از شاگردان انتظار می رود که در پایان تدریس به اهداف زیر، دست یابند؟
۱- آشنایی شاگردان به ماهیت سلطنت چهل سالهٔ محمد ظاهرشاه
۲- آشنایی شاگردان از حمایت شاه به صاحبان سرمایه های تجاری، بانکی و تعاونی.
۳- آشنایی و ارتقای مهارت های شاگردان راجع به تحولات فرهنگی، عمرانی و اجتماعی دوران سلطنت محمد ظاهر شاه.</td></tr>
<tr><td>۳- روش های تدریس</td><td colspan="2">۱- توضیحی
۲- مباحثهٔ گروپی</td></tr>
<tr><td>۴- مواد و لوازم ضروری تدریس</td><td colspan="2">تخته، تباشیر، تصویر، چارت و نقشه.</td></tr>
<tr><td>۵- شیوهٔ ارزیابی</td><td colspan="2">۱- تحریری
۲- تقریری</td></tr>
<tr><td rowspan="2">۶- فعالیت های تدریس و آموزش در صنف</td><td>انجام فعالیت مقدماتی: سلام گفتن و احوال پرسی، اطمنان خاطر از حالت روانی و جسمانی شاگردان.</td><td>زمان به دقیقه</td></tr>
<tr><td>ایجاد انگیزه: طرح چند سؤال در رابطه به درس جدید و بیان یک داستان تاریخی.</td><td>۱۰ دقیقه</td></tr>
</table>

۷- فعالیت های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)	فعالیت های یادگیری شاگردان	زمان به دقیقه
ـ معلم عنوان درس جدید را بـالای تختـه نوشته میکند. - معلم مؤظف است که با طرح سؤال گونه عنوان درس را به شاگردان شرح نماید. - معلم مطالب پیشکش شده را به وسـیلهٔ نمایده گان گروپ ها با د قت تعقیب کرده و آن را مورد ارزیابی قرار میدهد.	- شاگرد ملکفیت دارد، مباحث شرح شدهٔ معلم را با دقت بشنود و موضـوعات مهـم آن را یادداشـت نماید. - شاگردان میان خویش مباحثهٔ نمایند. - شاگـردان نتیجه مباحثهٔ را در صنف ارائـه مـی نمایند.	۳۵ دقیقه

۸- جواب به سوالات متن درس:

۱- در سن نزده سالگی بعد از قتل پدر و حمایت اعضای خانواده به پادشاهی رسید.

۲- در آغاز سلطنت محمد ظاهرشاه ضرورت به اصلاحات در تشکیلات ملکی احساس می شد بنابر آن بـه اصلاحات پرداخت.

۳- به شاه محمود صدراعظم لقب پدر دموکراسی اعطا گردیده بود.

۴- اساس گذاران نهضت عدم انسلاک در پهلوی محمد داؤد صدراعظم، جمال عبدالناصر، جواهر لعل نهرو و عبدالرحیم سکار نو بودند.

۹- دانستنی ها برای معلم (معلومات و فعالیت های اضافی)

محمد ظاهر شاه زمانی اعلان سلطنت نمود که خـود در سـن ۱۹ سـالگی قـرار داشـت در آغـاز سـلطنت کاکایش به صفت صدراعظم ایفای وظیفه می نمود. محمد ظاهر شاه فرزند محمد نادر شاه بود که در سال ۱۹۱۴م در دوازده سالگی زمانی که پدر او از طرف اعلیحضرت شاه امان الله در فرانسه به حیث وزیر مختار مؤظف گردید با وی به فرانسه رفت. در آنجا فرانسوی و انگلیسی آموخت، زمانی کـه محمـد نـادر شـاه در کابل به حیث پادشاه افغانستان به کار آغاز نمود. شهزاده محمد ظاهر شاه از فرانسه به کابل خواست تا در حضور وی در کشور تعلیم نماید تا به خوی و بوی وطن آشنا و بلد گردد، یک سال بعد ملکه حمیرا دختر سردار احمد شاه خان پسر کاکای خود را به این شهزاده نکاح نمود و سـپس او را شـامل اکـادمی نظـامی ساخت که آن را بصورت عاجل خوانده و در سال آینده معاون وزارت حربیه گردید. بعداً بـه صـفت معـاون وزارت معارف تعیین گردید.

محمدظاهر شاه شخص نهایت حوصله مند بوده و در کار احساس خستگی نمی کرد. بیانیه طـولانی ایـراد نمی فرمود و در مجالس کم حرف می زد و بسیار می شنید ولی در گفتگـو بسـیار بـاادب و تمـام جوانـب طرف مقابل را در نظر می گرفت. در زمان صدارت محمد هاشم خان تحکیم اداره و نظام گـام هـای مـؤثر برداشته شد.

با مطرح شدن سردار شاه محمود در پست صدارت فضای بهتر سیاسی در جامعه حاکم شده و یک رشته آزادی ها به وجود آمده، به مبارزات پارلمانی موقع مساعد گشت و انجمن های سیاسی و اتحادیه های محصلان عرض اندام نمود. ارگان های نشراتی به تنویر اذهان عامهٔ کشور کوشیدند.

و در پایان صدارت شاه محمود خان نوبت به محمد داؤد رسید نامبرده نیز دست به یک سلسله فعالیت ها زد از داعیهٔ مردم پشتون و بلوچ حمایت به عمل آورد. به ساختمان شاهراه ها و میدان های هوایی دست زد. پلان اول و دوم انکشاف اقتصادی و اجتماعی کشور را روی دست گرفته به تطبیق آن پرداخت.

جهت معلومات بشتر استادان محترم به منبع زیر مراجعه فرمایند.

جلد دوم افغانستان در مسیر تاریخ، مؤلف میر غلام محمد غبار

پلان راهمای تدریس (بیست و هشتم)

زمان تدریس:(یک ساعت درس)

<table>
<tr><th>عناوین مطالب</th><th colspan="2">شرح مطالب</th></tr>
<tr><td>۱- موضوع درس</td><td colspan="2">تاریخ معاصر چین</td></tr>
<tr><td>۲- اهداف آموزشی(دانشی،مهارت،ذهنیتی)</td><td colspan="2">از شاگردان انتظار می رود در پایان درس به اهداف زیر دست یابند:
۱- آگاه کردن شاگردان در مورد زبان ها معمول و مروج در چین
۲- فهماندن شاگردان راجع به انقلاب سال ۱۹۴۹ میلادی
۳- ارائه معلومات راجع به دین در چین
۴- بلند بردن توانایی شاگرد جهت استفاده از نقشه
۵- تحلیل حوادث سال های ۱۹۴۹-۱۹۴۷ در چین
۶- ایجاد ذهنیت و تفکر راجع به تسهیلات در اجرای مراسم و شعایر دینی</td></tr>
<tr><td>۳- روش های تدریس</td><td colspan="2">ارائه معلومات و توضیحات توسط معلم در رابطه چین، براه انداختن کنفرانس صنفی</td></tr>
<tr><td>۴- مواد و لوازم ضروری تدریس</td><td colspan="2">استفاده از تخته، تباشیر،مارکر،نقشه و قلم</td></tr>
<tr><td>۵- شیوهٔ ارزیابی</td><td colspan="2">تحریری و تقریری</td></tr>
<tr><td rowspan="2">۶- فعالیت های تدریس و آموزش در صنف</td><td rowspan="2">انجام فعالیت مقدماتی:سلام گفتن و احوال پرسی، ایجاد انگیزه: طرح سؤالات در رابطه به درس استفاده از نقشه ها، گفتن یک داستان جالب تاریخی</td><td>زمان به دقیقه</td></tr>
<tr><td>۱۰ دقیقه</td></tr>
</table>

۷- فعالیت های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)	فعالیت های یادگیری شاگردان	زمان به دقیقه
- نوشتن عنوان درس بالای تخته - توضیح معلم راجع به درس - سؤالات پیرامون درس - توضیح درس و یا مبحث مربوط توسط معلم، تحلیل و جمع بندی نهایی گردد.	- توجه شاگردان به معلم و موضع مورد بحث جلب گردد. - بحث و گفتگوی گروپی و جمعی بین شاگردان - یک تن ازشاگردان به نماینده گی گروپ خلاصه مباحث را ارائه می کند. - جهت معلومات مزید شاگردان از جریان درس یادداشت های معین اخذ نمایند.	۳۵ دقیقه

۸- جواب به سؤالات متن درس:

جواب سؤال اول: نفوس چین مطابق احصاییه سال ۲۰۰۶ میلادی یک میلیارد و سه صد میلیون نفر است که ۲۲ فیصد جمعیت جهان را تشکیل می دهد.

جواب سؤال دوم: زبان چینی بر خلاف دیگر زبان ها دارای حروف الفبا نمی باشد، بلکه نماینده معنی ها است و به لهجه های مختلف تکلم صورت می گیرد.

جواب سؤال سوم: زبان رسمی چین ماندارین می باشد.

جواب سؤال چهارم: ادیان معمول و مروج در چین بودیسم،تائوتیسم و کنفوسیسم می باشد.

۹- دانستنی ها برای معلم(معلومات و فعالیت های اضافی)

چین کشوری است که در قاره آسیا موقعیت داشته از نگاه نفوس مقام اول و از لحاظ مساحت سومین کشور بزرگ دنیا است که از شرق با کوریای شمالی، شمال با مغولستان، شمال شرقی با روسیه، شمال غربی با قزاقستان ، قرغزستان و تاجیکستان، غرب با افغانستان، پاکستان، هند، جنوب بالائوس و ویتنام مرز مشترک دارد. همسایه های دیگر این کشور کوریا جنوبی، جاپان ، مالیزیا و اندونیزیا می باشد.

به صورت عموم زبان های مروج در چین از چهار خانواده عمده منشأ می گیرد: ۱- زبان چینی ترکی ۲- زبان ترکی مغولی ۳- زبان هند و اروپایی ۴- زبان جنوب شرقی هند و چین.

اختراع کاغذ به وسیله مخترع چین به رسم((زایی لون)) در زمان امپراتور ((گوان او)) سال ۲۲۰- ۲۲۵ میلادی صورت گرفته که یکی از خدمات بزرگ برای بشریت به حساب می رود و شرایط مناسب را جهت رشد امور فرهنگی بخصوص در بخش ادبیات هنر و تاریخ نویسی مهیا ساخت.

یکی از عوامل موفقیت مائو در انقلاب ۱۹۴۹ میلادی در چین یکجا شدن وی با شورشیان و سربازانی نانچانک به فرماندهی((جوده)) بوده است. یکجا شدن این دو رهبر از هم پاشیده‌گی نیروهای کمونیست جلو گیری نمود و اولین پایگاه حزب کمونیست برای استقرار((ارتش سرخ چین)) در ((چنگ کانگ شن)) تأسیس گردید.

جهت معلومات مزید به کتاب((چین)) اثر زهرا طاهری امین مراجعه شود.

پلان رهنمایی تدریس (بیست و نهم)

زمان تدریس: (یک ساعت درسی)

<table>
<tr><th>عناوین مطالب</th><th colspan="2">شرح مطالب</th></tr>
<tr><td>**۱- موضوع درس**</td><td colspan="2">تاریخ معاصر پاکستان</td></tr>
<tr><td>**۲- اهداف آموزشی (دانشی، مهارت، ذهنیتی)**</td><td colspan="2">از شاگردان انتظار می رود در پایان درس به اهداف زیر دست یابند.
۱-آگاه ساختن شاگردان در مورد آزادی و استقلال پاکستان
۲- آشنایی شاگردان با شخصیت های ملی و مبارز که در آزادی هند و پاکستان نقش مهم ایفا نمودند.
۳- معرفت شاگردان با آزادی و استقلال بنگله دیش و جدایی آن از پاکستان
۴- فهماندن شاگردان راجع به روز استقلال پاکستان
۵- بلند بردن توانایی شاگردان به خاطر استفاده از نقشه ها
۶- تحلیل حوادث سال های حکمروایی انگلیس ها بر شبه قاره هند
۷- ایجاد ذهنیت و تفکر راجع به جنبش عدم خشونت.</td></tr>
<tr><td>**۳- روش های تدریس**</td><td colspan="2">ارایه معلومات و توضیحات توسط معلم در رابطه پاکستان، براه انداختن کنفرانس صنفی</td></tr>
<tr><td>**۴- مواد و لوازم ضروری تدریس**</td><td colspan="2">استفاده از تخته، تباشیر، مارکر، نقشه و قلم</td></tr>
<tr><td>**۵- شیوۀ ارزیابی**</td><td colspan="2">سؤالات کتبی و شفاهی</td></tr>
<tr><td>**۶- فعالیت های تدریس و آموزش در صنف**</td><td>انجام فعالیت مقدماتی:سلام گفتن و احوال پرسی، اطمنان خاطر از وضعیت جسمانی و روانی شاگردان

ایجاد انگیزه: طرح سؤالات پیرامون درس، گفتن یک داستان تاریخی.</td><td>زمان به دقیقه
۱۰ دقیقه</td></tr>
</table>

۷- فعالیت های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)	فعالیت های یادگیری شاگردان	زمان به دقیقه
- نوشتن عنوان درس جدید بالای تخته - توضیح معلم راجع به درس - سؤالات پیرامون درس - توضیح درس و یا مبحث مربوط توسط معلم، تحلیل و جمع بندی نهایی گردد.	- توجه شاگردان به معلم و موضع مورد بحث - بحث و گفتگوی گروهی و جمعی بین شاگردان - یکی ازشاگردان به نماینده گی گروپ خلاصه مباحثه را ارائه نماید - جهت معلومات مزید شاگردان از جریان درس یادداشت های معین اخذ نمایند.	۳۵ دقیقه

۸- جواب سؤالات متن درس

جواب سؤال اول: پاکستان در ۱۴ اگست سال ۱۹۴۷ میلادی استقلال خویش را از بریتانیا بدست آورد .

جواب سؤال دوم : پاکستان متشکل از چهار ایالت به ترتیب زیر می باشد.

۱- پنجاب ۲- پشتونخوا ۳- بلوچستان ۴- سند.

جواب سؤال سوم: رقابت ها و تنش های فرقه یی و زبانی عامل عمده جدایی بنگله دیش از پاکستان گردید.

۹- دانستنی ها برای معلم (معلومات و فعالیت های اضافی)

پاکستان کشور جوان است که بعداز تقسیم شبه قاره هند وبه دو کشور جداگانه هند و پاکستان استقلال سیاسی خویش را کسب نمود.

البته قبل از استقلال پاکستان، انگلیس ها بیشتر از دو قرن در این سرزمین بواسطه((کمپنی هند شرقی)) حکومت راندند که در جریان تسلط بر شبه قاره به مقاومت های شدیدی هندوان، مسلمانان و سایر ملیت ها و اقوام ساکن مواجه بودند. این مقاومت ها در مقابل استعمار و تسلط بیگانگان در دهه های نخست قرن بیستم شدید تر گردید.

شخصیت های ملی و مبارز چون مهاتما گاندی، محمد علی جناح و خان عبدالغفار خان نقش بس مهم و ارزنده را در بیداری و تشکل مردم و مبارزه علیه استعمار و استبداد ایفا نمودند. محمد علی جناح شخصیت بود که بر علاوه طرد استبداد، به آزادی و جدایی پاکستان از هند مانند سایر رهبران تأکید بیشتر داشت. یکی از بنیان گذاران جنبش عدم خشونت خان عبدالغفار خان بوده، که جنبش عدم خشونت آن را به درجه رشد و کمال رسانید مردم را به مبارزه صلح آمیز علیه تجاوز، ظلم و استبداد دعوت کرده و تا آخرین لحظات زنده گی چون دژ فولادین استوار و پایدار ایستاده گی نمود.

از اولین روز های استقلال پاکستان اختلافات و تنش های متعدد میان پاکستان شرقی و غربی به ملاحظه رسید پیشرفت ناچیز در پاکستان شرقی، اختلاف زبانی در جناح غربی وقوع جنگ های شدید و تلفات بزرگ انسانی بالاخره منتج به جدایی پاکستان شرقی و ایجاد کشوری بنام بنگله دیش در سال ۱۹۷۳ میلادی گردید. همکاران محترم جهت معلومات بیشتر به کتاب تاریخ و سرزمین پاکستان منتشره دفتر مطالعات سیاسی و بین المللی وزارت خارجه ایران مراجعه شود.

منبع دومی تاریخ جوامع اسلامی – قرن ۱۹- ۲۰

انتشارات آستان قدس رضوی

پلان راهنمای تدریس درس (سی وم)

زمان تدریس: (یک ساعت درسی)٤٥ دقیقه

عناوین مطالب	شرح مطالب	
۱- موضوع درس	تاریخ معاصر ایران	
۲- اهـــــداف آموزشی(دانشـــــی، مهارتی، ذهنیتی).	از شاگردان انتظار می رود در پایان درس به اهداف زیـر دسـت یابند: ۱- آگاه ساختن شاگردان در مورد چگونگی به قـدرت رسـیدن دودمان پهلوی. ۲- ارایه معلومات راجع به اقدامات مهم دوره پهلوی در ایران. ۳- بلند بردن ظرفیت شاگردان جهت استفاده از نقشه. ۴- تحلیل حوادث و واقعات جنگ جهانی دوم و اثرات آن بالای ایران ۵- ایجاد ذهنیت و تفکـر مثبـت در میـان شـاگردان راجـع بـه انقلاب اسلامی در ایران.	
۳- روش های تدریس	توضیحات معلم در رابطه ایران، سمینار صنفی، ایجاد مباحثـه و مشاجره.	
۴- سامان و لوازم ضروری تدریس	استفاده از تخته، تباشیر، مارکر، نقشه، قلم و چارت	
۵- شیوۀ ارزیابی	طرح و ارائه سؤالات تحریری وتقریری	
۶- فعالیت های تدریس و آموزش در صنف.	انجـام فعالیـت مقـدماتی: سـلام گفـتن و احـوال پرسی،و اطمنان خاطر از وضعیت روانی و جسـمانی شاگردان ایجـاد انگیـزه: طـرح سـؤالات در رابطـه بـه درس وموضوع مورد بحث استفاده از نقشه گفتن یک داستان جالب تاریخی	زمـان بـه دقیقه ۱۰ دقیقه

۷- فعالیت های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)	فعالیت های یادگیری شاگردان	زمان به دقیقه
- نوشتن عنوان جدید بالای تخته - توضیح معلم راجع به درس - سؤالات پیرامون درس - ارزیابی از طریق سؤالات - ارائه فشرده درس و جمع بندی آن.	- توجه شاگردان به معلم و موضوع مورد بحث - بحث و گفتگوی گروپی و جمعی بین شاگردان - یکی از شاگردان به نمایندگی گروپ خلاصه مباحثه را ارائه نمایند. - جهت معلومات مزید شاگردان از جریان درس یادداشت های معین اخذ نمایند.	۳۵ دقیقه

۸- پاسخ به سؤالات متن درس

پاسخ سؤال اول: رضاشاه پهلوی توسط کودتا قدرت را از احمد شاه قاجار بدست آورد.

پاسخ سؤال دوم: اقدامات مهم سلطنت رضا شاه عبارت اند از ایجاد نخستین فرستنده تلویزیونی، تأسیس بانک مرکزی، اعمار سد های بزرگ، ایجاد لوله گاز بین شوروی و ایران، تأسیس نیروگاه هسته ای و حق انتخاب شدن زنان در مجلس سنا و شورا

پاسخ سؤال سوم: وابستگی نظام به غرب، عدم رضایت مردم، روشن فکران و روحانیون از حکومت پهلوی باعث سقوط آن گردید.

۹- دانستنی ها برای معلم (معلومات و فعالیت های اضافی)

در جریان جنگ جهانی دوم در سال ۱۳۲۰ با وجود اعلان بی طرفی از سوی ایران به علت نگرانی متفقین از نزدیکی رضا شاه به آلمان ها، قوای اتحاد شوروی از شمال و نیرو های انگلیس از جنوب به ایران حمله کردند، اغلب اردو رضا خان بدون هیچ گونه مقاومت در مقابل یورش خارجی تسلیم شدند و شهر های اصلی ایران از جمله تهران به اشغال نیرو های متفقین در آمد. اهداف مهم متفقین از این عملیات عبارت بود از:

- اطمینان از عدم استفاده نیرو های آلمانی ها از خاک ایران برای حمله به مرز های جنوبی اتحاد شوروی.
- اطمینان ازامنیت جریان نفت جنوب ایران که مصرف بخش اعظم نیروی دریایی بریتانیا را تأمین می کرد.
- اطمینان از عدم استفاده آلمان از نفت ایران.
- تکمیل و استفاده از راه آهن سراسری ایران برای ارسال مهمات و تسلیحات به جبهه شوروی از طریق خلیج فارس و بحیره کسپین به علت اهمیت استراتیژیک ایران در جنگ جهانی دوم متفقین به ایران لقب "پل پیروزی" داده بودند.

جهت معلومات مزید به تاریخ تقویم سیاسی ایران اثر عبدالرفیع حقیقت و تاریخ معاصر ایران اثر داکتر نصر اله صالح مراجعه گردد.

پلان راهنمای تدریس درس(سی ویکم)

زمان تدریس: (یک ساعت درسی)

عناوین مطالب	شرح مطالب	
۱- موضوع درس	تاریخ معاصر ازبکستان	
۲- اهداف آموزشی(دانشی،مهارت،ذهنیتی)	از شاگردان انتظار می رود در پایان درس بـه اهـداف زیـر دسـت یابند: ۱- آشنا کردن شاگردان به موقعیت و تاریخ مختصر ازبکستان ۲- دادن آگاهی به شاگردان در مورد زبان های معمـول و مـروج در ازبکستان ۳- معرفت شاگردان با ایالت های مهم ازبکستان ۴- استفاده کردن از نقشه ۵- ایجاد ذهنیت در مورد سلسله ها و یا خاندان های مهم که در ازبکستان حکومت کردند.	
۳- روش های تدریس	توضیحات معلم در رابطه ازبکستان، سیمینار و کنفرانس صـنفی، ایجاد مباحثه و مشاجره	
۴- مواد و لوازم ضروری تدریس	استفاده از تخته، تباشیر، مارکر، قلم و نقشه	
۵- شیوۀ ارزیابی	طرح سؤالات کتبی و شفاهی	
۶- فعالیـــت هـــای تـــدریس و آموزش در صنف	فعالیت مقدماتی: سلام گفتن و احوال پرسـی، گـرفتن حاضری، اطمینان خاطر از دروس گذشته، آماده کردن وسایل تدریس	زمان ۶ قیقه
	ایجاد انگیزه : طرح سؤالات در رابطه به درس و موضوع مورد بحث ، گفتن داستان جالب تاریخی.	۴ دقیقه

۷- فعالیت های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)	فعالیت های یادگیری شاگردان	زمان بــه دقیقه
نوشتن عنوان درس بالای تخته - توضیح معلم راجع به درس - سؤالات پیرامون درس - توضیح درس و یا مبحث مربوط توسط معلم، تحلیل و جمبندی نهایی گردد.	- توجه شاگردان به معلم و موضع مورد بحث - بحث و گفتگوی گروپی و جمعی بین شاگردان - یکی ازشاگردان به نماینده گی گروپ خلاصه مباحثه را ارائه نمایند - جهت معلومات مزید شاگردان از جریان درس یادداشت های معین اخذ نمایند.	۳۵ دقیقه

۸- جواب به سؤالات متن درس:

جواب ۱: تُرک تبار ها از اوایل قرن ششم میلادی در آسیای میانه اسکان اختیار نمودند.

جواب ۲: ازبکستان فعلی دارای ۱۲ ایا لت و یک جمهوری خودمختار می باشد.

جواب ۳ صنایع عمدۀ ازبکستان، استخراج مس، سنگ ذغال، فولاد،نساجی و مواد غذایی میباشد.

۹- دانستنی ها برای معلم (معلومات و فعالیت های اضافی)

سر زمین فعلی ازبکستان که از دوران پیش از تاریخ ((قبل از تاریخ)) مسکونی بوده و تمدن های گوناگونی رادر خود رشد و انکشاف داده است اسکندر مقدونی در سال ۳۲۹ قبل از میلاد به این سر زمین تاخته است و پس از ویران نمودن شهر های زیاد از جمله سمرقند، ازبکستان فعلی را جز از کشور یونان باختری گردانید.

مسلمانان عراب تبار در نیمه دوم سده هفتم میلادی با تسلط بر بخش های از اسیای مرکزی، مردم این سرم زمین به خط عربی آشنا و به دین اسلام مشرف ساختند. اسماعیل سامانی در سال ۷۷۳ میلادی با تسلط خود بر ماورا النهر و خورازم سلطه ی سامانیان بخارا را اساس گذاشت.

هم چنان در اواخر قرن دهم میلادی قبایل سلجوقی به تدریج در ماوراء النهر استقرار یافتند و موفق شدند تا اوایل قرن داوزدهم میلادی قسمت زیاد خاک ازبکستان کنونی را به تصرف خویش در آوردند.

در سده سیزدهم میلادی مغول ها با هجوم به این منطقه، بخش بزرگ از آسیای مرکزی را تصرف کردند و در زمان حکمروایی تیمور شهر سمر قند حیثیت پایتخت امپراتوری را داشت.

ازبک ها نام خود را از یک زمامدار به اسم ازبک خان ۱۳۴۲- ۱۲۷۲ میلادی که به دین اسلام مشرف شده بود اقتباس کرده اند. ازبک ها از اساس و بنیاد با تجمع قبایل ترک به وجود آمدند، رهبری آنان بدست امرای مغول بود، چنان که ابوالخیر خان یکی از اخلاف شیبان و جوان ترین فرزند جوجی، پایه قدرت ازبک ها را در آسیای مرکزی بنا نهاد.

جهت معلومات بیشتر به کتاب ازبکستان منتشر دفتر مطالعات سیاسی و بین المللی وزارت خارجه ایران مراجعه شود.

پلان راهنمای تدریس درس (سی و دوم)

زمان تدریس: (یک ساعت درسی)

عناوین مطالب	شرح مطالب	
۱- موضوع درس	تاریخ معاصر تاجیکستان	
۲- اهداف آموزشی (دانشی، مهارتی، ذهنیتی)	از شاگردان انتظار می رود در پایان درس به اهداف زیر دست یابند: ۱- آشنا کردن شاگردان با فشردهٔ تاریخ تاجیکستان ۲- فهماندن شاگردان در مورد سلسله و خاندان های که درتاجیکستان حکمروایی داشتند. ۳- معرفت شاگردان با روز استقلال تاجکستان. ۴- تحلیل حوادث و وقایع سال های بعد از سال ۱۹۹۱ میلادی. ۵- استفاده از نقشه.	
۳- روش های تدریس	ارایه توضیحات توسط معلم در رابطه به موضوع، براه انداختن کنفرانس صنفی	
۴- مواد و لوازم ضروری تدریس	استفاده از تخته، تباشیر، مارکر، نقشه و قلم	
۵- شیوهٔ ارزیابی	طرح و ارایه سوالات تحریری و تقریری	
۶- فعالیت های تدریس و آموزش در صنف	فعالیت مقدماتی: سلام گفتن و احوال پرسی گرفتن حاضری، احوال پرسی، بدست آوردن معلومات از دروس گذشته، آماده کردن وسایل تدریس. ایجاد انگیزه: استفاده از نقشه، طرح سوالات در رابطه درس جدید گفتن داستان جالب تاریخی	زمان به دقیقه ۱۰ دقیقه

۷- فعالیت های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)	فعالیت های یادگیری شاگردان	زمان به‌دقیقه
- نوشتن عنوان جدید بالای تخته - توضیح معلم راجع به درس - سؤالات پیرامون درس - توضیح درس و یا مبحث مربوط توسط معلم، تحلیل و جمع بندی گردد.	- توجه شاگردان به معلم و موضوع مورد بحث. - بحث و گفتگوی گروپی و جمعی بین شاگردان - یکی از شاگردان به نماینده گی گروپ خلاصه مباحثه را در صنف ارائه نمایند. - جهت معلومات مزید شاگردان از جریان درس یادداشت های معین اخذ نمایند.	۳۵ دقیقه

۸- جواب به سؤالات متن درس:

جواب سؤال اول: اگر به نقشه نگاه شود تاجیکستان در شمال کشور ما موقعیت داشته و با کشور های چین، قرغیزستان و ازبکستان مرز مشترک دارد.

جواب سؤال دوم: بعد از فروپاشی اتحاد شوروی سابق، تاجیکستان استقلال سیاسی خویش را کسب نمود.

جواب سؤال سوم: سلسله مشهور چون غزنویان، سلجوقیان، خوارزمشاهیان، مغولان، تیموریان و ازبکان در تاجیکستان حکمروایی نمودند.

۹- دانستنی ها برای معلم (معلومات و فعالیت های اضافی)

در زمان خلافت عباسیان در نتیجه رشد اقتصاد، تجارت و هم تشکل مردم، انکشاف شهرها تأمین امنیت راهها در بعضی از ولایات خراسان مانند: خجند، بخارا، سمرقند، مرو، نیشاپور و بلخ بوجود آمد، همچنان حرکات و تحریکات ضد عباسی به وجود آمده دولت ها و سلسله های مستقل اسلامی ایجاد گردید. یکی از این سلسله سامانیان می باشد که در تاریخ تاجیکستان اهمیت بیشتر دارد که از شاهان معروف آن احمد بن نصر سامانی و اسماعیل بن احمد سامانی را می توان نام برد.

در عهد سامانیان پیشرفت های زیاد در عرصه های تجارت، صنعت و زراعت صورت گرفته است. استخراج معادن چون طلا، مس، نقره و سرب حفر کانال و کاریز ها در زرافشان و فرغانه وبند ها در پشتاخ و سلسله کوه نور اعطا اعمار گردیده بود. در زراعت از شیوه های للمی و آبی استفاده می شد. هم چنان در آن دوره در صنعت ظروف سفالی، فلزی وصنایع دستی پیشرفت های قابل ملاحظه صورت گرفته بود.

پلان راهنمایت تدریس درس (سی و سوم)

زمان تدریس: (یک ساعت درسی)

عناوین مطالب	شرح مطالب	
۱- موضوع درس	تاریخ معاصر ترکمنستان	
۲- اهداف آموزشی (دانشی، مهارتی، ذهنیتی)	از شاگردان انتظار می رود در پایان درس به اهداف زیر، دست یابند: ۱- آشنا ساختن شاگردان با موقعیت ترکمنستان ۲- دادن آگاهی به شاگردان در مورد زبان های معمول و مروج در ترکمنستان ۳- آشنا کردن شاگردان با نفوس و مساحت و خاک ترکمنستان ۴- بلند بردن ظرفیت شاگردان جهت استفاده از نقشه ۵- ایجاد ذهنیت و تفکر در شاگردان راجع به حوادث سال های ۱۹۹۱م در ترکمنستان	
۳- روش های تدریس	توضیحات معلم در رابطه ترکمنستان، سمینار و کنفرانس صنفی، ایجاد مباحثه و مشاجره	
۴- مواد و لوازم ضروری تدریس	تخته، تباشیر، مارکر، نقشه و قلم	
۵- شیوهٔ ارزیابی	طرح و ارائه سؤالات تحریری و تقریری	
۶- فعالیت های تدریس و آموزش در صنف	فعالیت مقدماتی: سلام گفتن و احوال پرسی، گرفتن حاضری، اطمینان خاطر از دروس گذشته، آماده کردن وسایل درس ایجاد انگیزه:طرح سؤالات در رابطه به درس و موضوع مورد بحث. استفاده از نقشه ها گفتن یک داستان جالب.	زمان به دقیقه ۱۰ دقیقه

۷- فعالیت های تدریس معلم (آمــوزش مفاهیم و ارزیابی)	فعالیت های یادگیری شاگردان	زمان به- دقیقه
نوشتن عنوان درس بالای تخته - توضیح معلم راجع به درس - سؤالات پیرامون درس - توضیح درس و یا مبحث مربوط توسط معلم، تحلیل و جمبندی گردد.	- توجه شاگردان به معلم و موضوع مورد بحث - بحث و گفتگوی گروپی و جمعی بین شاگردان - یکی از شاگردان به نماینده گی گروپ خلاصه مباحثه را در صنف ارائه نمایند. - جهت معلومات مزید شاگردان از جریان درس یاد داشت های معین اخذ نمایند.	۳۵ دقیقه

۸- جواب به سؤالات متن درس:

جواب ۱: ترکمنستان در همسایگی کشور ما در قاره آسیا موقعیت دارد.

جواب ۲: در سال ۱۹۹۱ میلادی بعد از فروپاشی اتحاد شوروی سابق استقلال سیاسی خویش را کسب نمود.

جواب ۳: ترکمنستان نظریه توسعه فعال همکاری های منطقه یی را به سازمان ملل متحد پیشنهاد نمود.

۹- دانستنی ها برای معلم (معلومات و فعالیت های اضافی)

در مورد ریشه نژاد ترکمن تیوری ها مختلف وجود دارد ولی باستان شناسان عقیده دارند که حد اقل از عصر حجر یا دوره نوسنگی درین سر زمین انسان ها سکونت داشتند و یکی از مراکز مالداری وکشاورزی جهان بوده است. در گذشته ترکمنستان به دلیل موقعیت جغرافیایی خود نقش مهمی را در جاده بزرگ ابریشم ایفا کرده و طی قرون متمادی باعث اتصال شرق به غرب گردیده و سهم مهم را در صلح و تفاهم میان ملل جهان فراهم کرده است. در قرن پنجم میلادی این سر زمین در اثر هجوم هون ها و یفتلی ها و عقب نشینی ساسانی ها تحت تسلط ایشان در آمد. این نخستین نفوذ اقوام ترک تبار در منطقه بود که در قرن هفتم میلادی به تصرف اعراب آمده است. مرو، یکی از شهر های ترکمنستان بوده که در طول تاریخ ارزش خاص خود را دارا بود. مرو، پایتخت حکام عرب خراسان به شمار می رفت و حملات ایشان به ماوراء النهر ازین مرکز هدایت داده می شد. قبایل ترک در قرن دهم میلادی با مهاجرت به سمت غرب و تصرف ترکمنستان در این مطنقه اسکان گزیدند. بنابر شرایط جغرافیایی ترکمنستان، پراکنده گی جمعیت در سطح کشور یکسان نیست بخش وسیع این سر زمین را کوه های مرتفع و بیابان ها تشکیل میدهد.

در سال های استقرار نظام سوسیالستی در ترکمنستان تعداد زیادی از ترکمن ها دست به مهاجرت زدند.

قانون اساسی ترکمنستان در سال ۱۹۹۲ با داشتن هفت فصل و یکصد و شانزده ماده به تصویب رسید.

جهت معلومات بیشتر به کتاب ترکمنستان منتشر دفتر مطالعات سیاسی بین المللی وزارت خارجۀ ایران مراجعه شود.